

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาผลการใช้แฟ้มสะสมงานนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ในรายวิชา จิตรกรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิดจากหนังสือ วารสาร บทความ เอกสารประกอบหลักสูตร ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการเรียบเรียงและนำเสนอ ตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. ความหมายและประเภทของแฟ้มสะสมงาน
2. การนำแฟ้มสะสมงานมาใช้ในทางการศึกษา
3. แนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางโดยการใช้แฟ้มสะสมงานนักเรียน
4. การจัดการเรียนสอนศิลปศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
5. การจัดการเรียนการสอนจิตรกรรมโดยการใช้แฟ้มสะสมงานนักเรียน
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายและประเภทของแฟ้มสะสมงาน

แฟ้มสะสมงาน มาจากคำว่า Portfolio ซึ่งนำมาเรียกเป็นภาษาไทยได้หลายชื่อ เช่น แฟ้มสะสมงาน แฟ้มสะสมผลงาน แหล่งสะสมงาน แฟ้มผลงาน แฟ้มสะสมประสบการณ์และการเรียนรู้ แฟ้มผลงานดีเด่น ฯลฯ ความหมายของแฟ้มสะสมงานตาม Advanced Learner's Dictionary of Current English คือ กระเป๋า (ปกตีทำด้วยหนังสือ) สำหรับเก็บกระดาษ เอกสาร ภาพวาด (Osterhof, 1994) ของศิลปินและนักโฆษณาที่ต้องการนำผลงานของตนที่แสดงถึงความสามารถ ความคิดริเริ่ม ความอัจฉริยะและงานที่ตนรักจัดเก็บสะสมไว้มาจัดแสดง หรือเสนอให้แก่ผู้ว่าจ้างหรือบุคคลอื่น เพื่อให้ผู้อื่นได้รับรู้ ชื่นชม ยอมรับความสามารถของตน

ในพจนานุกรมศัพท์ศิลปะ อังกฤษ - ไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2530) ได้ให้ความหมายของ portfolio ไว้ว่า

1. แฟ้มหรืออัลบั้มหรือของที่บรรจุผลงานที่เป็นกระดาษ เช่น ภาพพิมพ์ ภาพวาดลายเส้น ภาพสีน้ำ ฯลฯ แต่ละภาพ อาจติดบนกระดาษแข็งก็ได้ หรือแฟ้มหรืออัลบั้มที่ใช้รวบรวมภาพผลงาน ส่วนตัวอันประกอบด้วยภาพถ่าย สไลด์หรือผลงานที่เป็นกระดาษเพื่อแสดงในเวลาสมัครงานหรืออื่น ๆ

2. ใช้เรียกผลงานของศิลปินบรรดาที่ทำด้วยกระดาษที่เตรียมออกแสดง หรือในด้านพาณิชย์ศิลป์หมายถึงผลงานที่นักเรียนออกแบบรวบรวมไว้เพื่อเสนอลูกค้าหรือผู้ว่าจ้าง

เบิร์ต (Bird ,1990) ได้ให้ความหมายของแฟ้มสะสมงานว่า หมายถึงสิ่งใดก็ตามที่บรรจุเอกสาร หลักฐานต่างไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นเครื่องแสดงถึงความรู้ความสามารถ ทักษะในการปฏิบัติงาน รวมทั้งแสดงคุณลักษณะบางประการของผู้เป็นเจ้าของแฟ้มสะสมงานนั้น

โดยสรุปแล้ว แฟ้มสะสมงาน หมายถึง ผลงานที่อยู่ในรูปวัสดุ 2 มิติของศิลปินหรือนักออกแบบที่ได้รวบรวมไว้ เพื่อเป็นหลักฐานแสดงถึงความรู้ ความสามารถของตนเองในการนำไปใช้สมัครงานหรือเสนอผู้ว่าจ้าง

การนำแฟ้มสะสมงานมาใช้ในทางการศึกษา

แนวความคิดเรื่องแฟ้มสะสมงานได้ถูกนำมาใช้ในช่วงประมาณตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยนักการศึกษาในกลุ่มประเทศแถบทวีปอเมริกา มีประเทศแคนาดา(Seldin,1993) เป็นผู้ริเริ่มการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ที่มีหลักการสำคัญ คือ ยึดหลักการประเมินผลผู้เรียนจากการสะสมผลงาน และได้พัฒนารูปแบบสู่ภาพลักษณ์ใหม่ที่ชัดเจนขึ้นในประเทศแม็กซิโก ในชื่อที่เรียกว่า "The Teaching Portfolio" พร้อมทั้งมีการศึกษากันอย่างจริงจังในระยะต่อมาของมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา แนวคิดเรื่องแฟ้มสะสมงานเริ่มแพร่หลายในสหรัฐอเมริกาประมาณกลางปี ค.ศ. 1980 (เสาวณี เกียรติ,2540) แฟ้มสะสมงานนักเรียนได้ถูกนำมาใช้อย่างจริงจังทั้งในระดับชั้นเรียน โรงเรียน ในเขตการศึกษาต่างๆและมลรัฐต่างๆ โดยมีการใช้หลายรูปแบบ เช่น

1. แฟ้มรวบรวมผลผลิตจากโครงการที่ผู้เรียนผลิตขึ้นเอง
2. แฟ้มรวบรวมงานประเภทต่างๆของผู้เรียนและบันทึกของครู
3. แฟ้มรวบรวมผลลัพธ์ที่ได้จากการวัดผลมาตรฐานที่นำมาใช้วัดผลผู้เรียน

การนำแฟ้มสะสมงานไปใช้ในการประเมินผลได้รับการพัฒนาและใช้กันอย่างแพร่หลายในประเทศแถบตะวันตกทั้งในยุโรปสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลียตั้งแต่ปี 1988 เป็นต้นมา (Aschbacher, 1990) โดยเรียกว่า "การประเมินผลการเรียนโดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) " ได้เป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย เช่น รัฐเวอร์มอนต์ ได้ใช้วิธีการนี้ประเมินผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์อย่างเป็นทางการทั่วทั้งรัฐแทนวิธีการดั้งเดิมที่ใช้แบบทดสอบ ซึ่งจากการสอบถามครู นักการศึกษาและผู้บริหารการศึกษามีความเห็นตรงกันเป็นส่วนใหญ่ว่าเป็นวิธีการประเมินผลที่ใช้ได้ดีกว่าวิธีการเดิม ในประเด็นที่สามารถตรวจสอบได้ว่านักเรียนเรียนรู้อย่างแท้จริงหรือไม่ และนักเรียนมีความสามารถอะไรบ้างจากการแสดงออกทั้งทางด้านสติปัญญา ร่างกายและด้านความรู้สึก (ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช ,2540)

การนำข้อมูลจากแฟ้มสะสมงานมาใช้เพื่อพัฒนาครูอย่างแท้จริงเริ่มใช้ในโครงการเสริมประสบการณ์สำหรับครูใหม่ในเขตลองไอร์แลนด์ เมืองฟาร์มมิงเดล มลรัฐนิวยอร์ก ในช่วงปี 1992-1993 โดยการให้ครูผู้มีความเชี่ยวชาญทางด้านการสอนตรวจและให้คำแนะนำจาก แฟ้มสะสมงานที่ครูใหม่จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. แสดงถึงปรัชญา แนวคิดและความเป็นตัวของตัวเองของผู้ทำ
2. แสดงถึงพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของนักเรียน
3. แสดงถึงความพยายามในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนและหลักฐานที่แสดงถึงการแสวงหาความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติมของครู (ลำลี ทองธิว,2541)

คณะกรรมการการครูแห่งแคลิฟอร์เนีย (California Commission on Teacher Credentialing [CTC]) และสภาการศึกษาครุณานาชาติ (National Council for Accreditation of Teacher Education [NCATE]) ได้วางมาตรฐานรูปแบบของแฟ้มสะสมงานว่าควรประกอบด้วย คำนำ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพห้องเรียน แผนและเครื่องมือการเรียนการสอน วัสดุ กลยุทธ์ที่หลากหลาย การประเมิน การสะท้อน การพัฒนาทางวิชาชีพและความสัมพันธ์กับชุมชน (Morin, 1995)

แฟ้มสะสมงานถูกนำมาใช้ในการศึกษา เพื่อแก้ปัญหาการประเมินผลการเรียน ตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงประถมศึกษา เพราะแฟ้มสะสมงานอาศัยหลักการร่วมกันระหว่างผู้ประเมินและผู้ถูกประเมินในการเก็บรวบรวม จัดระบบและวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อสังเกตที่สอดคล้องกับชีวิตทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน แฟ้มสะสมงานเป็นเครื่องมือที่มีความเชื่อว่าผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อการ

เรียนรู้ของตนเองและมีหลักฐานว่าตนเองเกิดการเรียนรู้ ก้าวหน้าจนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์,2539) แฟ้มสะสมงาน คือ สิ่งที่ใช้เป็นที่เก็บหลักฐานที่เป็นตัวแทนงานที่นักเรียนปฏิบัติเกี่ยวกับทักษะ แนวคิด ความสนใจ ความสำเร็จ ตลอดจนการประเมินผล จุดเด่น จุดด้อยของชิ้นงานที่แสดงถึงความก้าวหน้าในการเรียนรู้ด้วยตัวของตัวเอง หลักฐานเหล่านั้นได้มาจากการรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตอย่างสภาพการณ์ในชั้นเรียน แล้วนำมาบรรจุในแฟ้มกระดาษ สมุดโน้ตหรือแผ่นดิสก์ เป็นต้น ไม่ว่าจะเก็บหลักฐานในรูปแบบใด แฟ้มสะสมงานไม่ใช่การนำหลักฐานต่างๆมารวมกันเฉยๆ แต่จะต้องมีการจัดระเบียบงานโดยยึดแนวความคิดของนักเรียนเป็นหลัก(อาภรณ์ บางเจริญพรพงศ์ ,2541) แฟ้มสะสมงานทางการศึกษา ได้ถูกนำมาใช้ด้วยวัตถุประสงค์หลายอย่างด้วยกัน แต่สามารถมองในภาพรวมได้เป็นสองวัตถุประสงค์ใหญ่ๆ คือ

1. เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินผล
2. เพื่อใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน และใช้เพื่อเป็นเครื่องช่วยให้เกิดพัฒนาการในวิชาชีพครู

การใช้แฟ้มสะสมงานเป็นเครื่องมือในการประเมินผล การใช้แฟ้มสะสมงานเพื่อเป็นเครื่องมือในการประเมินผลจะชี้ให้เห็นว่าคุณคดียกย่องการทำงานอะไรบ้าง ทำแล้วได้ผลดีมากน้อยเพียงใด แฟ้มสะสมงานที่ใช้ได้ผล คือ แฟ้มที่ทำให้เห็นว่าเจ้าของแฟ้มมีทั้งพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญาไปพร้อมกัน ทำให้เจ้าของแฟ้มมีพัฒนาการในหน้าที่ความรับผิดชอบของตนด้วย แฟ้มสะสมงานมีวัตถุประสงค์ 2 อย่าง คือ

1. เพื่อให้เจ้าของแฟ้มได้ประเมินตนเองว่างานที่ทำเป็นอย่างไร มีระบบหรือไม่
2. เพื่อให้ผู้อื่นได้ประเมินเจ้าของแฟ้มว่ามีความสามารถในการปฏิบัติงานในระดับใด

แฟ้มสะสมงานอาศัยหลักการประเมินร่วมกันระหว่างผู้ประเมินและผู้ถูกประเมิน ทั้งในด้านการเก็บรวบรวม การจัดระบบและการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อสังเกตที่สอดคล้องกับชีวิตจริงทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน จึงเป็นการประเมินที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกระดับอายุสามารถแสดงผลสำเร็จของตนเอง โดยผู้เรียนสามารถเลือกใช้วิธีการและตัดสินใจเลือกผลงาน มีอิสระในการสร้างสรรค์ คิดค้นกลวิธีและสะท้อนภาพความคิดของตนเองออกมาได้อย่างสมบูรณ์ (สุวิทย์ มูลคำ, 2540) นอกจากนี้ ยังสามารถวัดทักษะ ความชื่นชม การตัดสินใจ อันเป็นพัฒนาการเรียนรู้จากรูปธรรมไปสู่นามธรรมได้เป็นอย่างดี รวมทั้งเป็นหลักฐานที่สะท้อนการประเมินตนเองของนักเรียนด้วย (กรมวิชาการ,2535)

การใช้แฟ้มสะสมงานเป็นกระบวนการเรียนการสอน แฟ้มสะสมงาน นอกจากใช้เพื่อประเมินผลงานของนักเรียนแล้ว ยังสามารถใช้ประโยชน์อีกมากมาย อาทิเช่น ใช้เป็นกระบวนการเรียนการสอน ใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนและใช้เพื่อเป็นเครื่องช่วยให้เกิดพัฒนาการในวิชาชีพครู เป็นต้น (Donald H. G ,1992 อ้างถึงในสำลี ทองธิว,2540) เพราะแฟ้มสะสมงานสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าของแฟ้มสมบูรณ์ครบถ้วน ตามหลักการพัฒนาเจ้าของแฟ้มเป็น รายบุคคลหรืออีกนัยหนึ่ง เป็นการพัฒนาเจ้าของแฟ้มแต่ละคนในหลายๆด้านพร้อมๆกัน เพราะการจัดทำแฟ้มต้องอาศัยความคิด ความรู้ ความ อดทน วิจัยรณญาณ ความอดทน หักกะต่างๆซึ่งคลุมลักษณะทางสมอง (cognitive) ทางจิตใจ (psychological) ทางทักษะของเจ้าของแฟ้ม (อุทุมพร จามรมาน, 2540)

สำหรับประเภทของแฟ้มสะสมงานนั้น นักการศึกษาหลายท่านได้จัดแบ่งไว้หลายรูปแบบด้วยกัน อาทิเช่น นักการศึกษาของเมืองวอลดัม ฟอเรสต์ (Waltham Forest,n.d.) ประเทศอังกฤษ ได้แบ่งประเภทของแฟ้มสะสมงานไว้ดังนี้ คือ

1. แฟ้มสะสมงานสำหรับนักเรียน (Pupil portfolio) เป็นการแสดงความสำเร็จและความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียน
2. แฟ้มสะสมงานสำหรับครู (Teacher portfolio) เป็นการเตรียมหลักฐานสำหรับการตรวจสอบจากผู้บริหารเพื่อแสดงความสามารถของครู
3. แฟ้มสะสมงานสำหรับโรงเรียน (School portfolio) เป็นแสดงการพัฒนาสู่การเป็นมืออาชีพของโรงเรียนและแสดงให้เห็นถึงหลักฐานและกระบวนการบริหารโรงเรียน

สำลี ทองธิว (2541) จัดแบ่งประเภทของแฟ้มสะสมงานออกเป็น 3 ประเภทได้แก่

1. แฟ้มสะสมงานสำหรับศึกษานิเทศก์ เป็นแฟ้มรวบรวมเอกสารที่เป็นบันทึกประจำวันรายงานสิ่งที่พบเห็นในการไปเยี่ยมชมการปฏิบัติงานของครูในห้องเรียน รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูกับศึกษานิเทศก์
2. แฟ้มสะสมงานสำหรับครู มีลักษณะหลากหลายขึ้นอยู่กับเป้าหมายในการทำของครูแต่ละคน เช่น เป็นการรวบรวมเอกสารการสอน การระบุปรัชญาแนวคิดด้านการเรียนการสอนของครู การระบุ เป้าหมายการจัดการเรียนการสอนตลอดภาคการศึกษาของวิชานั้นๆ การรวบรวมชิ้นงานเด่นๆของเด็ก เก็บภาพถ่ายกิจกรรมที่จัดขึ้นหรือเก็บจดหมายติชมจากผู้ปกครองและบันทึกการประชุมกลุ่มครูในสาขาเดียวกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้จัดขึ้น

3. แฟ้มสะสมงานสำหรับนักเรียน เป็นการให้นักเรียนเก็บรวบรวมผลงานที่ตนเองทำไว้ในแฟ้ม ในกล่องหรือในกระเป๋า อาจเป็นสิ่งที่นักเรียนเลือกเก็บแต่เฉพาะงานชิ้นเด่น เพื่อแสดงถึงแนวคิดและความชอบซึ่งเป็นลักษณะของแต่ละคน หรือเก็บงานที่เริ่มทำชิ้นแรกๆ ไปจนถึงงานที่ได้ทำการปรับปรุงต่อๆ มาเพื่อแสดงพัฒนาการของตน

ส่วน รัชชพัทธ์ เสรีรักษ์ (2540) จิราภรณ์ ศิริทวี (2540) และสุวิทย์ มูลคำ (2540) มีความเห็นสอดคล้องกันในการจัดแบ่งประเภทของแฟ้มสะสมงานดังนี้

1. แฟ้มสะสมงานส่วนบุคคล (Personal portfolio) เป็นแฟ้มที่แสดงข้อมูลเกี่ยวกับตัวเจ้าของแฟ้ม เช่น พรสวรรค์ กีฬา งานอดิเรก สัตว์เลี้ยง การท่องเที่ยวและการร่วมกิจกรรมชุมชน เป็นต้น

2. แฟ้มสะสมงานเชิงวิชาชีพ (Professional portfolio) เป็นแฟ้มที่แสดงผลงานเกี่ยวกับอาชีพ เช่น แฟ้มสะสมงานเพื่อใช้ในการสมัครงาน แฟ้มสะสมงานเพื่อเสนอขอเลื่อนระดับ เป็นต้น

3. แฟ้มผลงานดีเด่นเชิงวิชาการ (Academic portfolio) หรือแฟ้มสำหรับนักเรียน (Student portfolio) เป็นแฟ้มที่แสดงผลเกี่ยวกับการเรียนการสอน เช่น แฟ้มสะสมงานเพื่อใช้ในการประเมินผลการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ แฟ้มสะสมงานเพื่อใช้ประกอบการประเมินผลปลายภาค/ปลายปี เป็นต้น

4. แฟ้มสะสมงานสำหรับโครงการ (Project portfolio) มีลักษณะคล้ายภาพยนตร์สารคดี โดยเป็นแฟ้มที่แสดงถึงความพยายามหรือขั้นตอนการทำงานในโครงการหนึ่งๆ หรือในการศึกษาส่วนบุคคล (independent study) เช่น แฟ้มโครงการวิทยาศาสตร์ ในแฟ้มประกอบด้วยภาพของวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้และแสดงขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินงานจนได้ผลผลิตที่ต้องการ

และแนวคิดในการจัดแบ่งประเภทแฟ้มสะสมงานของอาภรณ์ บางเจริญพรพงศ์ (2541) มีดังนี้

1. แฟ้มสะสมงานส่วนบุคคล ใ้แก่

1.1 แฟ้มสะสมงานรวมเกี่ยวกับตัวนักเรียน เช่น กิจกรรมที่ชอบ ภาพงานอดิเรก ครอบครัว แนวคิด คติประจำใจ การวางแผนชีวิต เป็นต้น

1.2 แฟ้มสะสมงานที่ดีที่สุด เป็นแฟ้มที่ประกอบด้วยชิ้นงานที่ครูหรือนักเรียนร่วมกับเลือกหรือนักเรียนเลือกเอง โดยเลือกเฉพาะชิ้นงานที่ดีที่สุดที่เป็นตัวแทนพฤติกรรมแสดงความก้าวหน้าหรือพัฒนาการของนักเรียนเอง

2. เพิ่มสะสมผลงานทางวิชาการ ได้แก่

2.1 เพิ่มสะสมงานเพื่อการให้ระดับคะแนนในแต่ละรายวิชา

2.2 เพิ่มสะสมผลงานแบบบูรณาการ เป็นการสะสมงานด้วยการบูรณาการผลงานจากการเรียนรายวิชาต่างๆ เพื่อให้ครู นักเรียนและผู้ปกครองมองเห็นภาพทั้งหมดของตัวนักเรียน

2.3 เพิ่มสะสมผลงานกลุ่ม เป็นเพิ่มสะสมงานที่นักเรียนร่วมกันพัฒนา เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การนำความสามารถที่ต่างกันมาร่วมกันสร้างสรรค์งานกลุ่มเพื่อการอยู่ร่วมกัน เช่น กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมของโรงเรียน กิจกรรมของชุมชน

2.4 เพิ่มสะสมงานหลายชั้นเรียน เป็นเพิ่มสะสมผลงานการเรียนจากหลายชั้นปี เพื่อให้ นักเรียนมองเห็นพัฒนาการของตนเองในช่วงปีที่ผ่านมา

2.5 เพิ่มสะสมผลงานที่เป็นความหลากหลายทางสติปัญญา 7 ด้าน ของ การ์ดเนอร์ (Gardner, 1989) คือ ความสามารถทางภาษา เหตุผลและคิดคำนวณ การมองเห็นรูปทรง การเคลื่อนไหวร่างกาย ดนตรีและจังหวะ การปรับตัวเข้ากับสังคม การรู้จักและเข้าใจตนเอง

2.6 เพิ่มสะสมงานของชั้นเรียน เป็นเพิ่มสะสมงานที่เป็นกิจกรรมรวมของนักเรียนทั้งชั้น เช่น คำขวัญ ภาพถ่ายห้องเรียน เป้าหมาย เพลง กิจกรรม กีฬา ละคร ฯลฯ

2.7 เพิ่มสะสมงานของโรงเรียน เป็นเพิ่มสะสมงานที่เป็นกิจกรรมของนักเรียนทั้งโรงเรียน

2.8 เพิ่มสะสมงานของจังหวัด เป็นเพิ่มสะสมงานร่วมของคนทั้งจังหวัด

3. เพิ่มสะสมผลงานทางวิชาชีพ ได้แก่

3.1 เพิ่มสะสมผลงานครู เป็นเพิ่มเกี่ยวกับประสบการณ์ในการสอนรางวัลคำติชมเอกสารต่างๆ

3.2 เพิ่มสะสมงานผู้บริหารเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้นำ การวางแผนนวัตกรรม

3.3 เพิ่มสะสมผลงานการสมัครเข้าศึกษาต่อหรือสมัครงาน เป็นเพิ่มที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้สมัครเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยหรือสมัครงาน

โดยสรุปแล้ว เพิ่มสะสมงานที่กำลังเป็นที่นิยมและสนใจของบุคคลในวงการศึกษาขณะนี้ มีอยู่ 2 ประเภท คือ เพิ่มสะสมงานสำหรับครูและเพิ่มสะสมงานสำหรับนักเรียน ซึ่งนักการศึกษาได้ให้ความหมายและแนวคิดของเพิ่มสะสมงานนักเรียนไว้ต่างๆกัน ดังนี้

กรมวิชาการ (2539) ได้ให้ความหมายของแฟ้มสะสมงานของนักเรียนว่า เป็นการสะสมงานอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อแสดงถึงผลงาน ความก้าวหน้าและสัมฤทธิ์ผลของนักเรียนในส่วหนึ่งหรือหลายส่วนของ การเรียนรู้ในวิชา การรวบรวมงานจะต้องครอบคลุมถึงการที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือก เนื้อหา เกณฑ์การคัดเลือกและเกณฑ์การตัดสินให้ระดับคะแนน รวมทั้งเป็นหลักฐานที่สะท้อน การประเมินตนเองของนักเรียนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับความหมายที่สุวิทย์ มูลคำ (2540) ได้ให้ไว้ว่า แฟ้มสะสมงานของนักเรียน คือ การเก็บรวบรวมผลงานของนักเรียนที่ผ่านการคัดเลือกโดยตัวนักเรียนเอง (หรือภายใต้การแนะนำของครู) มาสะสมไว้ในภาชนะอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างเป็นระบบและมีจุดมุ่งหมาย เพื่อใช้เป็นข้อมูลที่แสดงถึงความพยายาม เจตคติ แรงจูงใจ ความเจริญงอกงาม ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้เนื้อหาวิชาต่างๆของนักเรียนให้บุคคลที่เกี่ยวข้องได้ทราบ โดยที่ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างและประเมินแฟ้มสะสมงานด้วยกัน เรื่องราวที่บรรจุไว้ในแฟ้มสะสมงานนั้นควรเลือกกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ (learning) ซึ่งหมายถึงผลลัพธ์ (outcomes) ที่ทำให้ตัวบุคคลเกิดความรู้สึก (feeling) เจตคติ (attitude) เกิดความเข้าใจเหตุการณ์ต่างๆได้ เข้าใจผู้อื่น เข้าใจตนเองได้ดีขึ้น (ลวีสดี ตี๋ชื่น,2540) แฟ้มสะสมงานนักเรียนเป็นการรวบรวมผลงานและบันทึกความก้าวหน้าต่างๆที่คิดสรรแล้วของนักเรียน ซึ่งรวบรวมจากบริบทต่างๆและในช่วงเวลาต่างๆ โดยที่กระบวนการรวบรวมจะประกอบด้วย การประเมินและการประสานความร่วมมือระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครองและมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่การพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน (เสาวณี เกียรติ,2540)

แคลฟีและเพอร์ฟูโม (Calfee and Perfumo,1993) กล่าวว่าแฟ้มสะสมงานนักเรียน หมายถึง การสะสมงานหรือผลงานด้านต่างๆในแต่ละภาคเรียนหรือในแต่ละปีการศึกษา เช่น ผลงานการเขียน การอ่าน บันทึกการอ่าน บัญชีรายชื่อหนังสือที่อ่าน สรุปผลการร่วมประชุมสัมมนา ร่างเอกสารรายงานที่สมบูรณ์ งานโครงการต่างๆที่ครูกำหนดให้ทำหรืองานที่นักเรียนสนใจคิดทำขึ้นด้วยตนเอง หรือเอกสารหลักฐานต่างๆที่กล่าวมานี้ได้ผ่านเกณฑ์ การคัดเลือกโดยที่นักเรียนผู้ที่เป็นเจ้าของผลงานได้ทำการ คัดเลือกตามเกณฑ์การคัดเลือกผลงานที่กำหนดไว้

ฮามน์และอดัมส์ (Hamn and Adams,1991) มีความเห็นว่า แฟ้มสะสมงาน คือสิ่งที่บรรจุหลักฐานที่แสดงถึงทักษะของบุคคล แสดงถึงพัฒนาการด้านความสามารถ พัฒนาการในด้านทักษะ เจตคติและการแสดงออกในด้านต่างๆของผู้เรียน ครูเป็นผู้ชี้แนะนักเรียนได้อภิปราย แสดงความคิดเห็นร่วมกันกับเพื่อนนักเรียน ในการที่จะคัดเลือกชิ้นงานที่เห็นว่าควรจะมีเก็บสะสมไว้ในแฟ้มสะสมงาน ดังนั้น แฟ้มสะสมงาน จึงมีความหมายมากกว่ากล่องบรรจุผลงานนักเรียน ทั้งนี้เพราะ

เพราะ แฟ้มสะสมงานเป็นสิ่งเชื่อมโยงให้เด็กนักเรียน เพื่อนและครูมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน และยัง เป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ สามารถพิจารณาตัดสินชิ้นงานที่คิดว่าดีเพื่อนำเก็บเข้าไปใน แฟ้มสะสมงาน

แฟ้มสะสมงานนักเรียนในความหมายของโกวิท เชื้อมกลาง (2539) คือ แหล่งที่บรรจุ รวบรวมหลักฐานที่แสดงถึงความสามารถ ทักษะ เจตคติและพัฒนาการของนักเรียน ซึ่งควร ประกอบไปด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นการสะสมผลงานหรือเอกสารหลักฐานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน ตลอด ภาคเรียนหรือตลอดปีการศึกษา

ส่วนที่ 2 เป็นการจัดระบบข้อมูลที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนด เนื้อหา การมีข้อเสนอแนะ หรือมีเกณฑ์ในการเลือกชิ้นงานและการมีเกณฑ์ในการตัดสินคุณค่าของชิ้นงาน

ส่วนที่ 3 การมีข้อมูลสะท้อนถึงตัวนักเรียน

โดยสรุปแฟ้มสะสมงานนักเรียน คือ เอกสารที่นักเรียนรวบรวมขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยมี เกณฑ์การคัดเลือก เพื่อเป็นหลักฐานแสดงถึงความสามารถและพัฒนาการด้านต่างๆ ของนักเรียน ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยเจ้าของแฟ้มนั้นเป็นผู้ที่มีบทบาทในการกำหนดเนื้อหาสาระและจัด ระบบข้อมูลด้วยตนเองหรือภายใต้คำแนะนำของครู

แฟ้มสะสมงานนักเรียน เป็นแฟ้มที่บรรจุสาระที่นักเรียนเลือกประเด็นเนื้อหา วางแผนการ ทำงาน จัดทำผลงาน ปรึกษากับคณะครูผู้เกี่ยวข้อง จัดสาระใส่แฟ้มและนำเสนอต่อบุคคลภายนอก ดังนั้น แฟ้มสะสมงานนักเรียนจึงเป็นสิ่งที่แสดงความรู้ ความสามารถหลายๆอย่างของผู้เรียน (อุทุมพร จามรمان , 2540) แฟ้มสะสมงานให้ค่าสะท้อนความสามารถทุกๆด้านของเจ้าของแฟ้ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสะท้อนความสามารถทางความคิดอย่างเป็นระบบ สะท้อนความสามารถในการ คิดวิเคราะห์ วางแผน ชักถาม เขียน จัดเรียบเรียงผลงาน ผลสมผสานความรู้ความคิด นำเสนอผล ได้ตอบประเมินตนเอง รับฟังคำติชมจากผู้อื่น แก้ไขปรับปรุงตลอดจนปรับตัวเองให้อยู่ในโลกแห่ง ความจริง นอกจากนี้ ยังให้ข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าของแฟ้ม ทั้งที่เป็นตัวผลงานและข้อสังเกตต่างๆใน เชิงปริมาณและคุณภาพ เป็นเครื่องช่วยกำกับพัฒนาการทางการเรียนของผู้เรียน สนับสนุนการ เรียนที่แข่งขันกับตนเอง สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ตลอดจนวางเป้าหมายของตนได้อย่างเหมาะสม กับความสามารถของตน (ส.วาสนา ประवालพฤษ์,2539) และยรรยง ผิวอ่อน (2540) ยังเสนอ เพิ่มเติมว่า นอกจากแฟ้มสะสมงานช่วยให้เห็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้เรียนในด้านผลสัมฤทธิ์ ความ พร้อมทางด้านร่างกาย ความมั่นใจและช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตัวเองได้ถูกต้อง เพื่อการเจริญเติบโตใน

แนวทางที่เหมาะสมแล้ว ยังใช้ศึกษาความสามารถพิเศษของผู้เรียน ให้ผู้สอนรู้จักผู้เรียนแต่ละคน และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ยังสามารถช่วยผู้เรียนในการแก้ปัญหาส่วนตัวได้อีกด้วย

เพิ่มละสมงานช่วยให้ครูมองเห็นบริบทการทำงานของนักเรียนและมองเห็นโครงสร้างของหลักฐานแต่ละชั้น ซึ่งทำให้ครูมองเห็นภาพกว้างของการเรียนรู้ของนักเรียนที่สอดคล้องกับหลักสูตร ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้นในตัวนักเรียน นักเรียนจะเรียนรู้เกี่ยวกับการตัดสินใจในคุณภาพและควมมีประโยชน์ของงานของตนและการตัดสินใจนี้จะนำไปสู่บุคลิกภาพของความสำเร็ที่เข้มแข็งของนักเรียน นักเรียนมีส่วนร่วมร่วมกับครูในกระบวนการประเมิน อันเป็นแนวทางในการฝึกให้นักเรียนประเมินตนเอง ซึ่งจะส่งผลต่อการเกิดจินตสยในการพัฒนาตนเองตลอดชีวิต (อาภรณ์ บางเจริญพรพงศ์ ,2541) การทำเพิ่มละสมประสภารณ์และการเรียนรู้จะทำให้เป็นคนคิดเก่ง คิดอย่างเป็นระบบ เขียนเก่ง เป็นคนมีระเบียบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นการเปิดโอกาสให้นำความรู้และประสภารณ์เดิมมาใช้ประโยชน์ในการศึกษาได้ (สวัสดี ตี๋ชื่น.2540)

การใช้เพิ่มละสมงานนักเรียนสำหรับการจัดการเรียนการสอนและประเมินผล จากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน เช่น เบิร์ด (Bird,1990) วิกกินส์(Wiggins,1989) และวูลฟ์ (Wolf,1989) ประมวลได้ 7 ประการด้วยกันคือ

1. การแสดงจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน (explicitness of purpose) ครู หรือครูร่วมกับนักเรียน จะเป็นผู้กำหนดจุดประสงค์ของของเพิ่มละสมงาน นั่นคือ นักเรียนจะต้องทราบว่าเขาถูกคาดหวังไว้ได้อย่างไรก่อนที่จะเริ่มต้นพัฒนาเพิ่มละสมงาน

2. การบูรณาการ (integration) ระหว่างความรู้ที่ได้จากห้องเรียนกับประสภารณ์ในชีวิตจริงนอกห้องเรียน โดยมุ่งประเมินว่านักเรียนทำอะไรได้บ้างมากกว่าการวัดว่านักเรียนจำอะไรได้บ้าง โดยพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากผลผลิตหรือการสร้งงานมากกว่าการตอบแบบทดสอบ

3. การมีแหล่งข้อมูลหลากหลาย (multisourced) ในการตัดสินใจนักเรียนอย่างแม่นยำ โดยใช้เพิ่มละสมงานนั้น หลักฐานในเพิ่มละสมงานจะต้องได้มาจากหลายแหล่งข้อมูล

4. ความเชื่อถือได้อย่างแท้จริงจากการที่หลักฐานในแฟ้มสะสมงานกับกิจกรรมการเรียนการสอนมีความเชื่อมโยง (linking) กันโดยตรง โดยเน้นกิจกรรมที่มีความหมายสำหรับนักเรียนและมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ปฏิบัติได้

5. การประเมินที่มีลักษณะเป็นพลวัต (dynamic assessment) เพื่อตรวจสอบความงอกงามและการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน

6. การสะท้อนบุคลิกภาพแห่งตน จากการที่นักเรียนได้แสดง สร้างสรรค์ ผลงานด้วยตนเองและประเมินตนเองจนเกิดความรู้สึกการเป็นเจ้าของ (ownership) กิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งแต่เดิมครูจะเป็นผู้เสนอบทบาทนี้แต่เพียงผู้เดียว

7. นำไปใช้ได้หลายจุดประสงค์ (multipurposed) เช่น

7.1 ใช้กับการสอนที่เน้นบทบาทผู้เรียนเกี่ยวกับการริเริ่มหรือสร้างความรู้ ความเข้าใจด้วยตนเองและเน้นบทบาทของครูในการยกระดับหรือส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

7.2 ใช้ได้ทุกรายวิชาและทุกระดับชั้นตั้งแต่ก่อนประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา

7.3 ใช้สนับสนุนการทำงานร่วมกันเป็นทีม การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Collaboration) จากการให้โอกาสนักเรียนแลกเปลี่ยนและวิพากษ์วิจารณ์ให้ข้อสังเกตประเมินผลงานซึ่งกันและกัน

แฟ้มสะสมงานสามารถใช้เป็นเอกสารสำคัญในการเรียนรู้ตามหลักสูตร เพราะเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถหรือสมรรถภาพ พฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงตลอดจนสัมฤทธิ์ผลตามจุดประสงค์ (เสริมศรี ไชยศรี, 2539) จากการสะสมข้อสนเทศทั้งหมดของผู้เรียน สะท้อนให้เห็นภาพรวมของผู้เรียนในลักษณะต่างๆอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการวินิจฉัยข้อบกพร่อง การประเมินความก้าวหน้า การหาจุดเด่นของผู้เรียนเพื่อคัดเลือกในโอกาสต่างๆ นอกจากนั้น ยังสามารถใช้ประเมินผลการสอนและตรวจสอบกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ซึ่ง ส.วาสนา ประवालพฤกษ์ (2539) และ นูรัชัย ศิริมหาสาร(2541) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของการจัดทำแฟ้มสะสมงาน โดยสรุปเป็นข้อๆ ได้ดังนี้

1. เพื่อเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเรียนและการสอน เพื่อติดตามความก้าวหน้าของการเรียนการสอนทุกระยะ
2. เพื่อเป็นที่รวมผลงานของผู้เรียนตลอดจนข้อสนเทศต่างๆเชิงปริมาณและคุณภาพ
3. เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง(childcenter)ด้วยการปฏิบัติจริง (learning by doing) และส่งเสริมการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning)

4. เพื่อเป็นสิ่งช่วยกำกับพัฒนาการทางการเรียน พัฒนาสมรรถภาพและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

5. เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง แทนการท่องจำความรู้ เพื่อพัฒนาทวิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาในระดับที่สูงกว่าความรู้ ความจำและความเข้าใจ

6. เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน (Cooperative learning) ระหว่างนักเรียน ครู และผู้ปกครองในกิจกรรมการเรียน การสอนและการประเมินผล ทำให้นักเรียนสามารถเป็นผู้นำตนเอง หรือเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

7. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการเก็บสะสม วิเคราะห์ สังเคราะห์ คัดเลือก จัดระบบและนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นระบบ สนับสนุนกระบวนการเขียนของผู้เรียน ตลอดจนฝึกนิสัยการเขียนแบบสร้างสรรค์และการเขียนในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นการเตรียมคนให้พร้อมและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมข้อมูลข่าวสารยุคโลกาภิวัตน์

8. เพื่อเป็นเครื่องมือในการประเมินตนเองของผู้เรียน เป็นการฝึกให้ผู้เรียนประเมินปรับปรุงตนเอง ตลอดจนวางเป้าหมายของตนเองได้อย่างเหมาะสมและเป็นแนวทางที่เที่ยงตรงในการประเมินผลตามสภาพความเป็นจริงของผู้เรียน

9. เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในความก้าวหน้าและความสำเร็จของตนเอง ใช้เป็นแหล่งกระตุ้นหรือเสริมกำลังใจของผู้เรียน สนับสนุนการเรียนแข่งกับตนเอง ทำให้เกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียน มีโอกาสที่จะประสบผลสำเร็จตามอัธยาของตน

10. เป็นการวัดผลด้วยกิจกรรมที่สอดแทรกอยู่ในสภาพการเรียนประจำวัน ที่มีคุณประโยชน์ต่อชีวิตผู้เรียน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2539) ได้กำหนดขั้นตอนของกระบวนการทำแฟ้มสะสมงาน ไว้ 10 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นกำหนดจุดประสงค์และประเภทของแฟ้มสะสมงาน (Project Purpose) เป็นขั้นที่ครูจะต้องพิจารณาถึงจุดประสงค์ที่ใช้แฟ้มสะสมงานและตัดสินใจว่าจะใช้แฟ้มสะสมงานชนิดใด

ขั้นที่ 2 ขั้นรวบรวมชิ้นงานและจัดการชิ้นงาน (Collect and Organize) ครูจะต้องวางแผนร่วมกับนักเรียนว่าจะเก็บรวบรวมชิ้นงานอย่างไรและจะต้องออกแบบเครื่องมือที่จะช่วยให้นักเรียนได้จัดระบบชิ้นงานของเขาเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของงาน

ขั้นที่ 3 ขั้นเลือกชิ้นงาน (Select) เป็นขั้นที่จะต้องตัดสินใจว่าเนื้อหาอะไรจะอยู่ในแฟ้มและงานชิ้นใดควรได้รับการคัดเลือก ซึ่งครูและนักเรียนอาจร่วมกันคัดเลือกบางส่วน ครูหรือนักเรียนคัดเลือกบางส่วน

ขั้นที่ 4 ขั้นสร้างสรรค์ผลงานให้เป็นลักษณะเฉพาะตัว (Interject Personality) เป็นการถ่ายทอดความสามารถ การสร้างสรรค์ผลงาน อันแสดงถึงบุคลิกภาพของผู้เรียนและเป็น จุดสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคล

ขั้นที่ 5 ขั้นสะท้อนข้อมูลกลับเกี่ยวกับชิ้นงาน (Reflect Metacognitively) เป็นขั้นที่ต้องการให้นักเรียนตรวจสอบชิ้นงานที่ตนได้คัดเลือกใส่ไว้ในแฟ้มสะสมงาน โดยให้เหตุผลว่าทำไมงานชิ้นนี้จึงได้เข้ามาอยู่ในแฟ้มและนักเรียนจะเริ่มรู้จักคิดและไตร่ตรองด้วยตนเอง จะเป็นภาพสะท้อนการทำงานของนักเรียน คุณค่าที่นักเรียนได้จากแฟ้มสะสมงาน เวลาที่ใช้ทำงาน วิธีการทำงาน ความรู้สึก ความต้องการ ตลอดจนอุปสรรคในการทำงาน

ขั้นที่ 6 ขั้นตรวจสอบความสามารถของตนเอง (Inspect to Self Assess) นักเรียนจะได้ตรวจสอบแฟ้มสะสมงานเพื่อประเมินตนเองและประเมินชิ้นงานของตนเองว่าบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด พบจุดเด่นจุดด้อยอะไรบ้าง และสามารถชี้ความก้าวหน้าในขอบข่ายเนื้อหาสาระที่เป็นเป้าหมายหรือไม่และงานที่ทำอยู่นั้นอยู่ในแนวทางที่กำหนดไว้หรือไม่ เพื่อที่จะสามารถเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขให้ถูกต้องก่อนที่จะได้แฟ้มสะสมงานฉบับสมบูรณ์

ขั้นที่ 7 ขั้นประเมินค่าผลงาน (Perfect and Evaluate) เป็นการให้ระดับคะแนนโดยพิจารณาจากเกณฑ์การให้คะแนน (rubric) ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าตามหัวข้อการประเมิน โดยครูจะพิจารณาผลการประเมินของนักเรียนประกอบด้วย นอกจากนี้ การประเมินจะเน้นความก้าวหน้าในผลงานของนักเรียนแต่ละคนมากกว่าเปรียบเทียบผลงานของนักเรียนกับกลุ่ม

ขั้นที่ 8 ขั้นสร้างความสัมพันธ์ (Connect and Conference) เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียน ครู และผู้ปกครองได้มีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น และสามารถใช้แฟ้มสะสมงานเพื่อการตัดสินใจได้

ขั้นที่ 9 ขั้นทำให้มีคุณค่า(นำเข้าและเอาออกชิ้นงาน) (Inject / Eject to Update) โดยการนำงานบางชิ้นเข้าแฟ้มสะสมงานและเอางานบางชิ้นออก เพื่อให้แฟ้มสะสมงานใหม่และทันสมัย ซึ่งเป็นระบบหมุนเวียนของแฟ้มสะสมงาน

ขั้นที่ 10 ขั้นประชาสัมพันธ์ผลงาน (Respect Accomplishment) การจัดแสดงแฟ้มสะสมงาน เพื่อให้นักเรียนเตรียมจัดแสดงนิทรรศการด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดการยอมรับคุณค่าของแฟ้มสะสมงานด้วยความภาคภูมิใจ

กรมวิชาการ (2539) สเตรทตัน (Stratton, 1991 อ้างถึงในโกวิท เข็มกลาง, 2539) ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช (2540) มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าเพิ่มสะสมงานควรประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วยจุดมุ่งหมาย ซึ่งเป็นแนวทางในการสร้างผลงานหรือหลักฐานที่เป็นสิ่งบ่งบอกว่าเพิ่มสะสมงานนั้นจะใช้เพื่ออธิบายอะไรหรือเพื่อไว้วัดอะไร ส่วนประกอบนี้ได้แก่ ปก ประวัติผู้ทำ รายการจุดประสงค์การเรียนรู้ แผนการศึกษาส่วนบุคคล สารบัญชิ้นงาน ตัวชี้บ่งประกอบงาน รายการการเอาออกและนำเข้าชิ้นงาน

ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา เป็นส่วนบรรจุหลักฐานชิ้นงานที่สร้างขึ้นจากการเรียนการสอน ซึ่งครูและนักเรียนร่วมกันกำกับ ดูแลให้นักเรียนเกิดความรู้ ทักษะและเจตคติในเนื้อหาวิชา รวมทั้งการสะท้อนความคิดเห็น แสดงประวัติของงาน จำนวนหนังสือที่อ่าน เวลาที่ใช้ทำงาน คะแนนจากการทดสอบ แบบสำรวจรายการของครู บันทึกความคิดเห็นเกี่ยวกับงานวิชาของนักเรียน

ส่วนที่ 3 ส่วนบรรจุเกณฑ์การตัดสินเพิ่มผลงานและข้อมูลการประเมิน ของครู เพื่อนและผู้ปกครอง รวมทั้งหลักฐานการประเมินตนเองของนักเรียน แผนการและแนวคิดในการประชุมเพิ่มผลงาน

แนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางโดยการใช้เพิ่มสะสมงานนักเรียน

จากสภาพการของสังคมโลกและสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดลักษณะของคนรุ่นใหม่ที่มีลักษณะคล่องแคล่ว มีวินัยในตนเอง มีการคิดเป็นระบบ ปรับตัวเก่ง มีความสามารถการสื่อสารรู้เรื่องและมีความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนในระบบ โรงเรียนจึงต้องเปลี่ยนแปลงไป การสอนให้ท่องจำต้องเปลี่ยนเป็นการแสวงหาความรู้ การทดสอบแบบปรนัย เปลี่ยนเป็นการวัดผลที่มีความหลากหลาย สะท้อนชีวิตจริงและมีความหมาย สภาพการเรียนการสอนถูกบังคับให้ปรับเปลี่ยนจากการเน้นที่ผู้สอนมาเป็นการเน้นที่ผู้เรียน การสอนแบบยัดเยียดให้ กลายเป็นการแสวงหาความรู้เอง ผู้เรียนเปลี่ยนจากการฟัง จด ท่อง ลืม เป็นเข้าร่วมกิจกรรม ร่วมรับผิดชอบต่อการเรียนการสอน การสร้างวินัยในการเรียนเอง ทั้งการวัด-ประเมินผลด้วยตนเอง (อุทุมพร จามรมาณ. 2540)

กรมวิชาการ (2539) ได้กำหนดว่าสำหรับการเรียนการสอนในปัจจุบัน ควรเน้นให้นักเรียนได้แสดงออกถึงกระบวนการและผลผลิตในงานหรือความสามารถที่จำเป็น ซึ่งจะสอดคล้องกับชีวิตจริง

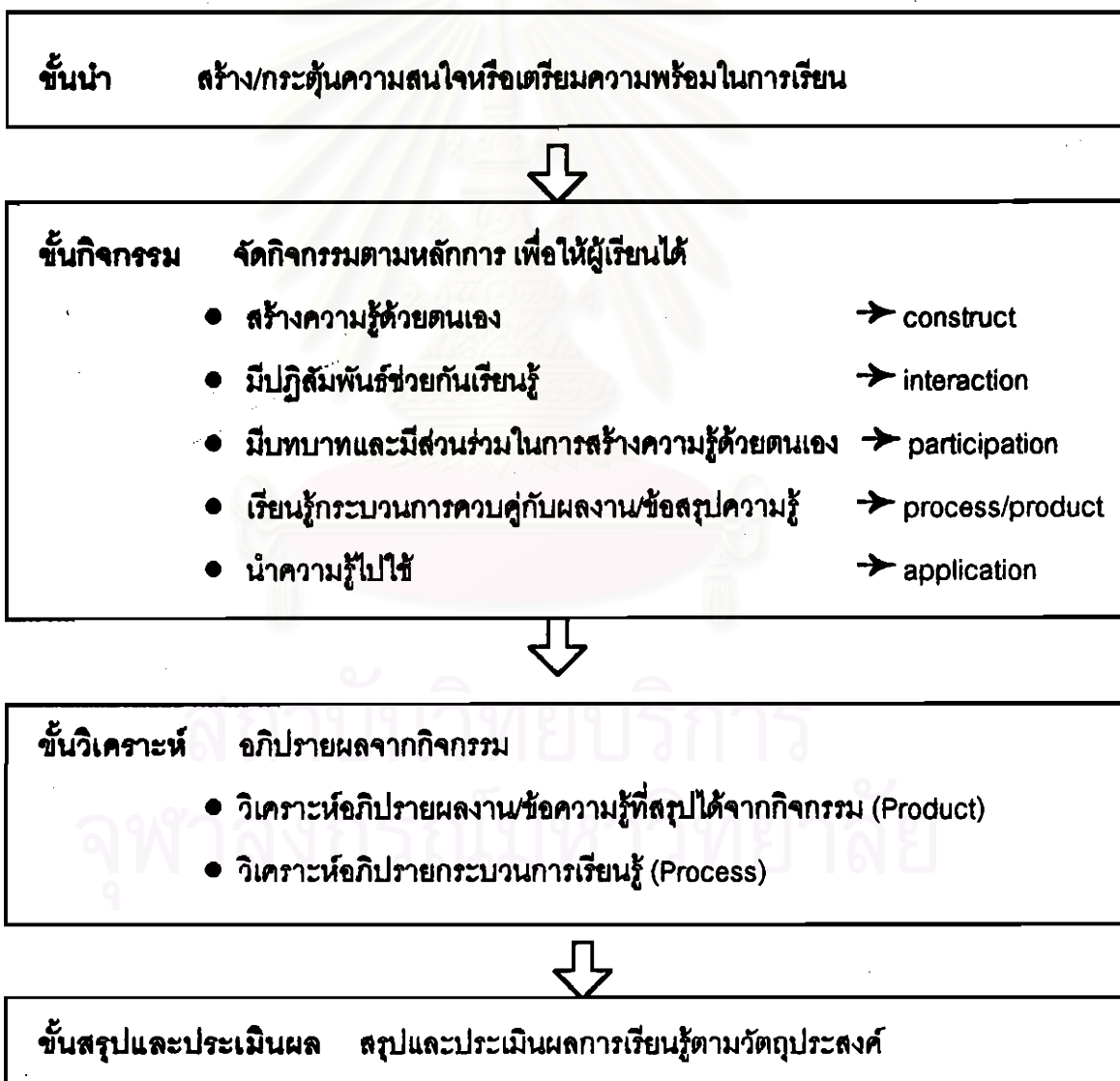
นอกโรงเรียนมากที่สุด ดังนั้น การประเมินผลจึงมุ่งให้นักเรียนได้แสดงออกมากกว่าเลือกคำตอบ จากข้อสอบแบบเลือกตอบ ให้สถานศึกษาปรับปรุงการปฏิบัติงานการเรียนการสอนของครูและนักเรียน โดยมุ่งที่การปฏิบัติงานของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเป็นผู้ตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ ลงมือทำเอง เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้เรียนจะต้องค้นพบให้ได้ว่าตนเองมีจุดเด่น จุดด้อยอะไรและพยายามพัฒนาตนเองให้จุดด้อยลดลง ส่งเสริมจุดเด่นและทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม เน้นความพอใจจากการประเมินตนเองตามเป้าหมายของตนเองได้ กระบวนการจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลจึงต้องเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สอดคล้องกับจุดหมายของการปฏิรูปการศึกษา ครูจะต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนที่เน้นเนื้อหาหรือสอนแบบบอกเล่า เป็นการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง และการวัดประเมินผลก็ต้องเน้นการสะท้อนให้เห็นความสามารถของนักเรียนที่แสดง ลงมือทำ ตัดสินใจและแก้ปัญหาเองที่เรียกว่า Authentic assessment หรือ Authentic performance assessment (โกวิท ประชาลพฤกษ์, 2541)

การจัดการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางคือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา สังคมและอารมณ์ (ทศนา แชนมณี, 2541) เป็นการสอนที่มุ่งจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต เหมาะกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้คิดค้นความรู้และลงมือปฏิบัติหรือกระทำจริงทุกขั้นตอน จนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและเป็นการสอนเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้ (อำนาจ เดชชัยศรี, 2540) ดังนั้นการเรียนการสอนจึงต้องมีการเปลี่ยนบทบาทในการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการเป็นผู้รับมาเป็นผู้เรียนและเปลี่ยนบทบาทของครูจากผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดข้อมูลความรู้มาเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน ซึ่งการเปลี่ยนบทบาทนี้เท่ากับเป็นการเปลี่ยนจุดเน้นการเรียนรู้ ว่าอยู่ที่ผู้เรียนมากกว่าผู้สอน (ทศนา แชนมณี, 2542) และครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความเชื่อ ความศรัทธาในความเป็นคนของคน การที่เชื่อและไว้วางใจในความสามารถของบุคคล จะช่วยให้บุคคลนั้นๆพัฒนาศักยภาพของตนเอง ดังนั้น เราจึงควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกวิธีการที่จะเรียนด้วยตัวของเขาเอง (Farr, 1994)

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 10 (2539) ได้กล่าวถึงหลักการศึกษานี้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ว่าเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ (participation) เกิดการรู้จริง เห็นจริงด้วยตนเอง (insight) มีความเป็นตัวของตัวเอง (autonomy) และมีเสรีภาพแห่งการเรียนรู้

(freedom) ตลอดจนให้ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ (process) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพของตนและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบ CIPPA MODEL ที่ทีศนา แชมมณี (2542) ได้เสนอแนวคิดไว้เพื่อเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โดยนำเสนอในรูปแบบแผนภูมิได้ ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 แนวทางการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (ทีศนา แชมมณี ,2542)

1. ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง (construct) ซึ่งทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง ได้แก่ แสวงหาข้อมูล ศึกษาทำความเข้าใจ คิดวิเคราะห์ ตีความ แปลความ สร้างความหมายแก่ตนเอง สังเคราะห์ข้อมูล สรุปข้อความรู้ อันเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา
2. ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและได้เรียนรู้จากกันและกัน (interaction) แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ความคิดและประสบการณ์แก่กันและกันมากที่สุด ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม
3. ผู้เรียนมีบทบาท มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด (participation) ได้มีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกาย โดยการทำกิจกรรมในลักษณะต่างๆ ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางกาย
4. ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการทำงานอย่างเป็นกระบวนการควบคู่ไปกับผลงานหรือข้อความที่สรุปได้ (process/product) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่างๆ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม กระบวนการพัฒนาตนเอง เป็นต้น ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา
5. ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (application) เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนและช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมขึ้นเรื่อยๆ

นอกจากนี้ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 (2539) และสมหวัง พันธะลี (2541) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมในห้องเรียนที่จัดการเรียนการสอนโดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางจะต้องมีดังนี้

1. เปิดโอกาสและกระตุ้นให้เด็กตัดสินใจเลือกสิ่งต่างๆที่จะเรียนด้วยตนเองเท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น เปิดโอกาสให้เด็กเลือกหัวข้อที่เรียน ศึกษา ค้นคว้าตามความสนใจหลายๆหัวข้อที่ครูเตรียมเอาไว้ กระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดข้อตกลงในชั้นเรียน
2. สร้างบรรยากาศที่มีลักษณะเป็นมิตร อบอุ่น ให้การยอมรับ มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน เคารพศักดิ์ศรีของกันและกัน และพยายามทุกอย่างเพื่อแสดงว่าครูเชื่อว่านักเรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้และปรารถนาดีต่อทุกคน เช่น พยายามกระตุ้นให้ทุกคนทำงานอย่างมีความสุข หลีกเลี่ยงการแข่งขัน ทุบตีและชมเชยผลงานนักเรียน
3. ฝึกเด็กให้มีค่านิยมต่อตนเองในการสร้างกระบวนการทำงาน คือ กระตุ้นให้เด็กกำหนดค่ากับสิ่งที่ตนเองต้องการ ช่วยให้เด็กสร้างทางเลือกที่หลากหลาย ช่วยให้เด็กจัดลำดับความสำคัญพร้อมเหตุผล กระตุ้นให้เด็กมีการเลือกอย่างอิสระพร้อมตอบคำถามด้วยเหตุผลของการตัดสินใจ ส่งเสริมให้เด็กแสดงปฏิบัติตามทางเลือกที่กำหนดไว้และมีการตรวจสอบการปฏิบัติ

สำหรับบทบาทของครูที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น สุลท วังสินธุ์ (2541) และสมหวัง พันชะลี (2541) กล่าวว่าครูมีหน้าที่ช่วยเอื้อให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนยอมรับตนเองและมีความภูมิใจในตนเอง สามารถเข้าใจและยอมรับความรู้สึกของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองและคิดว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีค่า
2. ช่วยให้นักเรียนมีวุฒิภาวะ สามารถที่จะทราบข้อดี ข้อเสียของตนและสามารถที่จะยืนหยัดต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ของตน
3. ช่วยให้ผู้เรียนตั้งจุดมุ่งหมายของชีวิตตามสภาพความเป็นจริงที่จะเป็นไปได้
4. ช่วยให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการกระทำหรือพฤติกรรมของตนและผลของพฤติกรรมนั้นๆ
5. ช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้กล้าที่จะเผชิญกับปัญหา แม้ว่าจะเป็นปัญหาที่ยากและสามารถแก้ปัญหาได้โดยใช้วิธีแก้ปัญหาแบบวิทยาศาสตร์
6. ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสที่จะใช้จินตนาการ (imagination) ความคิดคำนึง (fantasy) และความคิดสร้างสรรค์ (creativity)
7. ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออกทั้งทางด้านความคิด ความรู้สึก อารมณ์อย่างเปิดเผย ไม่เสแสร้ง
8. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าในกระบวนการเรียนรู้ รู้ว่าจะเรียนรู้อย่างไรเพื่อจะเป็นผู้ที่ไม่รู้อยู่เสมอ
9. ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักจัดการประเมินผลด้วยตนเอง รู้จักเกณฑ์การประเมินผล
10. ช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่ตระหนักรู้ (aware) และไวต่อความรู้สึกของผู้อื่นและยอมรับว่าบุคคลแต่ละคนเป็นปัจเจกบุคคล มีอิสระที่จะมีความคิดเห็นของตนเอง

ในด้านบทบาทของผู้เรียนจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอน ดังนี้

1. การทบทวนความรู้เดิมและการมีส่วนร่วมในการแสวงหาข้อมูล ข้อเท็จจริง ความคิดเห็นหรือประสบการณ์ต่างๆจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย เพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้
2. การศึกษาหรือลงมือกระทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อทำความเข้าใจ ใช้ความคิดในการกลั่นกรอง แยกแยะ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ความรู้สึกหรือประสบการณ์ต่างๆที่หามาได้และสร้างความหมายให้แก่ตนเอง

3. การสรุปและจัดระบบระเบียบความรู้ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นและแสดงออกในสิ่งที่ตนเรียนรู้ เพื่อช่วยให้การเรียนรู้เกิดความคงทนและสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ได้สะดวกขึ้น

4. การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อช่วยให้การเรียนรู้เกิดความคงทนและสามารถนำความรู้ นั้นไปใช้ได้สะดวกขึ้น

ตัวบ่งชี้การเรียนรู้ของนักเรียน ในกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่ง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้ระบุไว้ ดังนี้

1. นักเรียนมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. นักเรียนฝึกปฏิบัติจนค้นพบความสามารถและวิธีการของตนเอง
3. นักเรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม
4. นักเรียนฝึกคิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์จินตนาการ ตลอดจนได้แสดงออกอย่าง ชัดเจนและมีเหตุผล
5. นักเรียนได้รับการเสริมแรงให้หาคำตอบ แก้ปัญหาทั้งด้วยตนเองและร่วมด้วยช่วยกัน
6. นักเรียนได้ฝึกค้นและรวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง
7. นักเรียนเลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเองอย่าง มีความสุข
8. นักเรียนฝึกตนเองให้มีวินัยและรับผิดชอบในการทำงาน
9. นักเรียนฝึกประเมิน ปรับปรุงตนเองและยอมรับผู้อื่น ตลอดจนสนใจใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง

ส่วนการเรียนการสอนตามสภาพจริง คือ กระบวนการพัฒนาตัวผู้เรียน โดยกระบวนการ ผลมผลานระหว่างการเรียนการสอนกับการวัดประเมินผล และกระบวนการวิเคราะห์วิจัยการเรียน การสอน ซึ่งเมื่อจบกระบวนการแล้วผู้ที่อยู่ในกระบวนการจะรู้ในผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นนั้นด้วยตนเอง ครูผู้สอนจะอยู่ในลักษณะผู้อำนวยการดำเนินกิจกรรม เป็นผู้คิดสร้างรูปแบบวิธีการเรียนการสอนว่า ผู้เรียนจะเรียนเนื้อหาแต่ละเนื้อหาด้วยวิธีใด เป็นผู้คิดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะ นำไปศึกษาและทำความเข้าใจกับผู้เรียน เมื่อเริ่มการเรียนการสอนครูและนักเรียนร่วมกันวางแผน และตั้งกฎ กติกา รวมทั้งวิธีการวัดผลประเมินผล การกำหนดชิ้นงานหรือภาระงานด้วยกัน กระบวนการเรียนการสอนจะเน้นที่การให้ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมเองตามแผนที่กำหนดขึ้น เมื่อเสร็จกระบวนการแต่ละกิจกรรม ผู้เรียนจะนำเสนอเพื่อถ่ายทอดความสำเร็จให้ครูและเพื่อนฯ

ได้เห็น รวมทั้งผู้ปกครองก็อาจมีส่วนร่วมด้วย ผู้เรียนจะรู้ตัวว่าตัวเองทำได้หรือทำไม่ได้อย่างไร อยู่ในระดับใด ผลการเรียนรู้นี้จะแสดงออกเป็นชิ้นงานที่ผู้เรียนจะเป็นผู้ประเมินตัวเอง โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือข้อตกลงที่กำหนดร่วมกันกับครูและเพื่อนร่วมชั้น ดังนั้น ผู้เรียนจะรู้ตัวตลอดเวลาว่าผลงานของตนเป็นอย่างไรและจะพัฒนางานต่อไปอย่างไร วิธีการสอนตามสภาพจริง เป็นผลดีต่อ ผู้เรียนที่เป็นผู้ร่วมคิด ร่วมกำหนดข้อตกลงกับผู้สอน รวมทั้งกำหนดเวลาของกิจกรรม การะงานแต่ละเนื้อหา ร่วมกับครู ซึ่งเขาจะต้องรู้ตัวว่าตัวเองจะต้องทำอะไรจึงจะทำให้งานสำเร็จ ผู้เรียนจะรู้สึกสบายใจไม่ถูกบังคับและมีแรงที่จะคิดพัฒนางานต่างๆ ตามศักยภาพของตัวเองจะฝึกฝนให้ตัวเองเป็นผู้รู้จักรับผิดชอบและมีโอกาสแสดงออกโดยเท่าเทียมกันจากผลงานหรือชิ้นงานของเขาเอง และที่สำคัญที่สุดการประเมินตนเองตลอดเวลาจะเป็นสิ่งทำให้ผู้เรียนพัฒนาตัวเองไปเรื่อยๆ จนเป็นบุคลิกภาพ ในที่สุดเขาก็จะสร้างความรู้ความคิดต่อเนื่องไปได้เองอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ส่วนครูผู้สอนก็จะมีหน้าที่เสริมแรงเขาไปเรื่อยๆ ไม่ขัดขวาง แต่จะประเมินเขาไปตามสภาพจริงๆ นั้น และหาทาง เพิ่มเติมสิ่งที่เขาขาดในโอกาสที่เหมาะสมไปเรื่อยๆ เช่นกัน (สมนึก นนริจันทร์, 2540)

การประเมินตามสภาพที่แท้จริง (Authentic Assessment) หรือการตีค่าที่แท้จริง เป็นกระบวนการเรียนรู้และการประเมินผลของผู้เรียนโดยตรงไปตรงมาตามสิ่งที่เขาทำ โดยพยายามตอบคำถามว่า "เขาทำอะไร" (HOW) และ "ทำไม" (WHY) จะทำให้ผู้สอนได้ช่วยผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และพัฒนาการสอนของผู้สอน ทำให้การเรียนรู้การสอนมีความหมายและทำให้ผู้เรียนเกิดความอยากเรียนรู้ต่อไป

ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ (2539) ได้กล่าวถึงลักษณะของการเรียนรู้ตามสภาพที่แท้จริงไว้ดังนี้คือ

1. เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
2. เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน ส่วนครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ กระตุ้นให้นักเรียนใฝ่รู้
3. เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการสืบค้นหาข้อความรู้ซึ่งมี 3 องค์ประกอบคือ
 - 3.1 ใช้ความรู้พื้นฐานเดิม เพื่อให้ได้ข้อความรู้ใหม่ซึ่งนักเรียนสร้างขึ้นมาเอง
 - 3.2 เน้นความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในปัญหามากกว่ามีความรู้อย่างกว้างๆ
 - 3.3 เน้นการให้นักเรียนสร้างความรู้ขึ้นมา ในลักษณะความรู้ที่ผ่านการบูรณาการ ซึ่งนักเรียนต้องทำการจัดระบบสังเคราะห์และบูรณาการข้อมูลสารสนเทศ
4. ให้ความสนใจในเรื่องสุนทรียภาพ ค่านิยมส่วนบุคคลมากกว่าการแสดงสมรรถภาพเพียงประการเดียว

5. ภาระงานการเรียนรู้จะต้องมีการใช้ความคิดระดับสูงและเชื่อมโยงกับสภาพชีวิตจริงมีความหมายสอดคล้องกับบริบทของสังคมที่นักเรียนอาศัยอยู่

6. ในการอภิปรายสนทนาจะต้องสนใจเนื้อหาสาระการเรียนรู้เป็นหลักโดย

6.1 มีปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับความคิดในหัวข้อเนื้อหาโดยการคิดระดับสูง

6.2 เป็นการแสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์วิจารณ์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

6.3 การอภิปรายสนทนาต้องเป็นการพัฒนาความเข้าใจเนื้อหานั้นๆ

7. สถานการณ์การเรียนรู้เป็นสถานการณ์ที่กระตุ้น ยั่วเย้า ทำทายและส่งเสริมให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นที่จะแสดงออกด้านความคิด

8. นักเรียนได้พัฒนาทักษะทางวิชาการ ทักษะทางสังคม

9. นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ พร้อมทั้งจะปฏิเสธข่าวสารเทคโนโลยีด้วยวิถีทางแห่งปัญญา

10. เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสมดุลและมีความสุข ได้เรียนรู้เกี่ยวกับความดี ความงาม ความจริง

11. เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือ

นักการศึกษาได้พยายามปรับปรุงวิธีการและเครื่องมือที่จะสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของนักเรียนได้ (บุรชัย ศิริมหาสาคร, 2541) เรียกว่า 4P ดังนี้

1. PERFORMANCE คือ วิธีการประเมินที่เน้นการแสดงผลของนักเรียนในภาคปฏิบัติ

2. PROCESS คือ วิธีการประเมินที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

3. PRODUCTS คือ วิธีการประเมินที่เน้นผลผลิตของนักเรียน

4. PORTFOLIO คือ วิธีการประเมินโดยให้นักเรียนเก็บสะสมผลงานหรือจัดทำแฟ้ม

สะสมงาน

การเรียนรู้ตามสภาพที่แท้จริงและการประเมินตามสภาพที่แท้จริง จึงเป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่สำคัญที่โรงเรียนควรนำมาใช้ ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่นักเรียนเพื่อให้สามารถพัฒนาศักยภาพ นำไปสู่การมีคุณลักษณะสำคัญที่สังคมต้องการ พร้อมทั้งจะดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งวิธีการหรือกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยให้การวัดและประเมินตามแนวการปฏิบัติจริงได้คือแฟ้มสะสมงาน (โกวิท ประมวลพฤษ, 2541) ซึ่งชมรมศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2541) การประเมินสภาพจริงโดยใช้แฟ้มสะสมงาน มีลักษณะสำคัญ ดังนี้คือ

1. วัดผลการเรียนรู้มากกว่าความจำ
2. วัดความเที่ยงตรง (Validity)
3. ใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกต การประมวลเหตุการณ์ในชั้นเรียนจากบุคคลอื่นมาตัดสิน โดยเน้นกิจกรรมที่มีความหมาย สำหรับนักเรียนได้เรียนรู้ปฏิบัติได้
4. ใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการประมวลเหตุการณ์ในชั้นเรียนมาตัดสิน โดยเน้นกิจกรรมที่มีความหมายสำหรับนักเรียนได้เรียนรู้ปฏิบัติได้ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักและประเมินตนเอง มีความเชื่อมั่นและภูมิใจในตนเองมากกว่าการแข่งขันกับผู้อื่น
5. เป็นการบูรณาการกระบวนการเรียนการสอนและประเมินผลไว้ด้วยกัน
6. สามารถใช้ข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายมาพิจารณาตัดสินได้ด้วย

การจัดการเรียนสอนศิลปศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

สุชา จันทร์อม (2529) ได้กล่าวถึงนักเรียนที่เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นว่า จะมีอายุโดยประมาณอยู่ระหว่าง 12-15 ปี จัดอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งเป็นวัยที่เริ่มเปลี่ยนจากวัยเด็กเข้าสู่ผู้ใหญ่ตอนต้น เราจะสามารถสังเกตเห็นความเจริญเติบโตทางร่างกายของเด็กในช่วงนี้ได้ อย่างชัดเจน ทางด้านอารมณ์เด็กจะมีอารมณ์รุนแรง ควบคุมการการแสดงออกของอารมณ์ไม่ค่อยได้ มีความอ่อนไหว ทางด้านสังคมจะชอบคบเพื่อนเป็นกลุ่มและต้องการพึ่งพาตนเอง ต้องการการปรับปรุงตนเองให้ทันกับสังคมและเข้าใจว่าตนเองเป็นผู้ใหญ่พอที่จะดำเนินการสิ่งต่างๆได้เอง ส่วนทางด้านสติปัญญามีความคิดก้าวหน้า มีเหตุผลเชิงนามธรรม สนใจที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ๆ มีจินตนาการมากขึ้น

ส่วนความต้องการและความสามารถในการแสดงออกทางศิลปะของเด็กในช่วงดังกล่าว ไมเคิล (Michael, 1983) ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ในหนังสือ "Art and adolescence: Teaching art at the secondary school level" ว่าศิลปะจะช่วยส่งเสริมความต้องการของเด็กวัยรุ่นได้ ทั้งนี้เพราะวัยรุ่นมีความต้องการ ดังนี้

1. วัยรุ่นต้องการความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและเพศ
2. วัยรุ่นต้องการความอิสระ ต้องการรับผิดชอบตนเอง
3. วัยรุ่นสามารถตระหนักในปัญหาการสร้างงานศิลปะของศิลปิน
4. วัยรุ่นต้องการพัฒนาด้านเอกลักษณ์เฉพาะตน

5. วิทยาลัยต้องการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองและมีความสามารถในการประเมินผลเชิงวิเคราะห์วิจารณ์

6. วิทยาลัยมีความเข้าใจในความเหมือนหรือความต่างระหว่างเพศ

7. วิทยาลัยสามารถพึ่งพาตนเองได้ กล่าวที่จะทำอะไรได้ด้วยตนเอง

8. วิทยาลัยต้องการการยอมรับนับถือจากผู้อื่นและสามารถยอมรับข้อวิจารณ์ได้

9. วิทยาลัยต้องการการพัฒนาความรู้ ทักษะและความสามารถทางกาย การรับรู้ สถิติปัญญา สุนทรียภาพ การสร้างสรรค์ในทางศิลปะ

10. วิทยาลัยต้องการพัฒนาความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปะและศิลปะร่วมสมัย

11. วิทยาลัยสามารถค้นพบคุณลักษณะการแสดงออกที่มีลักษณะเฉพาะตัว ทั้งในลักษณะเหมือนตามธรรมชาติ การแสดงออกทางความรู้สึกและในรูปแบบนามธรรม รวมถึงการตระหนักในการรับรู้ที่มองเห็นได้และมองไม่เห็น

12. วิทยาลัยต้องการโปรแกรมการเรียนรู้ที่บูรณาการจากระดับประถมศึกษามาถึงระดับมัธยมศึกษา

13. วิทยาลัยมีความสามารถและมีความสนใจเฉพาะตัว

14. วิทยาลัยสามารถพัฒนาความสามารถทางด้านทัศนศิลป์เพื่อไปสู่อาชีพได้

15. วิทยาลัยต้องการการพัฒนาเจตคติที่ดีในงานทัศนศิลป์

สุชา จันทร์เอม (2529) กล่าวว่าความต้องการเป็นแรงผลักดันให้วิทยาลัยแสดงพฤติกรรมต่างๆออกมาเพื่อสนองความต้องการดังกล่าว การกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ย่อมมีจุดมุ่งหมายสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งนั้น การเรียนการสอนก็จัดเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งที่มีจุดมุ่งหมายปลายทางมากจากรากฐานของความต้องการเป็นใหญ่ ฉะนั้น ประสบการณ์ต่างๆที่จัดให้แก่ผู้เรียน จึงควรเป็นประสบการณ์ที่มีความหมาย ช่วยให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามขึ้นทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาจึงจะจัดการจัดประสบการณ์นั้นสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างสมบูรณ์อย่างไรก็ดี ความต้องการยังจัดว่าเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งที่ยั่วยุให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น ฉะนั้น ผู้สอนจึงมีหน้าที่สร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนเกิดความต้องการขึ้นก่อนจึงจะสนองความต้องการของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนการสอนนั้นมีคุณค่า กล่าวโดยสรุปคือ การเรียนย่อมตั้งอยู่บนรากฐานความต้องการของผู้เรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2524) กล่าวถึงว่ามัธยมศึกษาเป็นระดับการศึกษาที่เชื่อมต่อระหว่างระดับประถมศึกษาและอุดมศึกษา ซึ่งการศึกษาระดับมัธยมศึกษามุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีประสบการณ์

เพื่อให้เกิดความรู้ความชำนาญที่จะนำไปใช้ปฏิบัติและประกอบอาชีพได้จริง หรือหาความรู้เพิ่มเติม เป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับสูง และเพื่อสร้างความเจริญต่อท้องถิ่นและประเทศชาติ ดังนั้น หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นจึงเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตและ การศึกษาต่อ ให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้สังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนใน ฐานะพลเมืองดี ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะเลือกและตัดสินใจประกอบสัมมาชีพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุงตนเองและสังคม เสริมสร้างอนามัยชุมชนและครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์ ต่อสังคม ในการจัดการศึกษาหลักสูตรนี้จึงต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้

1. มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญและทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการต่างๆ
2. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน
3. สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนและเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับข้อจำกัดต่างๆ
4. มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตนเอง
5. มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและชุมชน
6. มีทัศนคติที่ดีต่อสัมมาชีพทุกชนิด มีนิสัยรักการทำงานและมีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของตนเอง
7. มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสัมมาชีพ มีความสามารถในการจัดการและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
8. เข้าใจภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน

เกษร อิตะจारी (2542) ยังได้กล่าวถึงการศึกษาศิลปะในโรงเรียนมัธยมศึกษาว่าเป็นการ ศึกษาขั้นพื้นฐานของการเรียนรู้ อันจะเป็นแนวทางในการศึกษาศิลปะขั้นสูงต่อไป ศิลปะศึกษาช่วยให้ผู้สนใจในการทำงานอิสระหรือทำงานหมู่คณะได้มีประสบการณ์ตรงจากการทำงาน ทำให้เกิดความเข้าใจและปรับปรุงการทำงานของตนเองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เข้าใจถึงลักษณะงานที่ทำการเลือกเพื่อนวัสดุอุปกรณ์มาใช้ที่เหมาะสม รู้จักออกแบบและตกแต่งให้สวยงาม รู้จักใช้ความคิดสร้างสรรค์ กล้าแสดงออกซึ่งความคิดและความสามารถ ครูศิลปะศึกษาควรทราบดีถึงสภาพความ

ต้องการของสังคมและระดับความสามารถของผู้เรียน เพื่อจะได้จัดกิจกรรมให้กับเด็กได้ตามความมุ่งหมาย อันจะช่วยให้เขาเหล่านั้นได้มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน ช่วยให้ได้พัฒนาการเรียนรู้กว้างไกลออกไปเพื่อเป็นประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวและสังคมและยังเป็นการช่วยให้ผู้เรียนสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียนศิลปศึกษาที่สำคัญ คือ ต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนจากไม่รู้ให้รู้ จากการทำไม่ได้ให้สามารถทำได้และมีความสุขกับงานที่ทำ การให้กิจกรรมกับผู้เรียนก็ควรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ค้นคิดวิเคราะห์ก่อนที่จะสร้างสรรค์ออกมา เป็นกิจกรรมที่เสริมเนื้อหาที่เรียนมามากยิ่งขึ้น ควรให้ผู้เรียนคิดค้นวิธีการด้วยตนเอง โดยอาจค้นคว้าการวาดภาพจากตำราต่างๆ แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อเป็นการวาดของตนเอง ผู้เรียนก็จะมีประสบการณ์มากขึ้น มีทักษะการทำดีขึ้น การฝึกทักษะก็จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ยิ่งพัฒนามากเท่าไรความชำนาญก็จะเพิ่มขึ้นเท่านั้น

แนวคิดในการจัดการเรียนสอนศิลปศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น ครูผู้สอนต้องตระหนักถึงความสำคัญของเด็กในวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีความเจริญทางด้านพัฒนาการต่างๆพร้อมที่จะเป็นผู้ใหญ่ต่อไป มีศักยภาพในการคิดและแสดงออกสูงในทุกๆด้าน ซึ่งหากได้รับการปลูกฝังในทางที่ถูกต้องเหมาะสมแล้ว จะสามารถส่งเสริมให้เด็กเติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพ ซึ่ง นักวิชาการทางศิลปศึกษานหลายท่านได้ให้แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาไว้หลายแนวทางด้วยกัน ได้แก่

แมคฟี (McFee, 1961) นักวิชาการศิลปศึกษา ที่มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอทฤษฎีทางด้านการศึกษาที่มีชื่อว่า "Perception - delineation" เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ของเด็กโดยผ่านกระบวนการอย่างเป็นขั้นตอน เป็นผลทำให้เด็กสร้างผลงานศิลปะออกมาได้อย่างหลากหลาย ในหนังสือชื่อ "Preparation for Art" แมคฟีได้ให้ข้อคิดแก่ครูในการสอนศิลปะว่า องค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ที่มีผลต่อการทำงานศิลปะของเด็ก คือ

1. ความพร้อมของเด็ก
2. ความสามารถในการใช้ข้อมูลที่มีอยู่ในการทำงาน
3. สภาพ สถานะหรือสภาวะการณ์ในขณะทำงาน
4. ทักษะการทำงานที่ผ่านกระบวนการรับรู้อย่างเป็นขั้นตอน

จุดประสงค์ของการนำเสนอหนังสือดังกล่าว แมคฟีมุ่งหวังให้มีการพัฒนาการเรียนการสอนศิลปะ ทั้งนี้ โดยโยงความสัมพันธ์ของศิลปะที่มีผลโดยตรงต่อทั้งผู้สร้างงานศิลปะที่เป็นส่วนตนและขยายขอบเขตความสัมพันธ์ไปสู่สังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ แมคฟี (1977) ได้ให้ข้อคิดในการสอนศิลปะศึกษาว่าศิลปะมีส่วนสัมพันธ์กับสังคม ครูศิลปะและนักวิชาการต่างก็มีส่วนสำคัญที่จะเข้าไปร่วมกันแก้ไขสังคม นอกจากนี้ ศิลปะยังมีส่วนสำคัญในการติดต่อสื่อสารและสะท้อนถึงควมมีวัฒนธรรมของมนุษยชาติ ถ้าหากคนมีความรู้เรื่องสุนทรียศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมศาสตร์และทฤษฎีศิลปะ โดยผ่านการรับรู้ไปสู่การสร้างงานศิลปะแล้ว จะมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาคนในสังคมและพัฒนาสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

โดยพื้นฐานส่วนตัวแล้ว แมคฟี เป็นนักประวัติศาสตร์ที่มีความรู้ทางด้านมนุษยวิทยา โบราณคดี สุนทรียศาสตร์ สังคมศาสตร์ วัฒนธรรมและจิตวิทยา ทำให้ แมคฟีสามารถโยงความสัมพันธ์ของสหสาขาวิชาต่างๆเข้าด้วยกัน เพื่อบูรณาการไปสู่การเรียนการสอนศิลปะอย่างมีประสิทธิภาพ แมคฟีได้นำเสนอทฤษฎีที่อธิบายพฤติกรรมของเด็กที่ปรากฏในงานศิลปะ โดยทฤษฎีดังกล่าวใช้เป็นกรอบความคิดเพื่ออธิบายความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมศาสตร์ที่ส่งผลต่อการทำงานศิลปะจะช่วยให้ครูสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้อย่างเต็มที่ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

นักวิชาการที่มีชื่อเสียงอีกท่านหนึ่ง คือ บาร์คาน (Barkan, 1962) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะศึกษาว่า การศึกษาศิลปะนั้นควรต้องเน้นประสบการณ์เสริมด้านพุทธิพิสัย ซึ่งผู้เรียนจะได้จากการเรียนประวัติศาสตร์ศิลป์และการวิจารณ์ศิลปะ การเรียนศิลปะมิใช่การเรียนรู้โดยเน้นการปฏิบัติงานเท่านั้น การใช้ภาษาเป็นสื่อในการวิพากษ์วิจารณ์ศิลปะ แสดงความคิดเห็นอย่างมีหลักเกณฑ์และมีเหตุผลก็เป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งนักเรียนควรจะได้ทำความคุ้นเคยกับศิลปะป็นและงานศิลปะในอดีตด้วย

สวานโลเวนเฟลด์ (Lowenfeld, 1987) ผู้บุกเบิกทางด้านการศึกษาพัฒนาการของเด็กในการแสดงออกทางศิลปะ เป็นผู้คิดค้นทฤษฎีพัฒนาการด้านสติปัญญา อารมณ์และความรู้สึกนึกคิดของเด็กในวัยต่างๆ (Creative and Mental Growth) ได้เสนอแนวคิดการจัดการเรียนการสอนโดยการกระตุ้นให้นักเรียนมีการแสดงออกตามความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติ ความเชื่อและอารมณ์ของเด็กโดยตรงให้มากที่สุด ครูผู้สอนจะมีบทบาทต่อเมื่อนักเรียนมีปัญหาต้องการความช่วยเหลือ ให้กำลังใจและเป็นผู้ช่วยให้เกิดความสนใจเท่านั้น จากการศึกษาวิเคราะห์คุณลักษณะภาวะวาดภาพ

ของเด็กจำนวนมาก โลเวนเฟลด์ได้คิดค้นและวางทฤษฎีพัฒนาการทางศิลปะโดยอิงทฤษฎีพัฒนาการของร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมของเด็กตั้งแต่วัย 2-4 ปี อันเป็นช่วงวัยก่อนเข้าเรียนหรือเด็กปฐมวัย ไปจนถึงช่วงอายุระหว่าง 14-17 ปีซึ่งเป็นช่วงวัยรุ่นตอนปลาย

โลเวนเฟลด์ได้จำแนกพัฒนาการทางด้านศิลปะของเด็กในช่วงอายุต่างๆ ตามลำดับขั้น ดังต่อไปนี้

1. ช่วงอายุ 2-4 ปี เรียกว่า "The Scribbling Stage" (The Beginning of Self-Expression)
2. ช่วงอายุ 4-7 ปี เรียกว่า "The Preschematic Stage" (Representation Attempts)
3. ช่วงอายุ 7-9 ปี เรียกว่า "The Schematic Stage" (The Achievement of Form Concept)
4. ช่วงอายุ 9-12 ปี เรียกว่า "The Gang Age" (The Drawing Realism)
5. ช่วงอายุ 12-14 ปี เรียกว่า "Pseudo-Naturalistic Stage" (The Age of Reasoning)
6. ช่วงอายุ 14-17 ปี เรียกว่า "Adolescent Art" (The Period of Decision)

ตามทฤษฎีของโลเวนเฟลด์ กล่าวถึงพัฒนาการทางศิลปะของเด็กในช่วงอายุระหว่าง 12-14 ปี ว่าอยู่ในขั้นที่ 5 คือ ขั้นใช้เหตุผล "Pseudo-Naturalistic Stage" หรือ "The Age of Reasoning" เป็นระยะที่เด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่นซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ พัฒนาการทางด้านสติปัญญาก็เจริญพอที่จะรู้ปัญหาต่างๆ แต่ยังไม่เท่ากับผู้ใหญ่ เด็กในช่วงวัยนี้จะมีความรู้สึกต่อประสบการณ์ทางการสร้างสรรค์แตกต่างกันเป็น 2 พวก คือ

1. พวกที่ชอบเขียนภาพตามที่ตนเองมองเห็นจากภาพที่ปรากฏ เรียกว่า "Visually Minded" เด็กพวกนี้จะเขียนภาพได้ใกล้เคียงความเป็นจริงตามที่มองเห็น
2. พวกที่ตีความหมายของสิ่งต่างๆ ด้วยประสบการณ์ของตนเอง เรียกว่า "Non-Visually Minded" เป็นการแสดงออกโดยผ่านกระบวนการรู้สึกนึกคิดของตนเอง งานของเด็กจึงแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ของเขากับสิ่งแวดล้อม การแสดงออกจึงอาจเกินความเป็นจริง

ลักษณะการวาดภาพของเด็กช่วงอายุ 12-14 ปี ในขั้นใช้เหตุผลหรือ "The Age of Reasoning" โลเวนเฟลด์กล่าวว่า มีลักษณะที่พอสังเกตได้ คือ

1. การวาดภาพ สามารถวาดภาพได้ถูกต้องมากขึ้นทั้งในด้านสัดส่วน ท่าทางตลอดจนรายละเอียดของภาพ นอกจากนั้น ยังเน้นท่าทางการเคลื่อนไหวต่างๆ ตามความเป็นจริง แสดงรอยพับ รอยย่นของเสื้อผ้าตามความเคลื่อนไหวของร่างกายได้

2. การใช้พื้นที่ว่าง สามารถแสดงให้เห็นระยะใกล้ไกลของวัตถุได้ สามารถเขียนแสงเงาตามที่เป็นจริง สามารถจัดความสัมพันธ์ของระยะวัตถุในภาพได้

3. การใช้สี จะใช้สีตามความต้องการของตนเอง รู้จักปรับสี ผสมสีให้เข้ากับธรรมชาติ สามารถลำดับระยะทางและแสดงความรู้สึก มีการใช้สีที่สัมพันธ์กับอารมณ์เพื่อแสดงระยะใกล้ไกลหรือแสง-เงา

4. การออกแบบ เริ่มรู้จักออกแบบในการจัดหรือตกแต่งให้เกิดความสวยงาม แสดงให้เห็นว่าเข้าใจในเรื่องหน้าที่ของการใช้ประโยชน์ เช่น ภาพที่แสดงถึงการจัดบริเวณบ้าน ห้องรับแขก เป็นต้น

ในการวิเคราะห์พัฒนาการของเด็กดังกล่าว อุลกษณ์ ศรีบุรี (2542) ได้กล่าวถึงข้อคิดสำคัญที่โกลเดนเฟลด์ได้ให้แก่ครูศิลปะไว้ 6 ประการ คือ

1. กิจกรรมศิลปะจัดขึ้นเพื่ออะไร
2. การแสดงออกทางศิลปะของเด็กมีคุณค่าอย่างไร
3. เด็กได้อะไรจากศิลปะ
4. ศิลปะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการ มีความเจริญงอกงามในด้านต่างๆได้อย่างไร
5. มุ่งประสงค์อะไรบ้างที่ทำให้เด็กมีความแตกต่างระหว่างบุคคล
6. บทบาทของครูที่จะส่งเสริมศิลปะให้แก่เด็กเป็นอย่างไร

ลาเนียร์ (Lanier, 1976) ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนศิลปะระดับมัธยมศึกษาไว้ในหนังสือ "Teaching Secondary Art" ว่า การสอนศิลปะควรมุ่งพัฒนาคุณค่าของผู้เรียนในด้านต่อไปนี้

1. นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าของประสบการณ์ทางสุนทรียภาพ
2. นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคมและตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรมทั้งในอดีตและร่วมสมัย
3. นักเรียนพัฒนาขีดความสามารถที่เป็นผลมาจากการแก้ปัญหาในการทำงาน
4. นักเรียนมีพัฒนาการทางด้านการสร้างสรรค์
5. นักเรียนมีโอกาสแสดงออกทางอารมณ์
6. นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการรับรู้และการปฏิบัติงาน

วุฒิ วัฒนสิน(2541) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนศิลปะที่สอดคล้องกับคุณลักษณะของวัยรุ่น ดังนี้

1. วัยรุ่นมีความสามารถหลายด้าน ครูศิลปะจึงควรจัดกิจกรรมศิลปะให้นักเรียนในหลายด้าน เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสค้นหาความถนัดของตนเองและได้ทำในกิจกรรมที่ตนเองชอบ
2. วัยรุ่นสนใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาชีวิตและปรัชญา ครูศิลปะควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พูดคุยและหาทางแก้ปัญหาชีวิตและปรัชญา แล้วนำความคิด ปัญหาและปรัชญาที่ได้รับสร้างสรรค์ขึ้นเป็นงานศิลปะโดยวิธีการที่ตนเองถนัดและชอบ
3. วัยรุ่นนิยมแสดงความคิดเห็นที่รุนแรงในเรื่องเกี่ยวกับสังคมและการเมือง ครูศิลปะควรจัดให้นักเรียนได้แสดงออกและทำกิจกรรมศิลปะในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการแก้ปัญหาของสังคมและการเมือง โดยครูต้องเป็นผู้ชี้แนะที่ถูกต้อง ยุติธรรม
4. วัยรุ่นใจร้อน ต่วนตัดสินใจ ครูศิลปะควรจัดกิจกรรมศิลปะที่นักเรียนสามารถทำเสร็จภายในเวลาที่กำหนด ไม่ควรเน้นที่มีมือของผลงานเป็นส่วนสำคัญ แต่ควรเน้นถึงการแสดงออกอย่างเสรีของนักเรียน ควรจัดกิจกรรมที่ไม่ยากเกินสมรรถภาพของนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อกิจกรรมศิลปะ
5. วัยรุ่นมองปัญหาเพียงด้านเดียว ไม่รอบคอบ ครูศิลปะควรสอนแบบบูรณาการ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ทั้งทางด้านศิลปะและนำศิลปะไปใช้ในวิชาการอื่นๆ
6. วัยรุ่นรักความยุติธรรม ต้องการเหตุผลและความถูกต้อง ครูศิลปะต้องค้นหาวิธีการประเมินผลที่ยุติธรรม มีหลักเกณฑ์ที่เชื่อถือได้ ควรวัดและประเมินผลงานของนักเรียนอย่างเปิดเผยสามารถอธิบายให้เด็กเข้าใจและยอมรับในผลของการตัดสินได้และครูศิลปะควรให้ความสำคัญของการวิจารณ์ผลงานศิลปะ โดยจัดให้นักเรียนได้มีโอกาสออกมาวิจารณ์ผลงานของตนเองหรือของผู้ร่วมชั้น ทำให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นต่างๆ ที่อาจแอบแฝงอยู่ใน ผลงานและจะเป็นส่วนที่นักเรียนได้ร่วมในการประเมินตัวเองหรือเพื่อนร่วมชั้นด้วย
7. วัยรุ่นมีอารมณ์อ่อนไหว ครูศิลปะควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เสนอความคิดเห็นจินตนาการอย่างอิสระเสรี ให้ความรู้แก่นักเรียนว่าผลงานศิลปะที่มีคุณค่าทุกชิ้นที่สร้างสรรค์ขึ้นมา ต้องมีที่มา คือ แรงบันดาลใจ ความประทับใจ และความอับไวต่อความงามในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรหมั่นให้กำลังใจและแสดงความชื่นชมในผลงานของนักเรียนด้วยความจริงใจ
8. วัยรุ่นเริ่มคบเพื่อนต่างเพศ ครูศิลปะควรคำนึงถึงความสัมพันธ์และความแตกต่างของความเป็นผู้หญิงผู้ชาย เข้าใจถึงความต้องการยอมรับของวัยรุ่นต่อเพื่อนต่างเพศ ควรจัดการสอนที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน เพราะการให้วัยรุ่นทำงานร่วมกันเป็นรากฐานของความสัมพันธ์ทางสังคมในอนาคตด้วย

9. วิทยาลัยชอบทำกิจกรรมกลุ่ม ครูศิลปะควรเน้นการทำงานที่เป็นกระบวนการกลุ่ม การสร้างสรรค์ผลงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้เด็กกล้าแสดงออกถึงความคิดเห็นส่วนตัว รู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และเคารพให้ความคิดเห็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นแล้ว กิจกรรมกลุ่มจะช่วยสนับสนุนลักษณะความเป็นผู้นำและการตระหนักในการทำงานกลุ่มที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน

10. วิทยาลัยคิดในสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ ครูศิลปะควรให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายของรูปธรรมและนามธรรม สามารถอธิบายให้เห็นความสำคัญต่อนามธรรมได้ แล้วจึงมีการปฏิบัติการสร้างสรรค์ทางศิลปะออกมาในรูปแบบของนามธรรมด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน

11. วิทยาลัยสามารถตั้งและทดสอบสมมุติฐานได้ ครูศิลปะควรเตรียมปัญหาให้นักเรียนมีโอกาสฝึกคิด ฝึกตั้งสมมุติฐานต่างๆ ทดสอบสมมุติฐานและให้เหตุผลอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ อาจเป็นปัญหาในเนื้อหาบางวิชาของศิลปะศึกษา เช่น ประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์และศิลปะวิจารณ์

12. วิทยาลัยต้องการความรักและการยอมรับจากหมู่เพื่อน ครูศิลปะต้องมีการติดตาม ดูแลพฤติกรรมของนักเรียนอย่างใกล้ชิด ให้ความรัก ความอบอุ่น คอยแนะนำและช่วยชี้แนะแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น สำหรับกิจกรรมศิลปะควรเน้นเรื่องความสามารถเฉพาะตน ควรจัดกิจกรรมเพื่อทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและเพื่อให้เพื่อนยอมรับในความสามารถ จะเป็นเหตุให้นักเรียนตั้งใจในการเรียนศิลปะศึกษามากขึ้น

13. วิทยาลัยรักความอิสระเสรี ครูศิลปะควรให้อิสระเสรีต่อเด็กนักเรียน ได้แก่ เสรีภาพในการคิดและการแสดงออกที่ไม่มีขอบเขต เด็กจะเกิดความรู้สึกริ๊งพอใจ ไม่อึดอัดและสามารถทำทุกสิ่งได้ตามที่ตนอยากทำ แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้การชี้แนะของครูและต้องไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

14. วิทยาลัยชอบของแปลกๆใหม่ๆที่ทำหาย ครูศิลปะควรเป็นผู้ที่ตื่นตัวและพร้อมเสมอสำหรับข่าวคราว ความเปลี่ยนแปลง ความก้าวหน้าและผลงานต่างๆเกี่ยวกับหลักสูตร วิธีสอนและแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะในปัจจุบัน กิจกรรมศิลปะที่สอนควรให้มีความหลากหลาย เทคนิคที่ใช้ วัสดุอุปกรณ์ที่แตกต่างไปตามสมควร การใช้สื่อการสอนสมัยใหม่จะทำให้การเรียนการสอนน่าสนใจขึ้น

15. วิทยาลัยชอบแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ ครูศิลปะควรเตรียมกิจกรรมศิลปะในลักษณะที่ทำหายความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ ให้เด็กได้มีโอกาสคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ พฤติกรรมการเรียนการสอนที่จะช่วยให้เด็กนักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงสุด ได้แก่ การเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างเสรี ไม่มีการบีบบังคับ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดค้นในหลายๆด้าน ทดลองทำในหลายๆวิธีการ แล้วลองให้นักเรียนเลือกวิธีการและรูปแบบที่ตนคิดว่าดีที่สุดด้วย

โดยสรุป การจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาสำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้น นอกจากจะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา การรับรู้ สุนทรียภาพ และการสร้างสรรค์ จากกระบวนการเรียนการสอนที่ครูเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนได้เกิด การเสาะแสวงหาความรู้ทั้งด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ และศิลปะปฏิบัติเท่านั้น แต่ยังคงให้ความสำคัญต่อการแสดงความรู้สึกนึกคิด ทักษะคิด ความเชื่อของตนผ่านกระบวนการวิจารณ์ ศิลปะ โดยอาศัยภาษาสื่อสารอย่างมีหลักการอีกด้วย

การประเมินผลการเรียนการสอนศิลปศึกษา

บลูม (Bloom,1982) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งรวมทั้งศิลปศึกษาด้วยนั้น มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม 3 ประการ ดังนี้

1. พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและความสามารถทางสติปัญญา
2. จิตพิสัย (Affective Domain) มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาด้านความรู้สึกนึกคิด ทักษะคิด ค่านิยม ความสนใจและความซาบซึ้ง
3. ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาด้านทักษะหรือ ความชำนาญในการใช้อวัยวะต่างๆ

ในการตัดสินใจว่านักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้เพียงใดนั้น จำเป็นต้องมีกระบวนการวัดและประเมินผลซึ่ง บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ (2535) กล่าวถึงการวัดและประเมินผลการปฏิบัติว่าควรจะตรวจวัด 3 ประการ คือ

1. ความสามารถและทักษะในวิธีการปฏิบัติ (Procedure) ได้แก่ การวัดวิธีการ การวัด ทักษะและการวัดเทคนิคในการปฏิบัติงาน เช่น วิธีการวาดภาพ เป็นต้น
2. ผลการปฏิบัติ (Product) ได้แก่ การวัดผลที่ได้จากการปฏิบัติที่ทำเสร็จแล้ว โดยนำมา พิจารณาตรวจสอบและประเมินในด้านความเรียบร้อยความสวยงามและความคิดสร้างสรรค์เป็นต้น
3. พฤติกรรมการปฏิบัติ (Typical Behaviors) ได้แก่ การวัดพฤติกรรมที่แสดงออกต่อ การปฏิบัติหรือการทำกิจกรรมนั้น เช่น ความตั้งใจ ความสนใจ เอาใจใส่ รับผิดชอบ ความมีวินัย ในตนเอง ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและลักษณะนิสัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน

ส่วนเดอ ฟรานเชสโก (De Francesco, 1958) กล่าวไว้ในหนังสือ "Art Education: It's Means and Ends" ว่าการประเมินผลผู้เรียนสามารถกระทำได้ดังนี้

1. การศึกษาความเจริญงอกงาม (Growth) ซึ่งสามารถวัดได้ในเชิงปริมาณโดยเทียบเคียงกับความเจริญงอกงามที่ผ่านมา ในด้านต่างๆ ดังนี้

- 1.1 ร่างกาย
- 1.2 จิตใจ
- 1.3 อารมณ์
- 1.4 สังคม
- 1.5 สิ่งแวดล้อม
- 1.6 ความคิดสร้างสรรค์
- 1.7 ศูนย์ภาพ
- 1.8 การรับรู้

2. การศึกษาพัฒนาการ (Development) โดยการสังเกตการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนทักษะ อารมณ์ ความรู้สึก กิจนิสัย ความเข้าใจ เป้าหมาย และการกำหนดคุณค่าของผู้เรียนที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่กำหนด

3. การศึกษาวุฒิภาวะ (Maturation) เป็นการกระทำที่อุปบนพื้นฐานความพร้อมของแต่ละบุคคล ภายใต้อาชีพเจริญงอกงามและพัฒนาการที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ การยับยั้งชั่งใจ การประสานสัมพันธ์และการควบคุมพฤติกรรมที่ปรากฏออกมา

สำหรับการประเมินผลวิชาศิลปะศึกษานั้น เดอ ฟรานเชสโก เชื่อว่าในการประเมินผลทางศิลปะเป็นกระบวนการที่ครูต้องประมวลข้อมูลความรู้เกี่ยวกับความเจริญงอกงามของแต่ละบุคคล ผสมกับการศึกษาพัฒนาการและวุฒิภาวะของผู้เรียน แล้วจึงนำไปวิเคราะห์เพื่อสรุปประเมินผล โดย เดอ ฟรานเชสโก ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายทั่วไปในการประเมินผลวิชาศิลปะศึกษาว่า

1. เพื่อทำนายระดับผลการเรียนทางศิลปะ
2. เพื่อวัดความก้าวหน้าหรือความเจริญงอกงามด้านความคิด การใช้มือบังคับอุปกรณ์ และความสามารถในการแสดงออก
3. เพื่อแสดงให้เห็นความแตกต่างของนักเรียนหรือออกไปรับรองผลการเรียน
4. เพื่อวินิจฉัยความแตกต่างในการเรียนรู้ของนักเรียนทางด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ ความคิดสร้างสรรค์และศูนย์ภาพ

5. เพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่องในการสอนของครูศิลปะ

6. เพื่อหาแนวทางแก้ไข กลวิธีและเป้าหมายการเรียนการสอนในคราวต่อไปให้สนองความต้องการของนักเรียน

นอกจากนี้ เดอ ฟรานเซสโก ยังได้เสนอรูปแบบการประเมินผลตนเองของนักเรียนที่มีความสอดคล้อง ใกล้เคียงกับการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงานนักเรียนที่น่าสนใจ คือ การประเมินผลที่เรียกว่า "Pupil-centered evaluation" โดยเสนอรูปแบบการประเมินผลไว้ 3 วิธี คือ

1. การประเมินตนเองเพื่อการปรับปรุงแก้ไขตนเอง (Self-appraisal for self-improvement) การให้นักเรียนมีบทบาทในการประเมินตนเองเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ ผู้เรียน บ่มเพาะนิสัยและกระตุ้นให้ตนเองพัฒนาขึ้น เนื่องจากในกระบวนการประเมินตนเองนั้นเป็นการเปิดให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นต่อการทำงานโดยอิสระ โดยเขาจะต้องประเมินตนเองทั้งในด้านคุณภาพของการสร้างงาน อันได้แก่ จุดดี จุดด้อยของงาน การแสดงออกในผลงานรวมถึงการตระหนักในเรื่องสุนทรียภาพ และในด้านความพึงพอใจในประสบการณ์ที่ได้รับ ได้แก่ ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ความพยายาม ตลอดจนปัญหาอุปสรรค ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้รู้จักตนเองอันเป็นผลไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะการทำงานเฉพาะตัวและคุณภาพการทำงานศิลปะด้วย

2. การประเมินในระบบคณะกรรมการ (The jury system) เป็นการตั้งกลุ่มนักเรียนประมาณ 3-5 คน หรือนักเรียนที่อาสาสมัครมาเป็นผู้ช่วยในการประเมินผลงานนักเรียน คณะกรรมการจะพิจารณาผลงานและอภิปรายถึงคุณภาพของงานตามหลักการศิลปะ การจัดระบบการทำงานและความคิดริเริ่ม ซึ่งนักเรียนจะได้วิเคราะห์งานอย่างลึกซึ้ง เป็นการส่งเสริมนิสัยเฉพาะบุคคลและพัฒนาความสามารถในการวิพากษ์งานศิลปะ นักเรียนจะมีความรู้สึกว่าได้ได้รับความยุติธรรมเฉพาะได้รับการตัดสินจากกลุ่มบุคคลไม่ได้ถูกตัดสินจากมุมมองของบุคคลเพียงคนเดียว

3. การประเมินโดยกลุ่มชั้นเรียน (Class discussion system) เป็นการประเมินโดยการนำรายละเอียดและข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อตัดสินผลงาน ซึ่งทำให้เกิดคุณค่าที่จะนำไปสู่พัฒนาการทางศิลปะ และเป็นการส่งเสริมบรรยากาศของการวิจารณ์ เพื่อให้เกิดการยอมรับในคำตัดสินของชนกลุ่มใหญ่อย่างมีเหตุผล

เดอ ฟรานเซสโก ได้สรุปแนวคิดในการประเมินผลว่า วัตถุประสงค์ของศิลปศึกษา อยู่ที่การวิเคราะห์และการตัดสินของครูศิลปะว่าการประเมินผลคืออะไร ซึ่งการประเมินนั้นควรจะเน้นว่า ศิลปะคือการศึกษาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับพัฒนาการที่สูงสุดของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้

ความสำคัญกับการสร้างสรรค์ การประเมินผลต้องครอบคลุมความเจริญงอกงามและพัฒนาการทั้งด้านสังคม อารมณ์ การสร้างสรรค์ คุณทริยภาพและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของแต่ละบุคคล มิใช่แต่เพียงคุณภาพของผลงาน ทั้งนี้โดยคำนึงถึงบริบทต่างๆที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ ตัวผู้เรียน จุดประสงค์ของการศึกษา โปรแกรมการศึกษาของสถานศึกษาและความสัมพันธ์ของผู้เรียนกับสังคม หลักการที่ควรระมัดระวังคือ การประมวลข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ตีความ และการใช้ข้อมูลดังกล่าวที่ผ่านการวิเคราะห์เพื่อเป็นประโยชน์ในการให้คำแนะนำปรึกษา ไม่ใช่เฉพาะตัวครูศิลปะเท่านั้น แต่ยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ปกครองและฝ่ายบริหารของโรงเรียนด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ การประเมินผลที่ให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรม ยังสะท้อนถึงความสำเร็จของครูศิลปะโดยตรงอีกด้วย

สำหรับเกณฑ์การตัดสินผลการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนนั้น บาร์คาน (Barkan,1962) ได้เสนอว่าควรประเมินจากคุณลักษณะของผู้เรียน ดังต่อไปนี้

1. ความสนใจ
2. ความพยายาม
3. การแสดงออกในผลงาน
4. จินตนาการ (ความคิดริเริ่มหรือสร้างสรรค์ผลงาน)
5. ความสามารถในการแก้ปัญหาจากการมองเห็น
6. ความรู้ทางศิลปะ
7. ทักษะการปฏิบัติ

อย่างไรก็ตาม ในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลนั้น คอนราด (Conrad ,1964) กล่าวในหนังสือ The process of art education in elementary school ว่านักเรียนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์นั้น เปิดโอกาสให้นักเรียนได้อภิปรายเกณฑ์การตัดสินที่นักเรียนกำหนดขึ้น โดยมีครูช่วยกำหนดความหมายให้กระจ่างชัดขึ้นด้วย

จากแนวคิดการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้แฟ้มสะสมงาน ที่มีได้ให้ความสำคัญเฉพาะผลงานปฏิบัติเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญไปถึงความสามารถ ทักษะในวิธีการปฏิบัติ และพฤติกรรมการปฏิบัติ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น อันนำไปสู่พัฒนาการทางการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้ดียิ่งขึ้น

การจัดการเรียนการสอนจิตรกรรมโดยใช้แฟ้มสะสมงานนักเรียน

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นกระบวนการทางด้านความคิดและการปฏิบัติ ในโครงสร้างได้ลดจำนวนคาบวิชาบังคับและเพิ่มจำนวนคาบของวิชาเลือกเสรีให้มากขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนวิชาสามัญและวิชาอาชีพได้อย่างกว้างขวาง อันจะนำไปสู่การค้นพบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเองอย่างแท้จริง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียน 3 ด้านด้วยกันคือ ด้านสติปัญญาพัฒนาให้เจริญงอกงาม เพื่อเป็นพื้นฐานในการรับความรู้ต่อไปโดยไม่หยุดยั้งและสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ เพื่อเป็นทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต โดยแบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็น 5 กลุ่มวิชาด้วยกัน คือ กลุ่มภาษา กลุ่มวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา กลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพและกลุ่มการงานพื้นฐานและอาชีพ ซึ่งในแต่ละกลุ่มวิชาประกอบด้วยส่วนที่เป็นวิชาบังคับแกน วิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรี (กรมวิชาการ, 2535) ศิลปศึกษา เป็นวิชาหนึ่งในกลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจพื้นฐานด้านศิลปะ
2. เพื่อให้เห็นคุณค่าของศิลปะ มีความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมไทยและรู้จักรักษาเพื่อเป็นมรดกสืบทอดไป
3. เพื่อให้สามารถใช้ศิลปะพัฒนาจิตใจ บุคลิกภาพและระสนิยม
4. เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานศิลปะได้ตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง

โครงสร้างหลักสูตรของวิชาศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กำหนดให้วิชาศิลปศึกษาเป็นทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรี ดังนี้

1. วิชาบังคับ ศิลปศึกษาเป็นวิชาบังคับในกลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ โดยใช้ชื่อวิชาว่า ศิลปะกับชีวิต 1-6 ใช้เวลาในการเรียน 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้ ระดับชั้นที่เรียนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โดยจัดรวมเข้ากับวิชาดนตรีและนาฏศิลป์ เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ทางทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ขั้นพื้นฐานได้ตามความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน เนื้อหาวิชาทางทัศนศิลป์เป็นการศึกษาและปฏิบัติเกี่ยวกับจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ รวมทั้งงานออกแบบทั่วไป

2. วิชาเลือกเสรี เป็นกลุ่มวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจหรือความถนัด ความต้องการของแต่ละคน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะเฉพาะด้านและเสริมสร้างอุปนิสัย

ของผู้เรียน (กรมวิชาการ,2535) วิชาเลือกเสรีในกลุ่มทัศนศิลป์ ประกอบด้วย 19 รายวิชา ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาด้านจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ การออกแบบ ศิลปะไทย ศิลปะพื้นบ้านและศิลปะตกแต่ง

ในบรรดารายวิชาเลือกเสรีที่จัดอยู่ในกลุ่มศิลปศึกษาประเภททัศนศิลป์นั้น จิตรกรรมเป็นวิชาที่มีความสำคัญมากวิชาหนึ่ง เนื่องจากเป็นกิจกรรมทางศิลปะที่เปิดกว้างในทางปฏิบัติมากที่สุด มีความยืดหยุ่นและมีเทคนิคให้เลือกและเรียนรู้มากมาย จิตรกรรมเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงออกถึงความเพียรพยายาม ก่อปรด้วยความคิดสร้างสรรค์ที่มีคุณค่าทางจิตวิทยาและคุณค่าทางกายภาพ (วุฒิ วัฒนสิน,2541) อีกทั้งยังมีส่วนช่วยส่งเสริมพัฒนาสุขภาพจิตและบุคลิกภาพ ช่วยพัฒนาการทางด้านอารมณ์ ความคิดสร้างสรรค์และสุนทรียภาพอีกด้วย ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ประกอบด้วยรายวิชาทางด้านจิตรกรรม 4 รายวิชาด้วยกัน คือ จิตรกรรม 1 จิตรกรรม 2 จิตรกรรม 3 และจิตรกรรม 4 ซึ่งมีเนื้อหาในรายวิชา ดังนี้

ศ 011 จิตรกรรม 1 2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาความหมายของการเขียนภาพ การระบายสี วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเขียนภาพ ผักปฏิบัติเขียนภาพที่แสดงรูปแบบและไม่แสดงรูปแบบ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของการเขียนภาพและสามารถเขียนภาพต่างๆได้อย่างเพลิดเพลิน

ศ 012 จิตรกรรม 2 2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการเขียนภาพพาดนิชศิลป์ กระบวนการเขียนภาพ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเขียนภาพพาดนิชศิลป์เบื้องต้น ผักการเขียนภาพสเก็ตซ์ การเขียนภาพแสดงรายละเอียด การเขียนตัวอักษรไทย อังกฤษ การเขียนลวดลาย การระบายสีน้ำและสีโปสเตอร์ตามความเหมาะสม เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนภาพพาดนิชศิลป์ สามารถถ่ายทอดความคิดความรู้สึกออกมาเป็นภาพได้ตามที่ต้องการ

ศ 013. จิตรกรรม 3

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค

1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาความรู้เกี่ยวกับการออกแบบภาพพาณิชยศิลป์และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ฝึกเขียนภาพ โปสเตอร์ ภาพประกอบเรื่อง ปกหนังสือ ลวดลายต่างๆและงานกราฟฟิคอาร์ต เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาพพาณิชยศิลป์รูปแบบต่างๆ สามารถเขียนภาพพาณิชยศิลป์ได้เหมาะสมกับงานและเห็นประโยชน์ของการเขียนภาพพาณิชยศิลป์

ศ 014 จิตรกรรม 4

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค

1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาและฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการเขียนภาพคน สัตว์ ดอกไม้ หุ่นนิ่ง ทิวทัศน์ ภาพจินตนาการ ภาพประกอบเรื่อง ลวดลาย การทูนด้วยสื่อชนิดต่างๆและศึกษาประวัติจิตรกรรมไทยและต่างประเทศ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในการเขียนภาพ ใช้เทคนิคการเขียนภาพได้อย่างมั่นใจและมีความคิดสร้างสรรค์

จิตรกรรม ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า "Painting" หรือ "การวาดภาพระบายสี" ซึ่งนักวิชาการทางศิลปะหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ (2530) ให้ความหมายว่า จิตรกรรม คือ ภาพที่ศิลปินแต่ละบุคคลสร้างขึ้นด้วยประสบการณ์ทางสุนทรียภาพและความชำนาญ โดยใช้สีชนิดต่างๆ เช่น สีน้ำ สีน้ำมัน สีฝุ่น ฯลฯ เป็นสื่อกลางในการแสดงออกถึงเจตนาในการสร้างสรรค์ การสร้างงานจิตรกรรมจะสร้างบนพื้นระนาบเป็นส่วนใหญ่ เช่น กระดาษ ผ้า แผ่นไม้ ผนัง เพดาน ซึ่งศิลปินอาจเลือกเขียนภาพบุคคล พืช สัตว์ ทิวทัศน์ เหตุการณ์ เป็นต้น งานจิตรกรรมตามความหมายโดยตรง หมายถึงงานที่ใช้แปรง พู่กัน หรือเกรียงเป็นเครื่องมือในการป้ายหรือระบายสี แต่ปัจจุบันได้พัฒนาไปใช้เครื่องพ่นสีและเครื่องมืออื่นๆ เพื่อสร้างสรรค์งานให้ก้าวหน้าต่อไปไม่สิ้นสุด ซึ่งสอดคล้องกับนิยามภูนิช (2526) ที่ได้ให้ความหมายของ จิตรกรรม (Painting) ว่าหมายถึง งานที่สร้างสรรค์ด้วยสี โดยแสดงออกบนพื้นระนาบต่างๆ เช่น กระดาษ ผ้าใบ ฯลฯ ด้วยวิธีขีด เขียน ป้าย ระบายหรืออื่นๆ ด้วยเส้น สี โดยใช้วัสดุต่างๆ เช่น ดินสอ ปากกา พู่กัน เกรียง นิ้วมือหรือวัสดุอื่นๆก็ได้ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามความคิดสร้างสรรค์เป็นสำคัญ จิตรกรรมแบ่งได้เป็น 6 ประเภท คือ ภาพทิวทัศน์ (View) ภาพหุ่นนิ่ง (Still Life) ภาพคน (Figure) ภาพสัตว์ (Animal Figure) ภาพผนัง (Mural) และภาพประกอบเรื่อง (Illustration)

อาร์ สุธิพันธ์ (2515) ให้ความหมายว่า จิตรกรรม หมายถึง การระบายสี การใช้สีหรือ การกระทำด้วยสี โดยใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ที่เหมาะสม เพื่อถ่ายทอดพฤติกรรมให้เป็นลารูปหรือ ความรู้สึก ซึ่งจิตรกรรมมีส่วนเกี่ยวข้อง

วิรัตน์ พิชญไพญลย์ (2527) ได้กล่าวถึงว่า จิตรกรรม คือ ศิลปะของการเขียนภาพ ระบายสี หรือลำดับสีลงบนพื้นที่ให้เกิดเป็นภาพและดูงดงามเหมือนธรรมชาติหรือแลดูงดงามตามมโนภาพที่ ศิลปินคิดฝันขึ้น การแสดงออกด้วยการใช้เส้น รูปทรงและพื้นผิว โดยการใช้สีได้เหมาะสมจนมี คุณค่าทางสุนทรียภาพ ช่วยให้ผู้ดูเกิดความรับรู้ในความงาม วัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์งาน จิตรกรรม ได้แก่ สี ซึ่งอาจเป็นสีน้ำ สีน้ำมัน สีฝุ่นหรือสีพวกลาส์สังเคราะห์ เช่น Acrylic Resin และ Polyvinyl Acetate ซึ่งเป็นสีแห้งเร็ว ใช้ง่ายและสวยงาม อุปกรณ์ที่ใช้ในการเขียนส่วนใหญ่นิยมพู่กัน แต่ศิลปินอาจจะใช้อุปกรณ์อื่นๆ ได้ตามความถนัดและเทคนิคที่ต้องการ ขนาดของภาพเขียนมีขนาด ต่างๆกัน แล้วแต่ความต้องการและความเหมาะสม ภาพที่ถือว่าเป็นภาพหลักของจิตรกรรม คือ ภาพ เหมือนจริง (Realistic Painting) ภาพภูมิประเทศ (Landscape Painting) ภาพนามธรรม (Abstract Painting) ภาพคนเขียนครึ่งตัว (Portrait Painting) ภาพจินตนาการ (Imaginative Painting) และภาพหุ่นนิ่ง (Still Life Painting) นอกจากนี้ วิรัตน์ พิชญไพญลย์ (2524) ยังได้กล่าว ไว้อีกว่า พื้นผิวที่สำหรับใช้เขียนนั้นจะแตกต่างกันไปตามลักษณะของสี ถ้าเป็นสีน้ำ นิยมใช้เขียนบน พื้นผิวของกระดาษที่มีความหนาและมีพื้นผิวค่อนข้างหยาบ สีน้ำมันนิยมเขียนบนพื้นผิวไม้หรือผ้าใบ ที่ซึ่งกับกรอบเรียกว่า แคนวาส (Canvas) สำหรับไม้หรือแผ่นผ้าใบนั้นมักจะลงสีพื้นก่อน ซึ่งเรียกว่า กราว์น (Ground) สีพื้นมักจะใช้สีขาวสำหรับลงพื้นโดยเฉพาะ เพราะจะมีพื้นผิวที่สะอาดและหยาบ สะดวกในการเขียนและลงสี และจะช่วยให้ภาพมีความทนทาน

ในความเห็นของชลอ พงษ์สามารถ (2526) จิตรกรรม คือ การเขียนภาพระบายสี เกิดจาก กรรมวิธีที่แสดงออกต่างๆ กัน คือ ระบาย ป้าย ทา รูดขีด ทำให้เกิดเป็นเส้น รูปร่าง รูปทรง สีผิว ใช้ วัสดุหลายชนิด เช่น กระดาษ ผ้า ไม้ พู่กัน แปรง เกียงสี เป็นต้น จิตรกรรมมีลักษณะเป็นทาง 2 มิติ แสดงออกทางพื้นระนาบ คือกว้างและยาว (มิติที่3 เกิดจากความรู้สึกของผู้ดู) จิตรกรรมใช้สีหลาย ชนิด

1. สีน้ำ (Water Colour) มีลักษณะโปร่งแสง ผสมน้ำ ละลายโดยไม่มีเนื้อสี ใช้ระบายบน กระดาษและวัสดุที่ไม่มีความมัน

2. สีฝุ่น (Tempera Colour) มีลักษณะทึบแสง ผสมน้ำ น้ำขาว บางคนใช้น้ำมันผสมใช้แทนสีน้ำมันได้ มีเนื้อสี ไร่ระบายบนผ้า กระดาษ ไม้ ผนัง ถ้าเขียนบนผนังที่ฉาบปูนแห้งสนิท เรียก Mural Painting ถ้าเขียนบนผนังปูนเปียกเรียก Fresco
3. สีน้ำมัน (Oil Colour) ทึบแสง เนื้อสีหนา ผสมน้ำมันลินสีด (น้ำมันสน) เขียนบนไม้ ผ้าใบ ฯลฯ
4. สีเทียน (Crayon) สีชอล์ค (Chalk) ทึบแสง เป็นแท่ง สีเลอะง่าย

จิตรกรรม เป็นการระบายชั้นของสีลงพื้นระนาบรองรับ เป็นการจัดรวมกันของรูปทรงและสี เป็นโครงการเฉพาะตัวของศิลปินผู้สร้างผลงาน สามารถบ่งบอกหรืออย่างน้อยที่สุดก็เป็นแสดงให้เห็นเพียงบางส่วนของบริษัทแห่งยุคสมัยซึ่งมันถูกสร้างขึ้น โดยการแสดงออกในผลงาน และยังสามารถให้ความหมายในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคลคนหนึ่งหรือยุคหนึ่งๆ ด้วย (Canaday, 1980) เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกส่วนบุคคลและเป็นรูปแบบที่กระทำโดยเจตนา และมีความสนุกเพลิดเพลิน (Chapman, 1979)

จากความหมายดังกล่าวอาจพอสรุปได้ว่า จิตรกรรม หมายถึง การแสดงความรู้สึกเฉพาะบุคคลทางศิลปะรูปแบบหนึ่ง ด้วยการใช้สีชนิดต่างๆ เป็นเครื่องมือและใช้กรรมวิธีที่เหมาะสม ถ่ายทอดลงบนระนาบ 2 มิติ เพื่อสื่อความหมายหรือเรื่องราวอันสะท้อนให้เห็นถึงวิถีความคิดและความเป็นอยู่ในยุคสมัยที่สร้างงานนั้นๆ ได้

นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร (2525) กล่าวถึงการสอนศิลปะศึกษาในชั้นเรียนว่าเป็นกิจกรรมและประสบการณ์ที่ครูผู้สอนนำไปปฏิบัติการสอนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ พร้อมทั้งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย ทั้งนี้ครูต้องมีจิตวิทยาการเรียนรู้เพื่อสนใจ การให้ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ และการกระตุ้นให้ความคิดหรือความสามารถที่มีอยู่แล้วตื่นตัวขึ้น พร้อมทั้งจะปฏิบัติงาน ฉะนั้น แนววิธีการสอนที่ครูนำไปใช้จึงมีอยู่ 2 ประเภท คือ การสอนที่ครูเป็นศูนย์กลางและการสอนที่นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งสามารถเปรียบเทียบกันได้ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการสอนศิลปะที่ครูเป็นศูนย์กลางและนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

การสอนที่ครูเป็นศูนย์กลาง	การสอนที่นักเรียนเป็นศูนย์กลาง
1. ครูคือศูนย์กลางการเรียนรู้ที่เด็กทุกคนในชั้นเรียนจะต้องเชื่อฟังและทำตามคำสั่ง	1. เด็กเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ภายใต้กฎระเบียบ ข้อตกลงร่วมกัน
2. กำหนดเนื้อหาชนิดแน่นอนตายตัว	2. เนื้อหาไม่แน่นอน อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความสนใจของผู้เรียน
3. วิธีการแสดงออก มุ่งเน้นให้เด็กทำตามตัวอย่างหรือผลงานของผู้อื่นหรือศิลปินที่สำเร็จแล้ว	3. ส่งเสริมเด็กให้แสดงออกโดยวิธีการแบบแก้ปัญหา จึงไม่นิยมทำตัวอย่างให้เด็กดูทุกครั้ง นอกจากบางกรณีที่จำเป็นเป็นครั้งคราว
4. ยึดถือผลงานเป็นเป้าหมายปลายทางในการเรียนรู้	4. ไม่ถือว่าผลงานเป็นสิ่งสำคัญ แต่เน้นที่กระบวนการการเรียนรู้ เช่น การสร้างเสริมศิลปะนิสัย มีรสนิยมที่ดี ดังนั้นผลงานจึงเป็นเพียงผลพลอยได้เท่านั้น
5. มุ่งพัฒนาเด็กเฉพาะเพียงอวัยวะบางส่วนเท่านั้น เช่นความแม่นยำในการใช้ประสาทตาและกล้ามเนื้อนิ้วมือ เป็นต้น	5. มุ่งพัฒนาเด็กตลอดทั้งชีวิต
6. วัดและประเมินผลโดยครูเพียงฝ่ายเดียว	6. วัดและประเมินผล โดยครูและนักเรียนร่วมกัน

ดังนั้น การจัดกิจกรรมศิลปะให้เด็กฝึกปฏิบัติ ไม่ใช่ฝึกฝนทางการช่างที่เน้นเป้าหมายทางสังคมให้เด็กมีสภาพเป็นช่างฝีมือ เพื่อที่จะนำผลงานทางศิลปะไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยตรง แต่การจัดกิจกรรมศิลปะ เป็นเพียงวิถีทางที่จะสะท้อนผลไปสู่การพัฒนาลักษณะนิสัย เพื่อเป็นพลังในการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในสังคมโดยเน้นลักษณะนิสัยที่ทำได้ เป็น แก้ปัญหาเป็น คิดเป็นด้วยเหตุนี้ การศึกษาจึงหันมาเน้นให้เด็กคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้อย่างดี

วูฒิ วฒนสิน (2541) ได้กล่าวถึงลักษณะการจัดการเรียนการสอนศิลปะที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางว่า

1. เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนทำความเข้าใจค้นพบความรู้ด้วยตนเอง กิจกรรมศิลปะปฏิบัติที่ให้นักเรียนได้มีโอกาสคิด ทำ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนสามารถค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ครูศิลปะควรเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก ให้กำลังใจและแนะนำช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น
2. เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีบทบาท มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ให้มากที่สุด ให้ผู้เรียนมีโอกาสคัดเลือกกิจกรรมศิลปะที่ตนเองสนใจแล้วนำมาปฏิบัติร่วมกันในชั้นเรียน เมื่อผู้เรียนมีความสนใจตรงกัน การทำงานก็จะเป็นไปอย่างสนุกสนานและได้ผลงานที่ทุกคนพอใจ
3. เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ได้เรียนรู้จากกันและกัน โดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ความคิดและประสบการณ์แก่กันและกัน เนื่องจากนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาเป็นเด็กที่อยู่ในวัยรุ่นซึ่งมีคุณลักษณะต้องการรวมกลุ่ม ต้องการแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ รักความยุติธรรม ต้องการแสดงความคิดเห็นในแนวประชาธิปไตย
4. เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้กระบวนการ (Process) ควบคู่ไปกับผลงาน (Product) ครูศิลปะต้องปล่อยให้ผู้เรียนคิด ทำและแก้ปัญหาด้วยตนเอง เพราะเขาจะได้เรียนรู้ถึงกระบวนการในการปฏิบัติอย่างแท้จริง และยอมรับในผลงานที่สำเร็จของตนเองด้วย
5. เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง หากกิจกรรมศิลปะที่ทำเป็นกิจกรรมที่ยึดความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนย่อมมีความตั้งใจในการทำงาน เกิดความรักและห่วงแหนในผลงานของตนเอง พร้อมทั้งจะนำผลงานออกแสดงให้บุคคลได้ชื่นชม และเมื่อมีความรู้ ความเข้าใจถึงทุกกระบวนการที่ทำ ก็สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

การนำแฟ้มสะสมงานมาใช้ในทางศิลปศึกษา เริ่มขึ้นในปี 1970 โดยโฮวาร์ด การ์ดเนอร์และเดวิด เพอร์กิน (Howard Gardner and David Perkin, 1989) ได้ดำเนินโครงการ "Harvard Project Zero" จนกระทั่งปี ค.ศ.1985 จึงได้ร่วมมือกับหน่วยบริการวัดผลทางการศึกษา (Educational Testing Service) และกลุ่มโรงเรียนรัฐบาลแห่งเมืองพิทซเบิร์ก (The Pittsburgh Public School) พัฒนาระบบการวัดและประเมินผล หาแนวทางการใช้หลักสูตรศิลปะที่พยายามประยุกต์วิเคราะห์และทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในโปรแกรมการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการรับรู้ สร้างความเข้าใจจากการวิเคราะห์ วิจาร์ณ และจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูล และการศึกษาถึงความเป็น

มาของงานในอดีต เพื่อสร้างผลงานที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะของตนเอง ตามแนวความคิดที่เรียกว่า "ARTS PROPEL" โดยพิจารณาจาก

- 1) ผลงานการปฏิบัติ (PRODUCTION) ของศิลปะ 3 แขนง ได้แก่ ดนตรี การวาดระบายสี และการเขียนสร้างสรรค์
- 2) การรับรู้ (PERCEPTION) ซึ่งมีผลต่อความคิด สามารถเห็นความแตกต่าง ลักษณะเด่นของศิลปะนั้นๆ
- 3) การสะท้อนกลับ (REFLECTION) ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างการรับรู้และการสร้างผลงานของตนเอง หรือเกิดจากการพิจารณาผลงานของผู้อื่น เพื่อค้นหาความเข้าใจในเป้าหมาย วิธีการ ความยากง่ายที่ศิลปินผู้นั้นได้รับ

นักเรียนจะได้รับประสบการณ์โดยตรงจากผลงานที่เกิดจากการใช้สื่อทางศิลปะที่เหมาะสม และสามารถตรวจสอบได้จากเกณฑ์การวัดตามหลักสูตร โดยให้เชื่อมโยงกับเครื่องมือการประเมินในทางทัศนศิลป์เราอาจวัดความสามารถในด้านความเฉียบไวในแบบอย่าง (Sensitivity to Style) ความซาบซึ้งในศิลปะ แบบแผนการจัดองค์ประกอบและความสามารถพิเศษในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยสามารถแก้ปัญหาหรือข้อจำกัดบางประการได้ในระดับที่น่าพอใจ

การดำเนินการทดลองโดยใช้แฟ้มสะสมงานนักเรียน โดยใช้แนวทางของ "ARTS PROPEL" ได้แก่

1. โครงการ " Domain Project I เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ " โดย ไฮوارد การ์ดเนอร์ และเดวิด เพอร์กิน (Howard Gardner and David Perkin, 1989)

หลักการ คือ สิ่ง que แสดงให้เห็นว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้ในวิชาศิลปะศึกษาได้ดีเพียงใดนั้น สามารถศึกษาได้จากการสะท้อนกลับออกมาในรูปของกระบวนการปฏิบัติและผลงานสำเร็จของนักเรียน ผวนกับการศึกษาพัฒนาการของผู้เรียนจากผลงานนั้นๆ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นที่ 1 ให้นักเรียนจัดองค์ประกอบรูปเรขาคณิตสี่ด้านลักษณะต่างๆ บนกระดาษสีขาว แล้วให้จัดอีกครั้งหนึ่งโดยพยายามจัดให้น่าดู น่าพอใจ แล้วแสดงความคิดเห็นถึงความแตกต่างระหว่างการจัดอย่างสะเดกกับการจัดอย่างตั้งใจ ผู้วิจัยจัดบันทึกความแตกต่างที่เห็นและเหตุผลที่เด็กให้มาว่าอะไรเป็นสิ่งเร้าให้เด็กเลือกการจัดอย่างจงใจ

ขั้นที่ 2 ให้นำศิลปะ Style ต่างๆ ที่มีความแตกต่างกันอย่างเด่นชัด เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักกับหลักการจัดองค์ประกอบทางศิลปะ โดยให้นักเรียนบรรยายถึงความแตกต่าง นักเรียนจะได้พบว่า

ขั้นที่ 2 ครูนำศิลปะ Style ต่างๆ ที่มีความแตกต่างกันอย่างเด่นชัด เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักกับหลักการจัดองค์ประกอบทางศิลปะ โดยให้นักเรียนบรรยายถึงความแตกต่าง นักเรียนจะได้พบว่าตนเองจะต้องหาคำพูดที่จะสื่อให้ตรงกับคุณสมบัติที่ปรากฏ และตอนท้ายให้นักเรียนจดโน้ตลงสมุดแล้วให้การบ้านกลับไปทำในเวลา 1 สัปดาห์ โดยให้ไปค้นคว้าหาตัวอย่างการจัดองค์ประกอบที่แตกต่างกันจากสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน นักเรียนจะได้สัมผัสกับการจัดองค์ประกอบที่ศิลปินจัดมาเสร็จเรียบร้อยแล้ว แล้วเปรียบเทียบกับสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวันที่นักเรียนต้องเลือกมูเอง

ขั้นที่ 3 นักเรียนรายงานการบ้านที่ได้ทำโดยมีแหล่งอ้างอิงประกอบ หลังจากนั้นนักเรียนต้องสร้างงานศิลปะ โดยต้องระบุแผนงานที่วางไว้ก่อน เพื่อเป็นการคลี่คลายความคิดของตนและพิจารณาแผนการซ้ำในอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งอาจมีการปรับเปลี่ยนได้

นอกจาก ผลงานการจัดองค์ประกอบของนักเรียน การรับรู้ในความแตกต่างของรูปแบบงานและการพิจารณาประเมินตนเองแล้ว ครูยังต้องมีแบบการประเมินว่านักเรียนมีแนวทางในการพยายามจะจัดภาพอย่างไร และมีการเรียนรู้อะไรอื่นเกิดขึ้นบ้างหรือไม่ เช่น นักเรียนอาจค้นพบองค์ประกอบที่น่าสนใจในสิ่งแวดล้อมของตน หรือสามารถเชื่อมโยงองค์ประกอบของตนกับศิลปินได้

การประเมินผล

ประเมินกระบวนการเรียนรู้ที่ปรากฏในส่วนต่างๆ ของแฟ้มสะสมงานมากกว่าผลงานสำเร็จ เพราะฉะนั้น นอกจากจะประเมินผลงานสำเร็จในเรื่องการจัดองค์ประกอบ การรับรู้ความแตกต่างของรูปแบบงานและพิจารณาประเมินตนเองแล้ว ครูยังต้องประเมินความสามารถในการเข้าใจมโนทัศน์และการนำเอามาใช้ในผลงานของตน ความรู้ความเข้าใจถึงที่มาของการสร้างงาน การวิเคราะห์กระบวนการทำงาน ความสม่ำเสมอของการจัดทำแฟ้ม ความสามารถในการคิดหรือการสื่อความคิดที่นำมาใช้ในผลงาน สัญลักษณ์ที่แสดงถึงพัฒนาการจากงานหนึ่งสู่งานหนึ่ง การแสดงออกในการสื่อความหมายโดยใช้รูปแบบสากลทั่วไปถ่ายทอดความเป็นตัวของตัวเอง

2. โครงการ Domain Project II โดย โฮวาร์ด การ์ดเนอร์ และเดวิด เพอร์กิน (Howard Gardner and David Perkin, 1989)

หลักการ จากโครงการ Domain Project I จะช่วยให้นักเรียนนำความรู้เดิมที่เรียนผ่านไปสังเคราะห์เข้ากับการศึกษาพัฒนาการจากผลงานสำเร็จ โดยโครงการที่ 2 จะมีประวัติความเป็นมาของผลงานและเป้าหมายที่กว้างขึ้น

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นที่ 1 ให้นักเรียนวาดรูปห้องๆหนึ่งในบ้านของตนเอง ให้ห้องนั้นแสดงออกถึงตัวของนักเรียนเอง นักเรียนจะเลือกห้อง แล้วนำวัตถุที่สื่อถึงตนเองจัดวางลงไป ในมุมที่ตนจะถ่ายทอดเป็น

ภาพลเก็ทซ์หลายๆ เน้นการจัดองค์ประกอบของภาพ ครูต้องสนับสนุนให้เกิดความคิดที่ว่า ส่วนประกอบศิลปะ เช่น เส้น สี แสง เงา สามารถใช้เป็นสัญลักษณ์สื่อความหมายแทนวัตถุต่างๆ ได้

ขั้นที่ 2 ดูผลงานของศิลปินจากสไลด์ พิจารณาว่าศิลปินใช้อะไรสื่อความหมายบ้าง ต่อมาให้ดูห้องทำงานของศิลปิน (Art Studio) ให้นักเรียนพิจารณาว่าห้องทำงานส่งผลให้ศิลปินมองโลกรอบตัวเขาอย่างไร ให้นักเรียนกลับไปพิจารณาภาพลเก็ทซ์ของตนและถามว่านักเรียนคิดจะใช้สื่อชนิดใดถ่ายทอดแบบที่วางแผนไว้ นักเรียนอาจจะระบุสิ่งที่ตนจะใช้ในกระดาษ ครูให้นักเรียนพิจารณาประเมินทางเลือกของตนรวมทั้งเหตุผลที่เลือกและคุณค่าทางสุนทรียะที่จะได้รับ

ขั้นที่ 3 นักเรียนพิจารณาภาพร่างของตนว่าพอใจหรือยัง ต้องการจะเปลี่ยนแปลงอะไร แล้วเริ่มทำงานจริง

การประเมินผล

การพิจารณาแฟ้มสะสมงาน จะประเมินถึงกระบวนการเรียนรู้ที่ปรากฏในส่วนต่างๆ ภายในแฟ้มมากกว่าผลงานสำเร็จ ในด้านคุณลักษณะส่วนตัวของนักเรียน เช่น ผลที่ได้รับ ความสามารถในการเข้าใจในทัศนศิลป์และสามารถนำออกมาใช้ในงานของตน วัสดุที่สื่อให้เห็นถึงความรู้ทางประวัติศาสตร์ การวิเคราะห์ที่แสดงถึงความเข้าใจ ผลงานศิลปะ ความถูกต้องสอดคล้อง และความสม่ำเสมอของสิ่งที่นำมาใส่ไว้ในแฟ้ม

3. การทดลอง " Creating a process-folio " เรื่อง การวาดภาพคนเหมือน (Portrait) ของ คาเรน วัตสัน-นิวลิน (Karen Watson- Newlin, 1995)

หลักการ คือ ใช้แนวคิดจาก "ARTS PROPEL" โดยถือว่า ผลงานคือหัวใจของประสบการณ์ที่นักเรียนจะได้เรียนรู้ ค้นคว้า สนองตอบต่อผลงานและมีการสะท้อนตนเองจากผลงานและกระบวนการทำงาน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นที่ 1 ฝึกหัดวาดภาพเคลื่อนไหว (Gesture) ของนักเรียนที่เป็นแบบกันเอง โดยการสเก็ทซ์เร็วๆ หลายๆ ครั้ง แล้วอภิปรายถึงสัดส่วนพื้นฐานของภาพคน โดยเน้นที่ใบหน้า จับกลุ่ม 2 คนหลับตา 4 นาทีแล้ววาดภาพรอบนอก (Contour Line) ของเพื่อน 5 นาที ต่อมานักเรียนวาดโดยไม่ต้องมองแบบ แต่วาดจากลักษณะสัดส่วนที่เก็บไว้ในความทรงจำ ผลงานไม่ได้เน้นที่ความเหมือน แต่ประเด็นของการวิจารณ์จะอยู่ที่เรื่องสัดส่วน

ขั้นที่ 2 หลับตา แล้ววาดภาพรอบนอก (Contour Line) อีก 6 นาทีวาดอีกครั้งหนึ่ง แล้วเลือกภาพที่ดีที่สุด โดยอธิบายเหตุผลให้ครูของตนฟัง ให้นักเรียนดูผลงานของศิลปินมีชื่อจากสไลด์

โดยพิจารณาถึงการใช้สีในการแสดงออก นักเรียนมุ่งความสนใจเกี่ยวกับสี ซึ่งใช้เป็นสัญลักษณ์แทนอารมณ์และการแสดงออก ให้นักเรียนใช้ดินสอสีน้ำมันวาดบนกระดาษสีเข้ม ถึงตอนนี้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสัดส่วนจะเป็นอัตโนมัติยิ่งขึ้นและพวกเขาสามารถแสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องในการเลือกสีได้

ขั้นที่ 3 ให้นักเรียนดูภาพคนเหมือนที่วาดโดยดูเรอ (Durer) ดา วินชี (da Vinci) และ โคลวิทซ์ (Kollwitz) เพื่อเป็นแรงบันดาลใจในการเลือกสายเส้นที่ใช้ในการวาดภาพ นักเรียนวาดภาพตนเองโดยใช้กระจกเงาบนกระดาษสีน้ำตาลด้วยเครยง โดยเน้นใบหน้าที่แสดงแสงและเงา

ขั้นที่ 4 นักเรียนวาดภาพด้วยดินสอ โดยดูจากแบบภาพถ่ายขาว-ดำ โดยนำภาพเหมือนดำขาวของ ชัค โคลส (Chuck Close) มาเป็นตัวอย่าง มอบหมายให้นักเรียนค้นคว้าเกี่ยวกับศิลปินภาพคนเหมือนคนหนึ่งจากหนังสือ นิตยสารหรือแหล่งค้นคว้าอื่นๆ

ขั้นที่ 5 วาดภาพเหมือนตนเองด้วยสีอะคริลิก โดยวาดจากบุคลิกที่เห็นด้วยสายตา
การประเมินผล

การประเมินต้องตั้งเกณฑ์ร่วมกันตั้งแต่แรก กำหนดกิจกรรมร่วมกันแล้วประเมินถึงการแสดงออกทางพัฒนาการ ทักษะและความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ ติความสาระที่มาจากการค้นคว้าและการสะท้อนกลับเมื่อผลงานเสร็จแล้ว โดยพิจารณาถึง 1.ความพยายาม ความสนใจ 2. การมีส่วนร่วม 3. พัฒนาการทางความคิดในช่วงเวลาที่กำหนด (รวมทั้งการค้นคว้าและการร่างแบบ) 4. ความคิดสร้างสรรค์/การทดลองปฏิบัติ 5. วัตถุประสงค์ของการเรียนเกี่ยวกับเรื่องสัดส่วน สี การแสดงออกและคุณค่า 6. ใช้วัสดุเหมาะสม 7. คุณภาพและความสมบูรณ์ของผลงานขั้นสุดท้าย

นักเรียนมีการพัฒนาด้านความเข้าใจในกระบวนการของความสัมพันธ์จากประสบการณ์การทำงานไปสู่ผลงาน และพวกเขาค้นพบองค์ประกอบที่เป็นกุญแจไขไปสู่กระบวนการเรียนรู้ตนเองด้วย

4. โครงการ " Mini Portfolio" ของ ดอนนา เคย์ เบียที (Donna Kay Beattie,1994)

หลักการ คือ ศึกษาผลของพัฒนาการทางศิลปะศึกษา ใช้รูปแบบการประเมิน 2 วิธี

- 1) การสังเกตและบันทึกพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน
 - 2) การรายงานหรือการบรรยายเกี่ยวกับผลงาน ในรูปของคำพูดหรือข้อความ
- ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นที่ 1 ขั้นการแนะนำ (Orientation) ครูและนักเรียนร่วมกันตั้งกฎเกณฑ์ในการเรียนก่อนเริ่มดำเนินการเรียน

- กำหนดช่วงเวลาสำหรับกิจกรรมนานพอที่จะสามารถพัฒนาตนเองด้านความรู้ ทักษะและเจตคติที่พึงประสงค์ กิจกรรม 1 หัวข้อ ควรใช้เวลาประมาณ 6 สัปดาห์
- กระบวนการเรียนการสอน การปฏิบัติงานควรใช้สถานที่ที่โรงเรียน เพราะทำให้ ครุมีโอกาสได้บันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้และการปฏิบัติงานได้
- ผลงานที่บรรจลงในแฟ้ม เป็นเรื่องราวในหัวข้อเดียวกัน อาจเป็นกิจกรรมที่คิดขึ้นมาเองหรือครูเสนอกิจกรรมให้เลือกประมาณ 5 หัวข้อ ให้ผู้เรียนเลือกปฏิบัติตามความสนใจ โดยไป ศึกษาและพัฒนาให้เป็นตัวผลงาน 2 ชิ้น ซึ่งแสดงการแก้ปัญหาในแนวทางที่แตกต่างกัน
- ผู้เรียนต้องเสนอความเรียงหรือข้อเขียนสั้นๆ เกี่ยวกับแนวคิดและวิธีการทำงาน โดยส่วนแรกเน้นที่ความหมายของกิจกรรมที่เลือกทำและแนวคิดที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน ส่วนที่สองเน้นที่การแสดงขั้นตอนการพัฒนาตั้งแต่ต้นจนจบ โดยสามารถบอกได้ว่าอะไรคือคุณสมบัติ เฉพาะตัวที่ต้องการเน้นในผลงานนั้น

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการเรียนการสอนโดยการใช้แฟ้มสะสมงาน (Implementation) ผู้สอนสังเกต บันทึกพฤติกรรมและการปฏิบัติกิจกรรมตามหลักการสอนแบบสืบสอบ 9 ขั้นตอน (Nine stages of Inquiry) คือ 1) การตั้งวัตถุประสงค์ 2) การค้นคว้าข้อมูล 3) การวิเคราะห์ถ่ายทอด ข้อมูลให้เป็นแบบร่าง 4) การคัดเลือกแบบร่างที่ดี 5) การปรับแต่งให้มีคุณสมบัติเฉพาะ 6) การทดลองปฏิบัติตามที่วางแผน 7) การปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง 8) การจัดทำตัว ผลงานสำเร็จ 9) การประเมินผลงาน

ขั้นที่ 3 การนำเสนอและจัดแสดงผลงาน (Exhibition) เสนอแฟ้มผลงานที่บรรจผลงาน ศิลปะ แบบร่างขั้นตอนการทำงาน คำอธิบายผลงานที่เป็นเสมือนการประเมินผลตนเอง (Self-Evaluation) ของผู้เรียน

ขั้นที่ 4 การตัดสินผลงาน (Judging the Product) ใช้ครูผู้สอน ศิลปินผู้เชี่ยวชาญ นักเรียน เกณฑ์การตัดสินมุ่งเน้นที่คุณภาพของผลงานจำนวนชิ้นงานและการพัฒนาปรับปรุงงาน

ขั้นที่ 5 การตัดสินผลงานครั้งที่ 2 (The Second Judging) ใช้บุคคลต่างกลุ่มจากครั้งแรก แล้วนำคะแนนมาเฉลี่ยเป็นคะแนนของผลงาน

ขั้นที่ 6 การสรุป (Administrative Wrap-up) ประเมินการให้คะแนนรวมของผลงาน ขั้นตอนการทำงาน และแนวคิด

การประเมินผล

ผู้สอนประเมินผลผู้เรียนในด้านความคิด (Idea) จากการตั้งวัตถุประสงค์ การค้นคว้าข้อมูล การวิเคราะห์ถ่ายทอดข้อมูลให้เป็นแบบร่าง การคัดเลือกแบบร่างที่ดี การปรับแต่งให้มีคุณสมบัติ

เฉพาะ ด้านกระบวนการการทำงาน (Process) จากทั้ง 5 ขั้นตอนดังกล่าวรวมถึงการทดลองปฏิบัติตามที่วางแผน การปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง การจัดทำตัวผลงานสำเร็จ การประเมินผลงาน

จากการศึกษาโครงการทดลองดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการนำแนวคิดจากหลักการที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความพยายาม ความสนใจที่จะศึกษาหาข้อมูลในเรื่องนั้นๆ เพื่อสร้างผลงานศิลปะจากมโนทัศน์ (concept) ที่เกิดจากการค้นคว้าในรูปแบบของตนเองได้ โดยที่ครูผู้สอนสามารถตรวจสอบกระบวนการเรียนรู้และคุณสมบัติเฉพาะตัวของนักเรียนแต่ละคนได้จากผลงาน กระบวนการสร้างงาน และการประเมินตนเอง ก่อนที่จะเริ่มกระบวนการเรียนการสอนครูและนักเรียนต้องร่วมกันตั้งกฎเกณฑ์ การดำเนินงานและการประเมินผลล่วงหน้า จึงปฏิบัติกิจกรรมที่ได้พิจารณาประเมินทางเลือกจากการค้นคว้า พร้อมทั้งแสดงเหตุผล แนวคิดและกระบวนการทำงานด้วยการบันทึก ฉะนั้น ในการประเมินผลจะเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการทำงานและผลงานสำเร็จที่สร้างขึ้นจากความเข้าใจในมโนทัศน์ รวมไปถึงการวิเคราะห์ วิจัยที่แสดงถึงความเข้าใจในผลงานของตนเองและผู้อื่น โดยมีกระบวนการจัดทำแฟ้มสะสมงานนักเรียน ทั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้ประมวลขั้นตอนการดำเนินการเรียน การสอนจากโครงการวิจัยชิ้นสำคัญๆ เป็นพื้นฐานในการศึกษาดังนี้ คือ

ขั้นที่ 1 การเตรียมการเพื่อวางแผนดำเนินการ (Project purpose) โดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2539) กำหนดว่าเป็นขั้นตอนที่ครูและนักเรียนร่วมกันวางแผน เพื่อแสดงจุดมุ่งหมาย กระบวนการของการจัดทำแฟ้มสะสมงานอย่างชัดเจนว่า ต้องการสะท้อนความสามารถของ นักเรียนด้านใดบ้าง นักเรียนจะต้องทราบว่าเราถูกคาดหวังอย่างไรและจะปฏิบัติตามกระบวนการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จตามความคาดหวังได้อย่างไร โดยมีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1. การเตรียมตัวของครู

1.1 ศึกษาหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา จุดมุ่งหมายของวิชา สภาพท้องถิ่นที่นักเรียนตั้งอยู่และความต้องการของนักเรียน รวมทั้งความต้องการของครูผู้สอนเองว่าต้องการให้นักเรียนได้รับความรู้อะไรและต้องการปลูกฝังคุณธรรมข้อใดบ้าง

1.2 กำหนดจุดมุ่งหมายของแฟ้มสะสมงานให้ครอบคลุมสภาวะแวดล้อมที่ศึกษา มีจุดเน้นชัดเจนว่าต้องการสะท้อนความสามารถของนักเรียนด้านใดบ้าง

1.3 กำหนดโครงสร้างของแฟ้มสะสมงาน จัดทำแผนการสอน เนื้อหาสาระ หรือประเภท การที่จัดให้นักเรียนได้เรียนรู้หรือกระทำกิจกรรม โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับหลักสูตรและจุด มุ่งหมายของแฟ้มสะสมงาน

1.4 กำหนดบทบาทของครูผู้สอนจากผู้ออกความรู้ มาเป็นผู้มีวิธีการเสาะแสวงหา ความรู้ให้แก่นักเรียน วางแผนล่วงหน้าว่าภายใต้จุดมุ่งหมาย เนื้อหา และกิจกรรมที่กำหนดนั้นควรมี หลักฐานหรือผลงานใดเกิดขึ้น

2. การเตรียมตัวนักเรียน ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนการสอนให้นักเรียนทราบ รวมทั้งวิธี การเรียนการสอน การปฏิบัติกิจกรรม และวิธีการวัดประเมินผลก่อนการเรียนการสอน

ขั้นที่ 2 การจัดระบบและรวบรวมผลงาน (Organizing and collection) จากการ ทดลอง " Creating a process-portfolio" ของ คาเรน วัตสัน-นิวลิน (Karen Watson-Newlin,1995) ที่ เชื่อว่า ผลงานคือหัวใจของประสบการณ์ที่นักเรียนจะได้เรียนรู้ ค้นคว้าจากข้อมูลหลากหลาย ที่รวบรวม จากบริบทการเรียนรู้ต่างๆ ในช่วงเวลาต่างๆ อันเป็นผลจากการทำงานที่ซับซ้อน มีวิธีการ ดำเนินการดังนี้

1. ครูร่วมระดมความคิดกับนักเรียน เพื่อหาโครงการหรือกิจกรรมสำหรับเนื้อหาวิชาที่จะจัด เก็บในแฟ้มสะสมงาน ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์การเรียนรู้และผลของการเรียนรู้ของนักเรียน

2. กำหนดวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การถ่ายรูป การแสดง ตัวอย่างงาน การเขียนคำบรรยาย ฯลฯ

ขั้นที่ 3 การคัดเลือกผลงาน (Selection) ครูและนักเรียนร่วมกันเขียนแนวทางสำหรับ คัดเลือกชิ้นงาน โดยถือว่ากิจกรรมที่สนใจและลงมือปฏิบัติ ต้องเป็นกิจกรรมที่ดึงจากประสบการณ์ และภูมิหลังของนักเรียน นักเรียนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกชิ้นงานโดยอาศัยคำแนะนำของครูประกอบ ทั้งนี้ครูจะสนับสนุนให้นักเรียนเลือกชิ้นงานที่มีจุดเด่นของตนเองเป็นหลัก จากโครงการ Domain Project I โครงการ Domain Project II ของ โฮวาร์ด การ์ดเนอร์ และเดวิด เพอร์กิน (Howard Gardner and David Perkin,1989) และโครงการ " Mini Portfolio" ของ ดอนนา เคย์ เบียที (Donna Kay Beattie,1994) กำหนดว่าผลงานที่บรรจุลงในแฟ้มสะสมงานอาจเป็นกิจกรรมที่นักเรียนคิดขึ้นมาเอง หรือครูเสนอให้ผู้เรียนเลือกปฏิบัติตามความสนใจ โดยพิจารณาประเมินทางเลือกของตนเองรวมทั้งเหตุผลที่เลือกและคุณค่าทางสุนทรียะที่ได้รับ แล้วไปศึกษาพัฒนาให้เป็นตัวผลงานซึ่งแสดงถึงการ แก้ปัญหาในกระบวนการทำงานนั้นๆ

ขั้นที่ 4 การตรวจสอบความสามารถของตนเอง (Inspection to Self-assess) การรวบรวมและตรวจสอบผลงานของตนเองช่วยให้นักเรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง นักเรียนได้มีความสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้แก่ ครู เพื่อนร่วมชั้น การทดลอง "Creating a process-portfolio" ของ คาเรน วัตสัน-นิวลิน (Karen Watson-Newlin, 1995) และโครงการ "Mini Portfolio" ของ ดอนนา เคย์ เบียตี (Donna Kay Beattie, 1994) พบว่าการพูดคุยอภิปรายความคิดเห็นจะช่วยให้เกิดความมุ่งมั่นในการประเมินงานของตนเองจากมุมมองต่างๆและการที่นักเรียนเปรียบเทียบระดับความสำเร็จของตนกับการปฏิบัติที่ผ่านมา เป็นการประเมินตนเองเพื่อหาจุดเด่น จุดด้อย สำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการทำงานในอนาคต ครูมีบทบาทในการเป็นสื่อเชื่อมโยงกระบวนการต่างๆ แล้วนำไปแนะแก่นักเรียนให้เกิดความเข้าใจตนเอง โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน (rubric) ที่ครูและนักเรียนกำหนดร่วมกันในการวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน เป็นมาตรประเมินค่า (rating scale) 4-5 อันดับที่มีความสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับวัตถุประสงค์และผลลัพธ์ของหลักสูตรและมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม

ขั้นที่ 5 การสะท้อนข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับชิ้นงาน (Reflection) โฮวาร์ด การ์ดเนอร์ และเดวิด เพอร์กิน (Howard Gardner and David Perkin, 1989) กล่าวถึงในโครงการ Domain Project I โครงการ Domain Project II ว่า ครูต้องมีแบบประเมินว่านักเรียนมีแนวทางในการพยายามทำงานอย่างไรและมีการเรียนรู้จะเกิดขึ้นบ้างหรือไม่ ครูต้องประเมินความสามารถในการเข้าใจในทัศนที่นำมาใช้ในผลงานของตน ความรู้ ความเข้าใจถึงที่มาของการสร้างงาน การวิเคราะห์กระบวนการทำงานความสามารถในการคิดหรือสื่อความคิดที่นำมาใช้ในผลงาน สัญลักษณ์ที่แสดงถึงพัฒนาการจากงานหนึ่งสู่งานหนึ่ง การแสดงออกในการสื่อความหมายโดยใช้รูปแบบสากลทั่วไปถ่ายทอดความเป็นตัวของตัวเอง และจากโครงการ "Mini Portfolio" ของ ดอนนา เคย์ เบียตี (Donna Kay Beattie, 1994) จะศึกษาพัฒนาการทางศิลปศึกษา โดยใช้รูปแบบการประเมิน ดังนี้

1. ครูสังเกตหรือสัมภาษณ์และบันทึกพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน การสังเกตจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะสำคัญในการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ทัศนคติ แรงบันดาลใจซึ่งไม่สามารถมองเห็นได้ชัดในชิ้นผลงาน
2. นักเรียนรายงานหรือบรรยายเกี่ยวกับผลงานในรูปแบบของคำพูดหรือข้อความเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนวางแผนความคิด เน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ การตีความหมายและกลวิธีที่เป็นประโยชน์ที่จะนำมาใช้ค้นหาความรู้

3. ครูและนักเรียนร่วมกันตั้งเกณฑ์การให้คะแนน (rubric) ที่สร้างเป็นมาตรฐานวัดแบบมาตรฐานประเมินค่า (rating scale) แล้วให้นักเรียนประเมินตนเองตามรายการที่กำหนดไว้

4. ให้นักผู้วิจารณ์ผลงานของนักเรียน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเปิดรับความคิดเห็นข้อวิจารณ์จากคนอื่น ๆ

ขั้นที่ 6 การประเมินแฟ้มสะสมงาน (Evaluation) จากขั้นตอนโครงการ “ Mini Portfolio” ของ ดอนนา เคย์ เบียตี (Donna Kay Beattie, 1994) เป็นการตีค่าหรือสรุปถึงคุณภาพหรือความสามารถของนักเรียน เป็นการประเมินทั้งรูปแบบ การจัดระบบเนื้อหาและรายละเอียดต่างๆของแฟ้ม หรืออาจใช้แฟ้มช่วยในการประเมินจุดประสงค์ภาคปฏิบัติและจิตพิสัย โดย

1. นักเรียนเขียนตอบลงในแบบฟอร์มแสดงความคิดเห็น

2. นักเรียนประเมินตนเองตามรายการที่กำหนดไว้โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน (rubric) ที่สร้างเป็นมาตรฐานวัดแบบมาตรฐานประเมินค่า (rating scale)

เทคนิควิธีการสอนแบบใหม่ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สร้างความสนใจของตนเองตลอดจนการประเมินผลตนเองได้ถูกนำมาเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาของผู้วิจัยได้พบว่าการจัดทำแฟ้มสะสมงานโดยผู้เรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญนับตั้งแต่การวางแผน การจัดดำเนินการ ไปจนถึงการประเมินผลเป็นกระบวนการที่น่าสนใจยิ่งในอันที่จะศึกษาติดตามพัฒนาการของผู้เรียนเป็นอย่างดีแฟ้มสะสมงานสะท้อนให้เห็นสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนในทุกๆด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการความก้าวหน้าในด้านต่างๆ เนื่องจากกระบวนการการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม โดยการร่วมมือและรับผิดชอบในการวางแผนการเรียน ตลอดจนการประเมินผลร่วมกัน ก่อให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้สอนสามารถศึกษาพัฒนาการทางสังคมของนักเรียน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ค้นคว้าแล้วนำไปบูรณาการกับความคิดและจินตนาการ เพื่อสังเคราะห์ออกมาเป็นเส้น สี รูปทรงในผลงานศิลปะนั้น เป็นการแสดงออกถึงพัฒนาการทางด้านสติปัญญา รวมทั้งพัฒนาการการรับรู้ทางด้านรูปแบบคุณค่าและการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดการสร้างสรรคผลงานศิลปะที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะตัวรวมทั้งสมรรถภาพในการแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตและผลงานปฏิบัตินี้สามารถทำให้ผู้สอนได้สังเกตถึงพัฒนาการทางด้านร่างกายในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ทางศิลปะ การควบคุมทักษะการใช้กล้ามเนื้อตามวุฒิภาวะ การที่มีโอกาสทำทนายกับงานและการมีเสรีภาพในการทำงานด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจ มีความเพลิดเพลินสนุกสนาน ความภาคภูมิใจในผลสำเร็จของผลงาน

ทราบถึงพัฒนาการทางอารมณ์และพัฒนาการทางด้านสุนทรียภาพที่สะท้อนออกมาทั้งในขณะปฏิบัติงานและเมื่อได้ชื่นชมผลงานของตนเองและผู้อื่น

จากการศึกษาและผลการวิจัย แสดงให้เห็นแนวคิดของการใช้แฟ้มสะสมงานของนักเรียน ในการส่งเสริมกระบวนการพัฒนาการเรียนศิลปศึกษา ดังนี้

1. ส่งเสริมนักเรียนด้านพุทธิพิสัย ในเรื่องของการค้นคว้าหาข้อมูลความรู้ การสร้างความเข้าใจ การตัดสินใจจากการรับรู้ จนกระทั่งนำมาสร้างผลงานที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง มีการวิเคราะห์ระบบความคิด โดยการถ่ายทอดมโนทัศน์ออกมาเป็นการอ่าน การเขียน เพื่อประเมินตัดสินคุณค่าผลงานของตนเองและผู้อื่นได้

2. ส่งเสริมนักเรียนด้านจิตพิสัย ในเรื่องความสนใจ ความพยายาม การมีส่วนร่วมรวมถึงคุณลักษณะส่วนตัว โดยที่นักเรียนสามารถค้นพบและรู้จักตนเองจากกระบวนการทำงาน นำไปสู่การสะท้อนตนเองออกมาในผลงาน

3. ส่งเสริมนักเรียนด้านทักษะพิสัย โดยนักเรียนจะได้ทราบจุดอ่อนในการปฏิบัติงานศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นการจัดองค์ประกอบ การรับรู้ความแตกต่างของรูปแบบงาน การนำเอามโนทัศน์มาใช้ในการสร้างผลงาน ความเข้าใจที่มาของการสร้างผลงาน พัฒนาการจากงานหนึ่งสู่งานหนึ่ง

นอกจากนี้ ยังส่งเสริมกระบวนการสอนของครูทำให้ครูผู้สอนรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลในด้านพัฒนาการ ความสามารถพิเศษ จุดเด่น จุดด้อย ที่ควรจะช่วยเหลือหรือส่งเสริม รวมทั้งทัศนคติ แรงจูงใจ ลักษณะนิสัย ความเฉียบไว ไหวพริบที่เกิดขึ้นจากกระบวนการปฏิบัติงานด้วย

แนวคิดดังกล่าวสามารถสนองคุณลักษณะของการเรียนการสอนศิลปศึกษาในสภาพสังคมปัจจุบันของไทยซึ่งได้เปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ในการสร้างบุคคลที่ผ่านจากระบบการศึกษาให้ลักษณะดังนี้

1. มีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ มีการวิเคราะห์ วิจาร์ณ นูรณาการข้อมูล และมีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร
2. มีวินัย มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
3. มีการสร้างสรรค์งานในลักษณะเฉพาะของตนเอง
4. ให้ความสำคัญในกระบวนการทำงานมากกว่าการเน้นผลงานศิลปะ

และสำหรับวิชาจิตกรรม ซึ่งเป็นวิชาเลือกตามหลักสูตรในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น มีจุดประสงค์เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการแสดงออก มีอิสระในการทำงาน เพื่อส่งเสริมให้เป็นผู้ที่มีลักษณะคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เผชิญได้ดี อีกทั้งให้นักเรียนได้มีโอกาสสำรวจความสนใจและความถนัดทางด้านศิลปะด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

โอภาส บุญครองสุข (2535) ทำการวิจัยเรื่อง " การเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ ระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็นกลุ่มกับการทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล " โดยมีจุดประสงค์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็นกลุ่มกับการทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล กลุ่มตัวอย่างประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ปีการศึกษา 2533 จำนวน 60 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มๆ ละ 30 คน ได้แก่กลุ่มที่ทำกิจกรรมเป็นกลุ่มและกลุ่มที่ทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์ ชนิดรูปภาพแบบ ก. ซึ่งใช้วัดความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 ด้าน คือ ความคิดคล่อง ความยืดหยุ่น ความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดลออ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที แบบ Pooled Variance ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ทำกิจกรรมเป็นกลุ่มสูงกว่านักเรียนที่ทำกิจกรรมเป็นรายบุคคลอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 2) คะแนนความคิดคล่องและ ความคิดยืดหยุ่นของนักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 3) คะแนน ความริเริ่มและความคิดละเอียดลออของนักเรียนที่ทำกิจกรรมเป็นกลุ่มสูงกว่านักเรียนที่ทำกิจกรรมเป็นรายบุคคลอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

พูนสม โรจนวิทย์ (2536) ทำการวิจัยเรื่อง " แนวคิดทางการเรียนการสอนศิลปะศึกษาของครูศิลปะศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 " โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบแนวคิดทางการเรียนการสอนศิลปะศึกษาของครูศิลปะศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ในด้านความหมายของศิลปะและศิลปะศึกษา องค์ประกอบของศิลปะศึกษาและกระบวนการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างประชากร คือ ครูศิลปะศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 5 จำนวน 127 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย ประกอบด้วยแบบตรวจสอบรายการ แบบประเมินค่าและแบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดของครูศิลปะศึกษาด้วยการทดสอบค่าทีและค่าเอฟ ผลการวิจัยพบว่าครูศิลปะศึกษามีแนวทาง

การเรียนการสอนอยู่ในระดับเห็นด้วยในทุกๆด้าน ส่วนการเปรียบเทียบแนวคิดทาง การเรียนการสอน ศิลปศึกษาตามสถานภาพของครูศิลปศึกษาพบว่า มีแนวคิดไม่ต่างกันเมื่อ เปรียบเทียบด้านเพศ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการสอน แต่เมื่อเปรียบเทียบตามอายุพบว่า มีแนวคิดในด้าน กระบวนการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบแนวคิดตาม ทฤษฎีการสอนศิลปศึกษา พบว่า มีแนวคิดไม่แตกต่างกันเมื่อเปรียบเทียบตามระดับการศึกษา และ ประสบการณ์ในการสอน แต่เมื่อเปรียบเทียบตามเพศและอายุพบว่า มีแนวคิดแตกต่างกันอย่างมีนัย สำคัญที่ระดับ .05

ต่อด้าน ธาภิเกษ (2538) ทำการวิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาของการสอนวิชาศิลปะกับชีวิต ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในโรงเรียนสังกัดกรม สามีญศึกษา เขตการศึกษา 1” โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการสอนวิชาศิลปะ กับชีวิต ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ที่มีขนาดโรงเรียนแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างประชากรคือครู ผู้สอนวิชาศิลปะกับชีวิต สาขาทัศนศิลป์ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2537 จำนวน 106 คน โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 จำนวน 102 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบ สอบถามที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ แบบมาตราส่วนประเมินค่าและแบบ ปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียวและการทดสอบค่าเอฟ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพของ การเรียนการสอนวิชาศิลปะกับชีวิตในด้านการนำหลักสูตรไปใช้ วิธีการสอน สื่อ การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลและการสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร ครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในด้านการนำหลักสูตรไปใช้และด้านการวัดผลประเมินผลปฏิบัติอยู่ในระดับค่อนข้างมาก 2) ปัญหาของการสอนวิชาศิลปะกับ ชีวิตในทุกด้านครูผู้สอนมีปัญหาอยู่ในระดับมีปัญหาน้อย 3) การ เปรียบเทียบความแตกต่างของปัญหาการสอนศิลปะกับชีวิตระหว่างกลุ่มโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่าง กัน โดยส่วนรวมพบว่า มีปัญหาไม่แตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 แต่หาก พิจารณาในรายด้านยังมีความแตกต่างกันในด้านวิธีการสอนและการวัดผลประเมินผลอย่างมีระดับ นัยสำคัญทางสถิติที่ .05 4) จากผลการวิจัยพบข้อเสนอแนะว่าควรแยกเนื้อหาทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ในรายวิชาศิลปะกับชีวิตออกจากกัน โดยปรับปรุงเนื้อหาและคาบเรียนให้เหมาะสม

สมชาย มิ่งมิตร (2539) ทำการวิจัยเรื่อง " ผลของการประเมินจากพอร์ตโฟลิโอที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 " โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาผลของการประเมินจากพอร์ตโฟลิโอ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธพิธีสัชวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่ได้รับการประเมินผลโดยใช้พอร์ตโฟลิโอและการสอนแบบเดิมและเพื่อเปรียบเทียบเจตคติทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่ได้รับการประเมินผลโดยใช้พอร์ตโฟลิโอและการสอนแบบเดิม พลวิจัยในครั้งนี้คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 40 คน โดยสุ่มเข้ากลุ่มทดลอง 20 คน และสุ่มเข้ากลุ่มควบคุม 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถามวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยและแบบวัดเจตคติทางการเรียนวิชาภาษาไทย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติภาคบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีและการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการประเมินผลโดยใช้พอร์ตโฟลิโอมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการประเมินผลแบบเดิม

โยธิน เมื่อก่อง (2539) ทำการวิจัยเรื่อง " ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรายวิชาบังคับแกนศิลปศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ของ นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 " โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรายวิชาบังคับแกนศิลปศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 ในด้านจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม การเรียน การวัดและประเมินผล กลุ่มตัวอย่างประชากร คือ นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 11 จำนวน 2,475 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรายวิชาบังคับแกนศิลปศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในระดับเห็นด้วยในทุกๆ ด้าน และมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) จุดประสงค์ของวิชาที่คนศิลป์ควรปรับปรุงให้ น่าสนใจและทันสมัย 2) เนื้อหาควรเน้นในเรื่ององค์ประกอบศิลป์และเอกลักษณ์ไทย 3) ควรเพิ่มเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ 4) ควรเน้นการเรียนภาคปฏิบัติให้มากกว่าภาคทฤษฎี 5) การประเมินผลควรเน้นภาคปฏิบัติ

ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ (2540) ศึกษาในเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ ร่วมกับโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ จังหวัดกระบี่ ได้ "พัฒนารูปแบบการประเมินผลการเรียนโดยใช้แฟ้มผลงานดีเด่น" โดยผู้วิจัยเป็นคณะทำงานของโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่รับผิดชอบสอนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 คนและชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 7 คน ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ จำนวน 8 โรงเรียน โดยใช้เวลาทำการทดลอง 1 ภาคการศึกษา ผลการทดลองพบว่า การประเมินผลโดยใช้แฟ้มผลงานดีเด่นสามารถนำมาใช้ประเมินการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ในเอกสาร ป.02 ได้และสามารถใช้เป็นส่วนหนึ่งของคะแนนภาคปฏิบัติการสอบปลายภาคและปลายปีได้อีกด้วย ในด้านผลต่อผู้สอนปรากฏว่า ผู้สอนมีความเห็นว่าแฟ้มสะสมงานดีเด่นสามารถใช้ประเมินความก้าวหน้าและความสามารถที่แท้จริงของนักเรียนได้ตรงกับสภาพหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในทางที่พัฒนาขึ้นของผู้เรียน ผู้สอนมีความรู้สึกภาคภูมิใจที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะทางการเรียนสูงขึ้นและผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ดียิ่งขึ้น ผลที่ปรากฏต่อผู้เรียน นักเรียนชอบวิธีการประเมินโดยใช้แฟ้มผลงานดีเด่น เพราะมีความยุติธรรม เนื่องจากมีการพิจารณาตัดสินผลการเรียนจากผลงานที่ปฏิบัติจริง ได้เรียนรู้เทคนิคในการประเมินตนเองและได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนกับผู้สอนและได้ทราบความก้าวหน้าของตนเองตลอดเวลา มีโอกาสปรับปรุงส่วนที่บกพร่องได้ทันที

ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช (2540) ทำการวิจัยเรื่อง " การพัฒนาแฟ้มสะสมงานในการประเมินผลการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม " โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหาแนวทางที่เหมาะสมในการใช้แฟ้มสะสมงาน ประเมินผลการเรียนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ศึกษาผลการใช้และคุณภาพการประเมินในด้านความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 โรงเรียนแคทรายวิทยา จังหวัดราชบุรี จำนวน 43 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา การหาค่าสัมประสิทธิ์การสรุปอ้างอิง ผลการวิจัยพบว่า

1) การนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลวิชาภาษาอังกฤษมีแนวทางในการดำเนินงานตามแบบจำลองการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้ ศึกษาสภาพแวดล้อม กำหนดจุดมุ่งหมายของแฟ้ม กำหนดโครงสร้างของแฟ้มสะสมงาน ประเมินผลแฟ้มสะสมงานและประสานสัมพันธ์ร่วมชื่นชม

2) กระบวนการของแฟ้มสะสมงาน ช่วยให้นักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษทั้ง 4 ทักษะและสร้างแรงจูงใจในการเรียนให้แก่ผู้เรียนมาก

3) การประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงานมีคุณภาพตามเกณฑ์ตัดสินคุณภาพการประเมินผลของลินน์และคณะในระดับมากทุกรายการ ดังนี้คือ มีความยุติธรรมในการประเมิน สามารถถ่ายโยงและอ้างอิงสรุปผลการประเมิน ประเมินระดับสติปัญญาที่ซับซ้อน เนื้อหาแฟ้มสะสมงานมีคุณภาพ เนื้อหาแฟ้มสะสมงานครอบคลุมและการประเมินมีความหมายต่อผู้ถูกประเมิน มีความเที่ยงตรงตามสภาพ โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่แทนค่าความเที่ยงตรงตามสภาพ เท่ากับ .94 ความเชื่อมั่นของผู้ให้คะแนน จำนวน 2 คนเท่ากับ .97 ค่าความเชื่อมั่นของคะแนนที่ได้จากค่าสัมประสิทธิ์การสรุปอ้างอิง เท่ากับ .6517

ลัดดาวัลย์ ชื่อดง (2540) ทำการวิจัยเรื่อง "การพัฒนาแบบประเมินแฟ้มสะสมงาน การสอนของครูประถมศึกษา : การศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนวัดหนองหนู จังหวัดนครสวรรค์" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลงานที่แสดงถึงการสอนที่ดี และพัฒนาแบบประเมินแฟ้มสะสมงาน การสอนของครูประถมศึกษา : การศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนวัดหนองหนู จังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษา จำนวน 6 คนและผู้บริหารโรงเรียน 1 คน ในการรวบรวมข้อมูลใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้ประมวลผลงานและพัฒนาเกณฑ์การประเมิน ผลงานของครูโรงเรียนวัดหนองหนูได้จำนวน 17 ผลงาน 17 เกณฑ์การประเมิน นำมาวิเคราะห์คุณภาพในด้านความตรงตามเนื้อหา โดยพิจารณาจากการตัดสินของผู้ทรงคุณวุฒิ แต่ละเกณฑ์การประเมินค่าความตรงอยู่ระหว่าง 0.57-1.00 และความเที่ยงระหว่างผู้ประเมินได้ค่าเท่ากับ 0.92

กรินทร์ สหเสียนต์ (2540) ทำการวิจัยเรื่อง "ผลของการใช้พอร์ทโฟลิโอที่มีต่อการสอนภาษาอังกฤษของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดเชียงใหม่" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้พอร์ทโฟลิโอที่มีต่อการสอนภาษาอังกฤษของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดเชียงใหม่ ตัวอย่างประชากรคือครูภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 23 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ตารางบันทึกแผนการสอน ตารางบันทึกผลการดำเนินการสอน แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับการรับรู้ด้านการใช้วิธีการสอนและเทคนิคการสอนภาษาอังกฤษ แบบบันทึกข้อมูลส่วนตัวด้านสถานภาพการศึกษาและด้านภาระงานของครูและแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยได้พบว่าหลังการใช้พอร์ทโฟลิโอ ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ใช้เทคนิคการสอนภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อน การใช้พอร์ทโฟลิโอ

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ครูดจำนวนการเป็นศูนย์กลางใน การจัดการเรียนการสอน น้อยลงกว่าก่อนการใช้ฟอร์ทโฟลิโออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ครูใช้กิจกรรมการสอนเป็น จำนวนมากกว่าก่อนการใช้ฟอร์ทโฟลิโออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และจากการสัมภาษณ์ ครูเพื่อให้ข้อมูลและแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนจากผู้วิจัย ทำให้ครูเห็นจุดอ่อน ในการสอนของตนเองและมีความต้องการที่จะปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเองมากที่สุด

ลำลี ทองอิ้ว (2541) ได้ทำการวิจัย "การพัฒนาระบบการสอนโดยใช้ฟอร์ทโฟลิโอ การสอนอ่าน เพื่อพัฒนาคุณภาพะทางการอ่านของนักเรียนประถมศึกษาและเพื่อส่งเสริมพัฒนาทาง วิชาชีพครู" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาระบบการสอนโดยใช้ฟอร์ทโฟลิโอการสอนอ่าน สำหรับนักศึกษาปริญญาโท สาขาประถมศึกษาใช้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา 2) เพื่อศึกษา ผลการใช้ฟอร์ทโฟลิโอการสอนอ่าน หนังสือสำหรับเด็กประเภทต่างๆที่มีต่อพัฒนาการทางวิชาครู ของนักศึกษาปริญญาโท สาขาประถมศึกษา ภาคต้น ปีการศึกษา 2540 และ 3) เพื่อศึกษาคุณภาพะ ทางการอ่านของนักเรียนประถมศึกษาที่ได้รับการสอนอ่านโดยใช้ฟอร์ทโฟลิโอการสอนอ่านหนังสือ ประเภทต่างๆ ผลการวิจัยพบว่า นิสิตปริญญาโทสามารถระบุการสอนอ่านหนังสือสำหรับเด็กและ สามารถสร้างวิธีการสอนอ่านแบบใหม่ได้เป็นจำนวนมากขึ้น หลังจากใช้กระบวนการสอนโดยใช้ ฟอร์ทโฟลิโอครบทุกชั้นตอน และนักเรียนอ่านหนังสือสำหรับเด็กประเภทนอกเหนือจากหนังสือ ประกอบภาพในหมวดจินตนาการเป็นจำนวนมากขึ้น หลังจากที่ใช้กระบวนการสอนโดยใช้ ฟอร์ทโฟลิโอ ชั้นที่ 1-6

งานวิจัยต่างประเทศ

เบเกอร์ (Baker, 1991) ได้ศึกษา "ผลการสอนโดยเน้นการใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio-based Instruction) "ต่อคะแนนทดสอบปลาย การประเมินผลรายวิชา และเจตคติทางการเขียนของ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเซาท์อีสต์มิสซูรี สเตท (Southeast Missouri State University) ในปี การศึกษา 1991 โดยแบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 5 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ เปรียบเทียบผลการสอนโดยใช้แฟ้มสะสมงานและวิธีสอนแบบปกติ พบว่าคะแนนปลายภาคและ การประเมินผลรายวิชา ของกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลองแตกต่างกันและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง การสอนทั้ง 2 วิธีในการ วัดเจตคติต่อการเรียนหลังสอนและก่อนสอนแตกต่างกัน

เกตเทอร์ (Ketter,1993) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง "พฤติกรรมและเจตคติที่เปลี่ยนไปของครูและนักเรียนที่มีผลมาจากการส่งเสริมการประเมินผลงานเขียนด้วยการใช้แฟ้มสะสมงาน" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบกระบวนการส่งเสริมการประเมินผลด้วยวิธีการใช้ แฟ้มสะสมงาน ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 5 ห้องและศึกษาการปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเมืองของมิสซิสซิปปี 6 แห่ง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ครู 5 คน ครูใหญ่และผู้นำหลักสูตรภาษาอังกฤษของห้องเรียน การสังเกตชั้นเรียน 5 ห้อง จำนวน 7-8 ครั้งและสอบถามครูโดยใช้แบบสอบถาม 2 ชุด เกี่ยวกับเจตคติในการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงานและความเชื่อมั่นในหลักสูตร ผลการทดลองปรากฏว่า การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม โดยเปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบความเข้าใจในการเขียนของเดลี-มิลเลอร์ (The Daly-Miller Writing Apprehension Test) โดยทดสอบก่อนและหลังจากมีการส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการ ปรากฏว่าคะแนนมีความสัมพันธ์กับคะแนนทั้งหมดในจากแบบทดสอบความเข้าใจในการเขียนของเดลี-มิลเลอร์ ส่วนข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษารายกรณีเฉพาะบุคคลในชั้นเรียน ซึ่งสร้างขึ้นจากการสัมภาษณ์ครูและนักเรียน แบบสอบถามครู ผลของการสัมภาษณ์ขั้นตอนการปฏิบัติปลายเปิด ผลของการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้สร้างหลักสูตรแสดงให้เห็นว่าครูจำนวน 3 คนอยู่ในระดับเตรียมการ (ระดับ 2) ของกระบวนการการเปลี่ยนแปลง และ อีก 2 คนอยู่ในระดับสร้างกลไก (ระดับ 3) การพัฒนาในชั้นเรียนที่ผู้วิจัยสังเกต ปรากฏว่า ครูทุกคนอยู่ในชั้นเฉพาะตัว (ขั้นที่ 2) หรือขั้นจัดการ (ขั้นที่ 3) ของขั้นตอนภาระงาน มีหลักฐานแสดงให้เห็นว่าครูพยายามที่จะใช้แฟ้มสะสมงานในการประเมินผลและพยายามใช้วิธีการส่งเสริมการประเมินตามสภาพจริง แต่ยังคงขาดการสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร

ฮอฟท์ (Hoelt,1993) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ "การศึกษาครูที่ใช้แฟ้มสะสมงานในการประเมินการเรียนรู้ของนักเรียน " จุดประสงค์เพื่อ ศึกษาครูที่ใช้แฟ้มสะสมงานรายงานความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียนต่อผู้ปกครอง กลุ่มตัวอย่างคือครูระดับประถมศึกษา 5 คนที่ใช้แฟ้มสะสมงานรายงานความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียน 8 คนต่อผู้ปกครอง ในระหว่างปีการศึกษา 1991-1992 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ กรณีตัวอย่าง 5 กรณีที่ได้จากวิธีทัศนัยการประชุมผู้ปกครองและการสัมภาษณ์ครู ผลการทดลองปรากฏว่า 1) แฟ้มสะสมงานเป็นสิ่งที่บรรจุประวัติการเรียนรู้และหลักฐานที่เป็นรูปธรรมในการเรียนรู้ของนักเรียน 2) ครูมีบทบาทสำคัญในการใช้แฟ้มสะสมงาน 3) นักเรียนโอกาสประเมินงานของตนเองและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในผลงานที่ได้เลือกมาใส่ในแฟ้มสะสมงาน 4) ผู้ปกครองมีความเข้าใจอย่าง ลึกซึ้งในพัฒนาการและกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนเมื่อครูใช้แฟ้มสะสมงาน

ทิวดอร์ (Tudor,1993) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง "การเปรียบเทียบระดับงานจิตรกรรมและประติมากรรมของนักเรียนเรียนเกรด 8 ที่มีพรสวรรค์และความสามารถพิเศษทางศิลปะกับนักเรียนในชั้นเรียนปกติ" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาความแตกต่างระดับเฉลี่ยในงานทัศนศิลป์ (ทั้งจิตรกรรมและประติมากรรม) ระหว่าง กลุ่มที่1 นักเรียนเรียนเกรด 8 ที่มีพรสวรรค์และความสามารถพิเศษทางศิลปะ ด้วยการให้เพิ่มสะสมงานเป็นเกณฑ์ กลุ่มที่2 นักเรียนเรียนที่เรียนวิชาเลือกศิลปะในชั้นเรียนปกติ เนื้อหาประกอบด้วย การวาดเส้นคน การวาดเส้นรองเท้า ภาพทิวทัศน์สีน้ำและงานชิ้นอื่นๆที่นักเรียนเรียนเลือกเอง โดยใช้เวลา กระบวนการสอน สื่อการเรียนการสอนเหมือนกัน ผลการทดลองปรากฏว่า การประมาณค่าความเที่ยงและระดับค่าเฉลี่ยของผลงานทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สรุปผลการทดลองดังนี้ 1) การประเมินระดับคุณภาพทางสุนทรียะทั้งงานจิตรกรรมและประติมากรรมในเรื่องการสร้างสรรค การมีแบบอย่างเฉพาะตัวของนักเรียนที่มีพรสวรรค์ไม่สูงกว่าเด็กปกติ 2) การประเมินคุณสมบัติทางสุนทรียะในผลงานศิลปะมีระดับความเชื่อมั่นน้อย 3) ค่าเฉลี่ยของผลงานทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนการใช้เพิ่มสะสมงานทั้งสองกลุ่มถือว่ามีขีดความสามารถเท่ากัน

ลี (Lee,1993) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ "เพิ่มสะสมงานทัศนศิลป์ (ผลงานต้นฉบับ)." โดยเป็นเพิ่มสะสมงานการวาดภาพปากกาดำด้วยการใช้มืออย่างอิสระ (Free hand) โดยเน้นเรื่องการตกแต่งเบื้องต้นของรูปทรงทางสถาปัตยกรรมจากแรงบันดาลใจที่ได้รับจากภาพถ่ายของศิลปินในอดีต ภาพที่นำมาศึกษาประกอบด้วยงานที่มีลักษณะเฉพาะของรูปแบบงานสถาปัตยกรรม เช่น การใช้ปีกไม้ประกอบในงานสมัยกลาง การประดับด้านหน้าอาคารสมัยบารอค ลวดลายหน้าต่างสมัยโกธิค ซึ่งผลงานแต่ละชิ้นเป็นงานที่ดี มีความแตกต่างกันสูง การนำเสนอต้องมีความเป็นไปได้จริงของรายละเอียดสำคัญในเชิงสถาปัตยกรรม พร้อมทั้งข้อมูลอื่นๆ ได้แก่ เอกสารจากภาพถ่ายโลด กระบวนการ การตีความของศิลปิน การสรุปหัวข้อคำอธิบาย ซึ่งใช้วิธีถ่ายเอกสารรูปจากภาพต้นแบบ

เดวิส (Davis,1994) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง"พัฒนาการและการใช้เพิ่มสะสมงานทางทัศนศิลป์ตามโครงการประเมินผลนักเรียนของสมาคมศิลปะศึกษาแคลิฟอร์เนีย " โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงระดับคะแนนการยอมรับของเพิ่มสะสมงานศิลปะ 2) ศึกษาถึงเกณฑ์คะแนนการทำเพิ่มสะสมงานและความมั่งคั่งทางด้านทัศนศิลป์จากการปฏิบัติงานของนักเรียนตามโครงการนำร่องประเมินนักเรียนในวิชาทัศนศิลป์ โดยการใช้เพิ่มสะสมงานในชั้นเรียนตั้งแต่เกรด 1-12 ของ

สมาคมศิลปศึกษาแห่งแคลิฟอร์เนีย (CAEA) การศึกษาพบว่าสิ่งที่ได้รับความสำเร็จและสมบูรณ์ใน
 แนวกว้างๆ คือ การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแฟ้มสะสมงานทัศนศิลป์สำหรับนักเรียนระดับประถม
 มัธยมต้นและมัธยมปลาย ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์คะแนนแบบ rubrics (การตั้งเกณฑ์การประเมินตาม
 ความคาดหวังโดยใช้ชื่ออธิบายกับระดับคะแนน โดยบรรจุลงในตารางตามแนวตั้งและนอน)
 การจับคู่แฟ้มสะสมงานที่มาจากกำลัง สถิติปัญญาเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมิน และกระบวนการฝึกการ
 เป็นผู้ให้คะแนน โดยมีชื่อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยขั้นต่อไปคือ การศึกษาลึกต่อไปถึงตัวอย่างแฟ้ม
 สะสมงานกลุ่มที่ใหญ่ขึ้น , การทดสอบการฝึกให้คะแนนที่จะส่งผลไปถึงแฟ้มสะสมงานทางทัศนศิลป์
 ในชั้นเรียนอย่างกว้างขวางต่อไป

วอริส (Voorthees, 1994) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ "การศึกษาการสนองตอบขั้นแรกของครู
 เกี่ยวกับพื้นฐานการประเมินโดยการใช้แฟ้มสะสมงาน " จุดประสงค์เพื่อหาความสัมพันธ์ของ

1) การสนองตอบขั้นแรกของครูเกี่ยวกับพื้นฐานการประเมินโดยการใช้แฟ้มสะสมงาน ใน
 ประเด็นเกี่ยวกับ

- 1.1) ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการประเมิน
- 1.2) การตอบสนองเกี่ยวกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียน
- 1.3) การเรียนการสอนในชั้นเรียน

2) กฎเกณฑ์ที่เป็นบริบทนิยมในระดับท้องถิ่นและนโยบายการสนับสนุน

กลุ่มตัวอย่างประชากรได้แก่ ครูในโรงเรียนประถมศึกษาที่ไม่คุ้นเคยกับแนวคิด หลักการและ
 การประยุกต์ใช้แฟ้มสะสมงาน โดยการสำรวจเป็นรายกรณีจากครู 4 คน รวบรวมข้อมูลโดยการ
 สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การสนทนาแบบไม่มีพิธี การสังเกตเหตุการณ์และการตรวจสอบข้อมูล
 จากการประชุมกลุ่มของผู้ร่วมในการวิจัย ทีมพัฒนากิจกรรม ความร่วมมือของครู ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ
 การประเมินผล แฟ้มสะสมงานนักเรียนและเอกสารของโรงเรียน ผลการศึกษาปรากฏว่า ได้รับ
 ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าเกี่ยวกับปัจจัย กระบวนการและปฏิสัมพันธ์ที่มีผลจากการกำหนดนโยบายส่งเสริม
 การประเมินและลักษณะการตอบสนองของครูเกี่ยวกับนโยบายใหม่ โดยแสดงให้เห็นว่าภายใต้
 การดำเนินงานของแฟ้มสะสมงานนั้น ความคิดรวบยอดของครูเกี่ยวกับการประเมิน ระดับความเห็น
 ในชั้นเรียนและการเรียนการสอนแตกต่างกันตามการรับรู้ของครู พบว่าปัจจัยสำคัญในการส่งเสริม
 นโยบายการประเมินผลในอนาคตและอำนาจแห่งบริบทที่แสดงลักษณะเฉพาะมีผลกระทบจากการ
 สนองตอบของครูที่แตกต่างกัน ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายสำคัญในการส่งเสริม
 การประเมิน คือ ความมุ่งมั่นของครู อาคารเรียน การกวดขันและเทคนิคในชั้นเรียนในระหว่างการ

ส่งเสริมการปฏิบัติงานด้วย เพิ่มละสมงาน และการศึกษาสามารถให้ความรู้กับครู ผู้บริหารและการตัดสินใจของผู้กำหนดนโยบายการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆทางด้านการศึกษา

วลาสแกมพ์ (Vlaskamp,1994) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ “การส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้กระบวนการเพิ่มละสมงาน ” จุดประสงค์เพื่อศึกษาการใช้เพิ่มละสมงานประเมินตนเองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนด้านความสามารถในการคิดและการได้มาซึ่งความรู้ จากกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนเกรด 4 จำนวน 18 ห้องเรียนโดยใช้เด็กชาย 2 คนและเด็กหญิง 1 คนต่อ 1 ห้องเรียน โดยเน้นไปที่ความแตกต่างในการแสดงออก รูปแบบการเรียนรู้ จุดแข็งจุดอ่อนในการเรียนรู้ที่นักเรียนเขียนขึ้นเอง ผลการทดลองปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยของการวิเคราะห์ คำบรรยายเป็นรายการนิของครูในชั้นเรียนที่มีการใช้เพิ่มละสมงานนักเรียนชี้ให้เห็นถึง การบูรณาการหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน การปฏิบัติการในชั้นเรียนที่มีความจำเป็นสำหรับกระบวนการใช้เพิ่มละสมงาน การประเมินเพิ่มละสมงานของนักเรียนทำให้นักเรียนได้ใช้เวลาอย่างเต็มที่ในการเรียนต้องใช้เวลาในการสะท้อนกลับที่แสดงถึงความคิด การตัดสินใจการเรียนรู้และผลงานด้วยตนเอง

มอริน (Morin,1995) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “เพิ่มละสมงาน เครื่องมือสะท้อนผลการประเมินและพัฒนาตนเองของครู” เป็นโครงการพัฒนาและสะท้อนความสามารถทางวิชาชีพของครูโดยการใช้เพิ่มละสมงานที่ได้ให้นักเรียนทำขึ้นเป็นหลักฐานความสำเร็จในการสอน นักเรียนตามหลักสูตรนักเรียนจะได้รับคำแนะนำเบื้องต้นเกี่ยวกับรูปแบบของเพิ่มละสมงานในการปฐมนิเทศของภาคเรียน โดยคณะกรรมการวิชาการแห่งแคลิฟอร์เนีย (CTC)และสภาการศึกษาครุฑานาชาติ (NCATE) ได้วางมาตรฐานรูปแบบของเพิ่มละสมงานว่าควรประกอบด้วย คำนำ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพห้องเรียน แผนและเครื่องมือการเรียนการสอน วัตถุประสงค์ที่หลากหลาย การประเมิน การสะท้อน การพัฒนาทางวิชาชีพและความสัมพันธ์กับชุมชน วัตถุประสงค์เบื้องต้นคือเป็นจุดเริ่มแนะนำการพัฒนาเพิ่มละสมงาน และจุดต่อไปคือความก้าวหน้าของ นักเรียนภายหลังจบหลักสูตรนั้นแล้วนักเรียนได้แสดงประสบการณ์ออกมาได้ ได้รับผลจากการศึกษาในพื้นที่ของ CTC 10 แห่ง โดยการตรวจสอบตัวอย่างเพิ่มละสมงานที่นักเรียนได้มีโอกาสร่วมในการกำหนดการสอน นักเรียนได้รับทั้งเนื้อหาและทักษะในการเรียน

วัตสัน-นิวลิน (Watson-Newlin,1995) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การสร้างสรรค์กระบวนการแฟ้มสะสมงาน" เป็นการใช้นักการของ ARTS PROPEL มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนกิจกรรมวาดภาพคนเหมือน ใช้กลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนเกรด 8 เพื่อให้นักเรียนเกิดประสบการณ์เฉพาะบุคคล ที่จะนำไปสู่การสร้างภาพเหมือนของตนเองเป็นแฟ้มสะสมงานได้ นักเรียนจะมีส่วนร่วมในกำหนดกิจกรรม มีการตอบสนองต่อผลงาน การค้นคว้า การสะท้อนกลับจากผลงานและสะท้อนตนเองจากกระบวนการทำงานของเขา นักเรียนจะได้เรียนรู้ว่าศิลปินมีการตีความลักษณะเฉพาะของตนเองอย่างไร โดยใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และใช้แบบประเมินตนเองของนักเรียนและครูตามเกณฑ์ดังนี้ คือ 1) ความพยายาม ความสนใจ 2) การมีส่วนร่วม 3) พัฒนาการทางความคิดในช่วงเวลาที่กำหนด (รวมทั้งการค้นคว้าและการร่างแบบ) 4) ความคิดสร้างสรรค์ การทดลองปฏิบัติ 5) วัตถุประสงค์ของการเรียนเกี่ยวกับเรื่องสัดส่วน สี การแสดงออกและคุณค่า 6) ใช้วัสดุเหมาะสม 7) คุณภาพและความสมบูรณ์ของผลงานขั้นสุดท้าย ผลการทดลองสรุปว่านักเรียนประสบความสำเร็จในการวาดภาพเหมือนตนเองตามแนวทางที่ศิลปินนิยมปฏิบัติ มีความเข้าใจในกระบวนการทำงานและตัวผลงานจากหลักฐานที่ปรากฏในแฟ้มสะสมงาน

เฉิน (Chen,1996) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง "ผลของการสอนเรื่องความซาบซึ้งในจิตรกรรมจีนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางศิลปะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในไต้หวัน" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการสอนเรื่องความซาบซึ้งในจิตรกรรมจีนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางศิลปะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในไต้หวัน กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนเกรด 7 ที่ยังไม่เคยเรียนเรื่องจิตรกรรมจีนมาก่อน โดยสุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยผู้วิจัยดำเนินการสอนทั้งหมดเอง รวบรวมข้อมูลความสัมพันธ์เกี่ยวกับความรู้ เทคนิคการสร้างสรรค์และความรู้สึกเกี่ยวกับศิลปะจีนแล้วนำมาวิเคราะห์เมื่อเสร็จสิ้นการทดลอง ผลของการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีความกระตือรือร้นมากกว่ากลุ่มควบคุม อีกทั้งมีความก้าวหน้าในทักษะการสร้างสรรค์ความสามารถในการวิจารณ์ และพิสูจน์ให้เห็นว่าปฏิบัติงานในรูปแบบของศิลปะจีนได้ดีกว่ากลุ่มควบคุม นั้นแสดงว่าการสอนเรื่องความซาบซึ้งในจิตรกรรมจีนสามารถส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางศิลปะได้ดีและน่าจะนำไปใช้ในศิลปศึกษาสาขาอื่นๆต่อไป

อีเซล (Ezell, 1996) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ "การเปรียบเทียบศูนย์การควบคุมของนักเรียนเกรด 8 และความเกี่ยวข้องกับกระบวนการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน" จุดประสงค์เพื่อเปรียบเทียบศูนย์การควบคุมและทำที่จากการประเมินและทดสอบนักเรียนเกรด 8 ระหว่างการประเมินแบบเดิมกับการใช้แฟ้มสะสมงาน และเปรียบเทียบระหว่างนักเรียนทุกๆไปกับ นักเรียนที่ด้วยความสามารถด้านการเรียน ผลปรากฏว่านักเรียนที่อยู่ในกระบวนการประเมินด้วยแฟ้มสะสมงานมีการปรับตัวได้มากกว่านักเรียนที่ไม่ใช้แฟ้มสะสมงานและแสดงให้เห็นว่า เด็กทุกๆไปจะมีการปรับตัวได้ดีกว่านักเรียนที่ด้วยความสามารถในด้านการเรียน ความสัมพันธ์เกี่ยวกับทำที่ของนักเรียนภายหลังการประเมิน ทดสอบแสดงให้เห็นว่าแตกต่างกันทั้งวิธีการประเมินและประเภทของนักเรียน

ชอร์บ (Shorb, 1997) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง "การส่งเสริมการประเมินแฟ้มสะสมงานทางศิลปะในโรงเรียนประจำเซตอัลลวอร์ด ยูนิฟิวด์" มีจุดประสงค์ในกำหนดค่าจัดความระดับการส่งเสริมการประเมินแฟ้มสะสมงานทางศิลปะในโรงเรียนประจำเซตอัลลวอร์ด ยูนิฟิวด์ เพื่อเปรียบเทียบระดับการฝึกประเมินโดยการใช้แฟ้มสะสมงานระหว่างครูชั้นประถมศึกษากับครูที่สอนในระดับที่สูงกว่า และการทดสอบการรับรู้ของครูเกี่ยวกับการใช้แฟ้มสะสมงานที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนและการฝึกหัดสอน จากผลการสำรวจที่ตอบกลับมา 77.8 % ของประชากรด้วยแบบสอบถามแล้ววิเคราะห์ห้ด้วยการใช้ SPSS ความถี่ของการวิเคราะห์ห้ด้วยการใช้สถิติทดสอบแบบไค-สแควร์วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ข้อมูลแสดงให้เห็นว่าครูครึ่งหนึ่งของการสำรวจเห็นด้วยในการส่งเสริมการใช้แฟ้มสะสมงาน 58.3 % ของครูยอมให้นักเรียนเลือกหัวข้อในแฟ้มสะสมงาน มากกว่าครึ่งเห็นด้วยกับการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดสาระในแฟ้มสะสมงาน แทนการที่ครูมอบหมายให้ 54 % รายงานว่าการใช้แฟ้มสะสมงาน ทำให้ครูทราบเพิ่มขึ้นว่าพวกเขาต้องการให้นักเรียนรู้อะไรและทำอะไรและผลการศึกษาก็ให้เห้นว่ามีความแตกต่างในการส่งเสริมการใช้แฟ้มสะสมงานเมื่อเปรียบเทียบระหว่างครูชั้นประถมศึกษากับชั้นที่สูงกว่า ข้อสรุปที่ได้จากข้อมูล คือ ครูหลายคนตระหนักถึงผลดีของการสังเกต นักเรียนในขณะปฏิบัติงานมากกว่าจะพิจารณาเพียงแค่ผลงานเขียนและนักเรียนได้เรียนรู้ การประเมินงานของตนเอง การศึกษานี้เป็นเพียงการสำรวจเบื้องต้นในด้านการส่งเสริม การประเมินผลด้วยการใช้แฟ้มสะสมงานศิลปะในโรงเรียนประจำเซตอัลลวอร์ด ยูนิฟิวด์ ข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อไปคือศึกษาการปฏิบัติโดยให้ระยะเวลาที่ยาวนานกว่านี้ ผลประโยชน์จากการประเมินด้วยแฟ้มสะสมงานที่ครูและนักเรียนจะได้รับมากขึ้นด้วย

ฟาวเลอร์ (Fowler, 1997) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง "วิเคราะห์แฟ้มสะสมงานนักเรียนที่ใช้ในการเรียนการสอนออกแบบทัศนศิลป์ระดับอุดมศึกษา" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการเรียนการสอนของนักเรียนด้วยการใช้แฟ้มสะสมงานนักเรียน 2) ศึกษาการประเมินตัวเองของนักเรียนและครูผู้สอนในเรื่องการรับรู้เกี่ยวกับแฟ้มสะสมงานที่นำมาใช้ในการศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการในงานออกแบบและความเข้าใจในเนื้อหาการเรียน 3) ศึกษาความแตกต่างในลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลและสะท้อนจุดมุ่งหมายเฉพาะตนในการทำงานของนักเรียน โดยใช้แฟ้มสะสมงานแบบ "ARTS PROPEL" ของ การ์ดเนอร์ โดยการสังเกตวิธีการทำงานและการแก้ปัญหาในการออกแบบ รวมทั้งสัมภาษณ์เกี่ยวกับการรับรู้ในการใช้แฟ้มสะสมงานของนักเรียนในฐานะที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือในกระบวนการเรียนการสอน ผลการวิจัยปรากฏว่าแฟ้มสะสมงานได้แสดงให้เห็นถึงประสบการณ์ในการประเมินตนเองของนักเรียนที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างตัวผลงาน การรับรู้และการสะท้อนกลับด้วยคำพูด อันเป็นจุดมุ่งหมายของกระบวนการเรียนของนักเรียนซึ่งครูสามารถตรวจสอบได้

วูล์ฟ (Wolff ,1997) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "แฟ้มสะสมงานของภาควิชาภาษาอังกฤษ: โครงการนำร่องในการสร้างมาตรฐานแฟ้มสะสมงานใหม่ตามการรับรู้ของหัวหน้าภาควิชา" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความร่วมมือของภาควิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามโครงการนำร่องการสร้างมาตรฐานแฟ้มสะสมงานใหม่ โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาแฟ้มสะสมงานตามการรับรู้ของหัวหน้าภาควิชา โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากรายงานการประชุมของภาควิชา การอบรมเชิงปฏิบัติการ ศึกษาจากวารสารเอกสาร การสังเกตในชั้นเรียน ใบปลิว แฟ้มสะสมงานนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นครูในภาควิชาจำนวน 7 คน ผลของการศึกษานี้ได้เสนอข้อสรุป 5 ประการ คือ 1) แฟ้มสะสมงานมีผลต่อการสื่อสารในแนวกว้างของภาควิชา เนื่องจากได้มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในการประชุม มีโอกาสพูดคุยเพื่อวางแผนซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นได้อย่างกว้างขวาง 2) แฟ้มสะสมงานมีผลให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนานหลักสูตรของภาควิชาโดยผ่านทางแฟ้มสะสมงานนักเรียน 3) สามารถวิเคราะห์ผลงานตามที่ครูสอนได้จากการตรวจสอบแฟ้มสะสมงานนักเรียน 4) มีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันแฟ้มสะสมงานระหว่างครู 5) การแลกเปลี่ยนความสัมพันธ์ในการใช้หลักสูตรจากแฟ้มสะสมงานจะเกิดขึ้นช้าๆและต้องเกิดขึ้นจากความร่วมมือของสมาชิกในภาควิชา

ยัง (Young, 1998) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "เรือนกระจก : การสะท้อนกลับและส่วนประกอบ)" ด้วยการวิเคราะห์ความเรียง 217 ชิ้นของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในวิทยาลัย โดยมีความเชื่อว่าข้อความที่ผู้เรียนเขียนสะท้อนกลับเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของแฟ้มสะสมงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้นจากการเรียนรู้ และช่วยในการพัฒนาการศึกษาด้วยตนเอง การเขียนข้อมูลสะท้อนกลับจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมองย้อนกลับไปพบกับสาระสำคัญของการเรียนรู้และแผนการเรียนรู้ในอนาคต การสะท้อนกลับเป็นประโยชน์ในเชิงลึกและเต็มไปด้วยคุณค่าทางความรู้สึก นักปรัชญาทางการศึกษานับจุดเริ่มต้นของการสะท้อนกลับด้วยการตั้งปัญหา การวิเคราะห์และวิจารณ์สมมุติฐาน การพัฒนาพื้นฐานและการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความเชื่อนี้ พัฒนาการทางจิตวิทยาชี้ให้เห็นว่าการสะท้อนกลับเป็นองค์ประกอบสำคัญของความคิด กวีและนักเขียนอัตชีวประวัติต้องอาศัยพลังสร้างสรรค์สะท้อนกลับ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นแง่มุมของการสะท้อนกลับ โดยนำมาเลือกประเด็นที่เหมือนกันแล้วแปลงเป็นตารางซึ่งสร้างจากทฤษฎีของนักปรัชญาและนักการศึกษา ผู้เรียนจะเลือกสรรถ้อยคำที่มีสาระบันทึกลงในแฟ้มสะสมงาน หัวข้อที่สัมพันธ์กับผู้เขียน ผู้อ่านและภาระงาน แสดงให้เห็นถึงสาระสำคัญของการสะท้อนกลับ โดยเฉพาะ การเลือกสรรเกณฑ์และส่วนสำคัญของการพัฒนาความคิดและการเขียน พวกเขาจะอธิบายความรู้และแนวคิดในอดีตว่าพวกเขาเรียนรู้อะไร ปัจจุบันนี้เขาจะรู้อะไรและในอนาคตเขาจะมี แนวทางการเขียนอย่างไร ถ้าหากการสะท้อนกลับมีพื้นฐานจากอดีต โดยเพิ่มสิ่งที่เป็นไปได้ในอนาคตดังกล่าวแล้ว นับว่าเป็นวิถีทางที่ดีในการพัฒนาทักษะความคิดสะท้อนกลับในการเขียนของนักเรียน

รัท (Ruth, 1998) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงานและความตรง : การพัฒนาและความตรงของรูปแบบ ความเที่ยงในการประเมินแฟ้มสะสมงานการเขียนในโรงเรียนระดับมัธยม" ด้วยกระแสความนิยมในอาชีพนักเขียน มีอิทธิพลที่ทำให้ครูสอนภาษาพัฒนานักเรียนในด้าน การเขียน จึงเป็นเหตุให้นักการศึกษาหันมาพิจารณาเครื่องมือการทดสอบหลายๆแบบ และแฟ้มสะสมงานเป็นทางเลือกหนึ่งในหลายวิธีที่ใช้ในการประเมินงานเขียน การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาการออกแบบการใช้แฟ้มสะสมงานในการเขียน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน โดยมีจุดประสงค์เบื้องต้น ในการพัฒนาระบบการจัดการเกณฑ์การประเมินผลด้วยแฟ้มสะสมงานสำหรับนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่มีมาตรฐานความเที่ยงและขอบเขตที่มีความตรง การดำเนินการกระทำโดยการพัฒนาเกณฑ์รูบริก (Rubric) ด้านผลสัมฤทธิ์ของผู้เขียนและความเจ็บคัมของหลักสูตร รูบริกนี้จะแบ่งเป็น 4 ส่วน ส่วนที่ 1 แสดงถึงสิ่งที่ปรากฏจากผู้เขียน ส่วนที่ 2 แสดงถึงพัฒนาการของผู้เขียน ส่วนที่ 3 แสดงถึงความชำนาญในการเขียน ส่วนที่ 4 แสดงถึงผล

สำเร็จของผู้เขียน โดยนำแฟ้มสะสมงานการเขียน 8 ตัวอย่างที่มีรูปแบบและจุดประสงค์แตกต่างกัน ของนักเรียนที่เลือกเนื้อหาเอง แต่จะต้องมีผลงานในแฟ้มสะสมงานนี้อย่างน้อย 8 ชิ้น อย่างน้อย 1 ใน 8 ชิ้นนี้จะต้องเป็นโครงร่าง ต้องมีชิ้นงานสะท้อนกลับ 2 ชิ้นๆหนึ่งอธิบายพฤติกรรมของตนเองใน การที่จะทำให้ถึง เป้าหมายของหลักสูตร อีกชิ้นหนึ่งจะอธิบายถึงความสำเร็จของผลงาน เกณฑ์ การประเมินจะแบ่งเป็น 4 ระดับคะแนน การวัดมาตรฐานความเที่ยง ระหว่างระดับความแตกต่าง 2 เกณฑ์ของรูบรีคในด้านผลสัมฤทธิ์ของผู้เขียนเป็น .85 และค่าความเที่ยงด้านความเจ็บคมของหลักสูตร เป็น .79 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ความตรง 2 รูบรีคเป็น .67

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย